

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและ
ต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

A Study of Measures and Approaches to Promote Community Participation
in the Issuance and Renewal of Liquor Licenses under Alcohol Control
Policies in Semi-Urban and Semi-Rural Communities, Phitsanulok Province.

(สัญญาเลขที่ 65-10068-031)

โดย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์กฤติมา อินทะกุล
คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์

ได้รับทุนสนับสนุนโดย
ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.)
คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ธันวาคม 2567

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) รวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกาย ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ (2) ศึกษาระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก และ (3) นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ (2) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (3) แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน (4) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกาย ซึ่งผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็นขอบเขตประชากร ได้แก่ องค์การรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น กลุ่มภาคภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ (1) องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ (2) ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก และ (3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยงานวิจัยครั้งนี้มีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบาย มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกาย ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งการสุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง มาตรการการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบประเด็นเกี่ยวกับระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนามาตรการแบบ

มีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการที่ควรนำมาใช้ในการออกหรือต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ถือเป็นกระบวนการที่ให้ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจที่จะออกใบอนุญาตหรือไม่ออกใบอนุญาตให้กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด ทั้งที่เป็นการขอใบอนุญาตรายใหม่หรือการขอต่ออายุใบอนุญาต กระบวนการนี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการขับเคลื่อนการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับชุมชนเพื่อยกระดับการกระจายอำนาจของท้องถิ่นและสิทธิชุมชนผ่านกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็งได้

ข้อค้นพบในงานวิจัยประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้ 1. การศึกษาระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ข้อจำกัดด้านกฎหมายและนโยบาย ที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ขาดความรู้และความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของตนเองในกระบวนการออกใบอนุญาต ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ความซับซ้อนของระบบราชการ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนขาดช่องทางในการแสดงความคิดเห็นและมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล จากผลการวิจัย ได้มีการเสนอแนวทางเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการท้องถิ่นที่มีบทบาทในการกำกับดูแลกระบวนการออกใบอนุญาต การปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง การให้ความรู้และสร้างความตระหนัก ผ่านโครงการอบรมและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลกระทบของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบกระบวนการออกใบอนุญาตได้อย่างโปร่งใส ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจของท้องถิ่นและสิทธิของประชาชนในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายและนโยบายเพื่อให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในงานวิจัย ได้แก่ ควรมีการศึกษาขยายขอบเขตไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน ควรศึกษาผลกระทบของมาตรการที่นำมาใช้จริงในระดับชุมชนเพื่อติดตามผลลัพธ์ระยะยาว และควรมีการพัฒนาแบบจำลองการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถนำไปปรับใช้ในระดับนโยบาย

กฤติมา อินทะกุล
สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก” ไม่อาจสำเร็จได้ด้วยดี หากไม่ได้รับทุนสนับสนุนจากศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จนส่งผลให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ศาสตราจารย์ ดร.พญ. สาวิตรี อัษณางค์กรชัย ที่ให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยในครั้งนี้ รวมถึงคณะทำงาน คุณทักษญา สรรเพ็ชญ์ ที่คอยสนับสนุนช่วยเหลือในกระบวนการดำเนินโครงการวิจัยจนสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี อีกทั้งผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านสำหรับการพิจารณาคุณภาพงานวิจัยและขอแนะนำที่เป็นประโยชน์ ทำให้งานวิจัยมีความสมบูรณ์ครบถ้วนและถูกต้องตามหลักวิชาการ และท้ายที่สุดขอขอบคุณหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 ภาคประชาสังคม เครือข่ายองค์กรงดเหล้าภาคเหนือตอนล่าง ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ รวมถึงภาคประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ให้ความร่วมมือและสนับสนุนในการให้ข้อมูลแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ทั้งนี้ ผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาและเป็นการเปิดประเด็นทางวิชาการนำไปสู่องค์ความรู้ที่ต่อยอดการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป หากผิดพลาดประการใดผู้วิจัยขออภัยไว้แต่เพียงผู้เดียว และยินดีที่จะรับฟังคำแนะนำจากทุกท่านที่ได้เข้ามาศึกษาเพื่อเป็นประโยชน์ในการพัฒนางานวิจัยต่อไป

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในต่างประเทศ (2) ศึกษาระดับและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในบริบทของประเทศไทย และ (3) นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการกำกับดูแลกระบวนการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การศึกษาวรรณกรรม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ การวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อประเมินระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่ศึกษา คือ เทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก

ผลการวิจัยพบว่า มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในต่างประเทศ มีความแตกต่างจากบริบทของไทย โดยในหลายประเทศให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลการออกใบอนุญาต ในขณะที่ในประเทศไทย กระบวนการออกใบอนุญาตยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชน การศึกษาระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลกพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ โดยปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ ข้อจำกัดด้านกฎหมายและนโยบาย ที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ ขาดความรู้และความเข้าใจของประชาชน เกี่ยวกับสิทธิและบทบาทของตนเองในกระบวนการออกใบอนุญาต ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้อย่างเต็มที่ ความซับซ้อนของระบบราชการ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนขาดช่องทางในการแสดงความคิดเห็นและมีข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูล

จากผลการวิจัย ได้มีการเสนอแนวทางเพื่อ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดตั้งคณะกรรมการท้องถิ่นที่มีบทบาทในการกำกับดูแล

กระบวนการออกใบอนุญาต การปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้อง การให้ความรู้และสร้างความตระหนัก ผ่านโครงการอบรมและการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับผลกระทบของเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล เพื่อให้ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบกระบวนการออกใบอนุญาตได้อย่างโปร่งใส ข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนมีบทบาทสำคัญในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องยนต์แอลกอฮอล์ และเป็นกลไกที่ช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจของท้องถิ่นและสิทธิของประชาชนในระดับชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีการปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายและนโยบายเพื่อให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของชุมชน, นโยบายการควบคุมเครื่องยนต์แอลกอฮอล์, ใบอนุญาตจำหน่ายสุรา, การกระจายอำนาจ

ABSTRACT

The research of “A Study of Measures and Approaches to Promote Community Participation in the Issuance and Renewal of Liquor Licenses under Alcohol Control Policies in Semi-Urban and Semi-Rural Communities, Phitsanulok Province” aims to (1) study and synthesize knowledge on measures for community participation in issuing and renewing liquor licenses abroad, (2) study the level and factors influencing community participation in issuing and renewing liquor licenses in the context of Thailand, and (3) present policy recommendations to promote community participation in the supervision of the liquor license issuance and renewal process. This research used a mixed-methods research methodology consisting of qualitative research using literature studies, in-depth interviews with relevant persons, and quantitative research using questionnaires to assess the level of community participation in the study area, namely Aranyik Municipality, Phitsanulok Province.

The research results found that measures for community participation in issuing and renewing liquor licenses abroad are different from the Thai context. Many countries emphasize decentralization and giving communities an important role in supervising the issuance of licenses, while in Thailand, the issuance process is still under the control of government agencies, which limits public participation. The study of the level and factors of community participation in Phitsanulok Province found that the level of participation was moderate to low. Factors that influenced participation included legal and policy constraints that did not allow people to have decision-making power, lack of knowledge and understanding of people about their rights and roles in the licensing process, economic and social constraints that prevented some groups of people from fully participating, and the complexity of the bureaucracy that resulted in people lacking channels to express their opinions and having limited access to information.

From the research results, guidelines were proposed to promote community participation, including developing a mechanism for public participation by establishing local committees that play a role in overseeing the licensing process, improving laws and policies to allow people to play a role in the decision-making process, providing knowledge and raising awareness through training programs and public relations on the impact of alcoholic beverages, and developing a digital platform to allow people to express their opinions and monitor the licensing process transparently. The findings from this research indicate that community participation plays an important role in controlling access to

Keywords: Community Participation, Alcohol Control Policy, Liquor License, Decentralization

8

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย	11
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	14
1.3 ขอบเขตการวิจัย	14
1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	14
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	15

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย	15
2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	48
2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย	51

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	52
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	53
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	55
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย	56
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย	57

บทที่ 4 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ

4.1 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น ประเทศออสเตรเลีย	59
4.2 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น สกอตแลนด์	62
4.3 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น นิวซีแลนด์	75
4.4 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น อังกฤษ	76
4.5 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น อเมริกา	83

บทที่ 5 ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

5.1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย	86
5.2 ระดับการมี	95
5.3 ปัจจัยการมี	99

บทที่ 6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

6.1 อภิปรายผลการวิจัย	108
6.2 ข้อจำกัดของการวิจัย	108
6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย	109

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก เครื่องมือในงานวิจัย

ภาคผนวก ข เอกสารที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

ภาคผนวก ค ประวัติและผลงานนักวิจัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการวิจัย

จากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการในการผลิตและควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเข้มงวดมาโดยตลอดนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2469 ที่รัฐไทยได้มีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2469 ที่กำหนดภาษีการนำเข้าเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเริ่มมีพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ในการกำหนดให้มีการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และเริ่มมีการกำหนดเวลาในการจำหน่าย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 และนำหลักการไปกำหนดกฎหมายและบังคับใช้ในเรื่องของการจราจรทางบกในพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 จนในปี พ.ศ. 2551 ได้มีการกำหนดพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยนอกจากการกำหนดเวลาจำหน่ายแล้ว ยังมีการกำหนดในเรื่องของรูปแบบของข้อความคำเตือนประกอบภาพสัญลักษณ์ของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือภาพสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กำหนดสถานที่หรือบริเวณห้ามขายหรือบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ทางเท้า ทางรถไฟ ท่าเรือ รวมไปถึงสถานที่ราชการหรือสถานศึกษา การโฆษณาประชาสัมพันธ์ การห้ามผู้ประกอบการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี บริบูรณ์ เป็นต้น (The Liquor Distillery Organization Excise Department, 2020)

บริบทความสัมพันธ์ของรัฐกับกฎหมายในกระบวนการจัดการปัญหาสุราในประเทศไทยสะท้อนความสัมพันธ์ที่เป็นลักษณะแนวดิ่งเสมอมา จึงเป็นประเด็นที่ทำทนายในแนวทางปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการ

ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติระยะที่สอง¹ (พ.ศ.2564 - 2570) ได้รับการพัฒนาโดยองค์การอนามัยโลก (WHO) ภายใต้กลยุทธ์ SAFER (the Global Strategy to Reduce the Harmful Use of Alcohol) โดยมีเป้าหมาย 4 ประการ ได้แก่ (1) ควบคุมและลดปริมาณการบริโภคของประชาชน (2) ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่และควบคุมจำนวนผู้บริโภค (3) ลดความเสี่ยงจากการบริโภค ทั้งในมิติของปริมาณการบริโภค รูปแบบการบริโภค และพฤติกรรมหลังการบริโภค (4) จำกัดและลดความรุนแรงของปัญหาจากการบริโภค และประกอบด้วย 7 กลยุทธ์ ดังนี้ 1) ควบคุมและจำกัดการเข้าถึง 2) ควบคุมพฤติกรรมและการซื้อหลังการดื่ม 3) คัดกรองและบำบัดรักษาผู้มีปัญหาจากสุรา 4) ควบคุมการโฆษณา ส่งเสริมการขาย และการให้ทุนอุปถัมภ์ 5) ขึ้นราคาผ่านระบบภาษี 6) สร้างค่านิยมเพื่อลดการดื่ม 7) ระบบสนับสนุนและบริหารจัดการที่ดี ทั้งนี้จึงเป็นวาระเร่งด่วนที่สังคมต้องเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมในทุกกระดับในการขยายแนวทางการสร้างการรับรู้ เข้าใจ และตระหนักในประเด็นการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราที่ต้องประสานความร่วมมือของหลายภาคส่วนให้เกิดการบูรณาการของภาคีเครือข่ายทุกองค์กรภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคเอกชนเพื่อสร้างความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

แม้ว่าประเทศไทยจะมีนโยบายยุทธศาสตร์แอลกอฮอล์ คือ ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554-2563 และแผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ ระยะที่ 2 (พ.ศ. 2564-2570) แต่เนื่องด้วยโครงสร้างการบริหารจัดการเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีข้อจำกัดหลายประการ อีกทั้งยังไม่สามารถกำหนดนโยบายจำกัดการออกใบอนุญาตจำหน่ายขายสุราของกรมสรรพสามิตได้ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับปัญหาการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัญหาการจัดสรรงบประมาณ การขาดแคลนฐานข้อมูลเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมายตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 การแทรกแซงนโยบายโดยกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ข้อจำกัดในการทำงานของคณะกรรมการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์² และจากการที่ประเทศไทยมิได้มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ของคณะกรรมการควบคุมแอลกอฮอล์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ขาดกลไกความร่วมมือทุกภาคส่วนและพัฒนานโยบายและมาตรการในการจัดการกับปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระ ในการตัดสินใจกำหนดแผนเพื่อการบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างเต็มที่ กำหนดให้มีการจัดทำนโยบายแอลกอฮอล์ระดับท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดแผนปฏิบัติการด้านนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีอิสระในการตัดสินใจกำหนดแผนเพื่อการบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างเต็มที่ที่มีการทำงานแบบแยกส่วนเป็นเป็นเอกเทศจากกันส่งผลทำให้การปฏิบัติงานของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับท้องถิ่นขาดประสิทธิผล และไม่สามารถทำหน้าที่ให้บรรลุเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติควบคุม

¹ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). แผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติระยะที่ 2 (พ.ศ.2565-2570). หน้า 1-2.

² ไพศาล ลิ้มสถิต และจุฬพล แดงสกุล. (2564). รายงานวิจัยโครงการศึกษากฎหมายและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างประเทศเพื่อเสนอแก้ไขปรับปรุง พร.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับการจัดรูปแบบอย่างแท้จริงองค์กรทางปกครองส่วนท้องถิ่น³

จากที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีหน้าที่ในการส่งเสริมให้ประชาชนได้เล็งเห็นถึงปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และเป็นการให้ความรู้กับประชาชนผ่านการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรู้จักโทษจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องการบังคับใช้กฎหมายและในเรื่องของจารีตประเพณี การบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ให้ตระหนักถึงพิษภัยของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตลอดจนช่วยป้องกันเด็กและเยาวชนมิให้เข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้โดยง่ายนอกจากนี้การให้ความรู้เกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็นับว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลทางสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น และภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและดำเนินการติดตามผลในความรู้เกี่ยวกับผลเสียที่เกิดขึ้นจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จะทำให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหา และลดปัญหาของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่เวลาดื่มเข้าไปอาจจะเกิดอุบัติเหตุในการเดินทาง รวมไปถึงในด้านความปลอดภัยในชีวิต และเป็นการลดความสูญเสียที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติท้องถิ่นที่เกี่ยวกับควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจกำหนดแผนเพื่อการบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างเต็มที่ เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนกำหนดให้มีการจัดทำนโยบายแอลกอฮอล์ระดับท้องถิ่น ทำหน้าที่ให้บรรลุมติและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 อย่างแท้จริง⁴

พื้นที่จังหวัดพิษณุโลก กำลังมีสถานะการเจริญเติบโตเป็นสังคมของชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท โดยมียุทธศาสตร์และนโยบายในการพัฒนาจังหวัดที่เน้นด้านเศรษฐกิจมุ่งไปสู่การเป็นศูนย์กลางในการรองรับภาคธุรกิจและบริการในเขตภาคเหนือตอนล่าง จึงทำให้มีเกิดสถานประกอบการประเภท ธุรกิจร้านค้า ร้านอาหาร โรงแรม สถานบันเทิง เกิดขึ้นในชุมชนอย่างรวดเร็ว ซึ่งในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก เป็นพื้นที่ใจกลางของเส้นทางการพัฒนาของสถานประกอบการดังกล่าวข้างต้นเป็นจำนวนมากอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นความท้าทายในระดับชุมชนและท้องถิ่นที่ต้องจัดการกับนโยบาย และมาตรการในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ รวมทั้งแนวทางควบคุมกำกับกับการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นข้อจำกัดในกระบวนการพิจารณาคำขอใบอนุญาตการจำหน่ายสุราประเภทต่างๆ นั้น ทางกรมสรรพสามิตจะดูว่าอยู่ในพื้นที่สีแดงหรือไม่ พื้นที่สีแดง คือ สถานที่ห้ามจำหน่ายสุรา เช่น วัดสถานศึกษา สถานพยาบาล สถานที่ราชการ หอพัก บิมน้ำมัน เป็นต้น ถ้าอยู่ในพื้นที่สีแดงก็จะไม่ออกใบอนุญาตให้ แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของกรมสรรพสามิตมีไม่เพียงพอ ดังนั้น การไปตรวจสอบสถานที่จริงก่อนที่จะออกใบอนุญาตสามารถกระทำได้น้อยมาก หรือในกรณีที่ร้านค้าขายสุราให้กับคนเมา เด็กอายุต่ำกว่า 20 ปี หรือขายเกินเวลา ทางกรมสรรพสามิตที่ต้องพิจารณาแบบขอต่อ

³ วิทวัส ผาปลิมมา. (2566). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 13(1) หน้า 12-23.

⁴ วิทวัส ผาปลิมมา. (2566). อ้างแล้ว

ใบอนุญาตจำหน่ายสุราก็จะไม่สามารถทราบได้ เป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสบกับปัญหาการจัดการซื้อร้องเรียน/ข้อพิพาทระหว่างภาคประชาชน และภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการในชุมชน ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวสะท้อนช่องว่างในการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้ส่งผลต่อสุขภาวะของประชาชนและเกิดความผลกระทบทางสังคมซึ่งพื้นที่ที่มีความจำเป็นต้องเร่งประสานให้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนทุกภาคส่วน ซึ่งผู้วิจัยให้ความสนใจในการศึกษามาตรการการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกระบวนการที่ควรนำมาใช้ในการออกหรือต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ถือเป็นกระบวนการที่ให้ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจที่จะออกใบอนุญาตหรือไม่ออกใบอนุญาตให้กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด ทั้งที่เป็นการขอใบอนุญาตรายใหม่หรือการขอต่ออายุใบอนุญาต กระบวนการนี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการขับเคลื่อนการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับชุมชนเพื่อยกระดับการกระจายอำนาจของท้องถิ่นและสิทธิชุมชนผ่านกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็งได้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ

1.2.2 เพื่อศึกษาระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

1.2.3 เพื่อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

1.3 ขอบเขตการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา ได้แก่ เขตพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

1.3.2 ขอบเขตประชากร ครอบคลุมกลุ่มประชากรดังต่อไปนี้

- องค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มีอำนาจ บทบาทและหน้าที่เกี่ยวข้อง
- กลุ่มภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการในพื้นที่
- ภาคประชาสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- ภาคประชาชนในพื้นที่

1.3.3 ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่

- ประการที่หนึ่ง องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ
- ประการที่สอง ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก
- ประการที่สาม แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

1.3.4 ขอบเขตช่วงเวลาที่ทำการศึกษา

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ภายใต้ปีงบประมาณ 2566 (1 กรกฎาคม 2566 ถึง 30 พฤศจิกายน 2567)

1.4 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.4.1 ทราบถึงมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ

1.4.2 ทราบถึงระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

1.4.3 ทราบถึงแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 ใบอนุญาตจำหน่ายสุรา หมายถึง ใบอนุญาตจำหน่ายสุราทุกชนิด ที่ต้องได้รับการอนุญาตจากสำนักงานสรรพสามิต ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ ประเภทที่ 1 ใบอนุญาตขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 ลิตรขึ้นไป และประเภทที่ 2 ใบอนุญาตขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งจำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร⁵

1.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง กระบวนการของการมีส่วนร่วมและการทำงานร่วมกันระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหา แก้ไขปัญหา และตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อปัญหาเหล่านั้น เป็นปฏิสัมพันธ์แบบสองทางที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์ แบ่งปันข้อมูล และรวบรวมข้อมูลเพื่อให้แน่ใจว่ามุมมองและความต้องการของชุมชนได้รับการพิจารณาในกระบวนการตัดสินใจ

1.5.3 เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หมายถึง ความหมายตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ที่กรมสรรพสามิตอธิบายว่าเป็นลักษณะของเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ผสมอยู่⁶ ทั้งนี้ในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่ม

⁵ พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ.2560. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2567.

⁶ มัทนา พงกษะรัตนานนท์. (ม.ป.ป.). ความหมายของสุรา. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2567, จาก

แอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ให้ความหมายว่า “เครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หมายความว่า สุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา ทั้งนี้ ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท⁷ สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ได้อ้างอิงความหมายของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ตามพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ.2493 และพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 เป็นสำคัญ

1.5.4 **ชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท** หมายถึง เขตกึ่งเมืองกึ่งชนบท หมายความว่า เขตที่เปลี่ยนจากเขตชนบทในอดีตจนเริ่มเป็นเมืองหรือแห่งที่อยู่อาศัยที่หนาแน่นมากขึ้นในปัจจุบัน ประชากรในพื้นที่เดิมทำเกษตรกรรมก็เปลี่ยนเป็นการทำอาชีพอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการค้าการบริการ ในที่นี้จะหมายถึงเขตพื้นที่ตำบลอรุณิก

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ในส่วนของบทที่ 2 ผู้วิจัยแบ่งเนื้อหาการนำเสนอต่อไปนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่

- 2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
- 2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน
- 2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- 2.1.5 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในประเทศไทย

<https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf>

⁷ พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. (2552). สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2567, จาก

https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/c74d97b01eae257e44aa9d5bade97baf/files/lawalc/001_1alc.PDF

2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

แนวคิดการกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นเป็นกระแสความคิดที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นแนวคิดที่กำหนดรูปแบบการปกครองที่ใช้แก้ไขปัญหาหรือข้อบกพร่องของการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ที่ให้ความสำคัญกับราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในการบริหารราชการแผ่นดินทั้งในเชิงโครงสร้างและการตัดสินใจจากข้าราชการและผู้เชี่ยวชาญ (Technocrat) เป็นผู้กำหนดทิศทางนโยบายและแนวปฏิบัติการบริหารราชการแผ่นดินแบบของมาตยาธิปไตย (Bureaucratic Polity) แต่กลับไม่สามารถดูแลและตอบสนองความต้องการและข้อเรียกร้องของประชาชนได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ภายใต้การปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจยังขาดความเป็นประชาธิปไตยที่กีดกันหรือเพิกเฉยต่อการมีส่วนร่วมจากประชาชนในการแสดงความคิดเห็น เสนอแนะนโยบาย หรือร่วมบริหาร/ปกครองตนเองกับฝ่ายรัฐอีกทั้งความอ่อนแอของหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งมีพัฒนาการที่ไม่ต่อเนื่องและขาดการสนับสนุน/พัฒนาจากภาครัฐ เอกชน และประชาสังคม ก็มีส่วนให้การกระจายอำนาจและการปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยยังขาดพลังกับความเป็นอิสระในการขับเคลื่อนนโยบายเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและสร้างเสริมประชาธิปไตยภายในท้องถิ่นเอง ทำให้ปัจจุบันกระแสของการกระจายอำนาจจึงต้องการแก้ไขบรรเทาสภาพปัญหาดังที่กล่าวไว้ข้างต้น เพื่อลดสถานะการรวมศูนย์ของอำนาจและกระจายการจัดบริการสาธารณะให้ทั่วถึงและครอบคลุม รวมถึงกระจายอำนาจการบริหารและตัดสินใจให้กับการปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทหลักต่อการตัดสินใจในการปกครองตนเองเพื่อสร้างประชาธิปไตยท้องถิ่นขึ้นมา เพราะถือว่ากระจายอำนาจเป็นมิติและรูปแบบของการบริหารและพัฒนาประเทศที่เปิดโอกาสให้องค์กรซึ่งเป็นกลไกที่เป็นทางการในการบริหารอย่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและที่ไม่เป็นทางการอย่างชุมชนหรือภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทนำเสนอแนะนโยบาย ตรวจสอบ และบริหารจัดการ/พัฒนาพื้นที่ร่วมกัน ซึ่งการกระจายอำนาจดังกล่าวไม่เป็นเพียงการเพิ่มอำนาจให้กับท้องถิ่นแต่มีผลต่อพัฒนาของระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยด้วยเช่นกัน

ความหมายของการกระจายอำนาจ

ธเนศวร์ เจริญเมือง (2542: หน้า 290) กล่าวถึงกระจายอำนาจว่าเป็นระบอบการบริหารการปกครองประเทศที่มีรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติกระจายอำนาจบางส่วนให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีอำนาจดำเนินการภายในอาณาเขตของตนโดยปราศจากการแทรกแซง ดังนั้นเพื่อให้มีอำนาจจึงยกอำนาจการปกครอง (Devolution) เพื่อเป็นการให้ความรับผิดชอบแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยเด็ดขาด ส่วนกลางจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกมิได้เพราะสัมพันธ์ภาพส่วนกลางกับท้องถิ่นมิใช่เป็นแบบสายการบังคับบัญชา

ชูวงศ์ ฉายะบุตร (2539, หน้า 1-4) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจ หมายถึง การที่รัฐมอบอำนาจหน้าที่ในการบริหารหรือกิจการบางอย่างให้องค์การปกครองหรือสถาบันของรัฐไปกระทำหรือดำเนินการโดยอยู่ในการควบคุมดูแลของรัฐหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการกระจายอำนาจหมายถึงการที่ส่วนกลางโอนหรือกระจายอำนาจปกครองบางส่วนไปให้ประชาชนในท้องถิ่นปกครองตนเองโดยส่วนกลางเพียงแต่คอยควบคุมมิให้ออกนอกเขตที่กฎหมายกำหนดไว้

ปรัชญา เวสารัชช์ (2548, หน้า 129) ได้แยกการกระจายอำนาจเป็นการกระจายอำนาจทางการเมืองกับการกระจายอำนาจทางการบริหาร คือ การกระจายอำนาจทางการเมืองหมายถึง การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจดำเนินการในเชิงระบบซึ่งกระทบโครงสร้างและอำนาจสัมพันธ์ของหน่วยการเมืองการปกครองที่เป็นอยู่การกระจายอำนาจทางการบริหารหมายถึง การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบและอำนาจดำเนินการให้แก่หน่วยงานระดับรองๆ ลงไป ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญที่จะให้หน่วยงานแต่ละระดับมีขีดความสามารถตัดสินใจและดำเนินการที่จำเป็นได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

สถาบันพระปกเกล้า (2545, หน้า 525) การกระจายอำนาจคือการที่รัฐมอบอำนาจให้ปกครองบางส่วนให้แก่องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานของราชการบริหารส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคเพื่อให้องค์กรนั้นสามารถจัดบริการสาธารณะอย่างได้โดยมีอิสระตามสมควรและรัฐบาลโดยราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลแต่ไม่มีอำนาจบังคับบัญชาสั่งการ

กล่าวโดยสรุป การกระจายอำนาจ คือ การลดภาระอำนาจการปกครองของรัฐบาลไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดการบริการสาธารณะต่างๆ แก่ประชาชนเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นเป็นหลักอย่างมีอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายที่กำหนดไว้

ความสำคัญของการกระจายอำนาจ

1) หลักความอิสระในการกำหนดนโยบายและการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครองการบริหารจัดการ การบริหารงานในบุคคลและการเงินการคลังของตนเองโดยยังรักษาความเป็นรัฐเดี่ยวและควมมีเอกราชของประเทศ การมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและความมั่นคงของชาติเอาไว้ได้ ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองท้องถิ่นภายใต้ระบบประชาธิปไตย

2) หลักการบริหารงานราชการแผ่นดินและการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นรัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการของตนเองได้มากขึ้นโดยปรับบทบาทและภารกิจของราชการบริหารส่วนกลางและการบริหารส่วนภูมิภาครับผิดชอบในการกิจมหภาคและภารกิจที่เกินกว่าขีดความสามารถขององค์กรปกครองท้องถิ่นจะดำเนินการได้โดยกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านนโยบายและด้านกฎหมายเท่าที่จำเป็นในการสนับสนุนส่งเสริมทางวิชาการ

3) หลักประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรัฐต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณะที่ดีขึ้นหรือไม่ต่ำกว่าเดิมมี

คุณภาพมาตรฐานการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ และ
รับผิดชอบต่อผู้ให้บริการให้มากขึ้นรวมทั้งส่งเสริมให้ประชาชนภาคประชาสังคมและชุมชนมีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจร่วมดำเนินงานตรวจสอบ

2.1.4 วัตถุประสงค์ของการกระจายอำนาจ

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2550 มีหลักการอันเป็น
กรอบแนวคิดที่สำคัญ 3 ประการคือ

ประการแรก หลักความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือในการกระจาย
อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระ
ในการกำหนดนโยบายและการบริการสาธารณะตลอดจนการบริหารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
อย่างแท้จริง ภายใต้ความเป็นรัฐเดี่ยวและความมีเอกภาพของประเทศเคยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็น
ประมุขแห่งรัฐ

ประการที่สอง หลักความสัมพันธ์ของการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือ ในการกระจาย
อำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการกำหนดบทบาท อำนาจ และหน้าที่ระหว่างราชการบริหาร
ส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นใหม่ซึ่งราชการบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการหลัก
ในการดำเนินกิจการของรัฐในขณะที่ราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะเป็นหน่วยงานที่
รับผิดชอบภารกิจระดับมหภาคและทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุนและกำกับดูแลการดำเนินงานของราชการ
บริหารส่วนท้องถิ่น (ทำที่จำที่จำเป็น)

ประการที่สาม หลักประสิทธิภาพของการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือ
ในการกระจายอำนาจต้องคำนึงถึงการเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการบริหารงานของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนในท้องถิ่นจะได้รับการบริการสาธารณะที่มี
คุณภาพและได้มาตรฐาน ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องเร่งพัฒนาประสิทธิภาพ
ในการบริหารจัดการ ตลอดจนการส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น
สนับสนุนและตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

การกระจายอำนาจเป็นปรากฏการณ์ทางการเมืองและการบริหารเป็นเป้าหมายสำคัญ
ของรัฐในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางให้ท้องถิ่นปกครองตนเอง เป็นแนวคิดที่มีพลวัติการที่รัฐบาล
กลางได้ถ่ายโอนอำนาจและกลไกในรูปแบบต่าง ๆ ไปสู่ท้องถิ่นในรูปแบบการปกครองของรัฐ เพื่อลดสถานะ
การรวมศูนย์อำนาจและกระจายการจัดบริการสาธารณะให้ทั่วถึงและครอบคลุมรวมถึงกระจายอำนาจ
การบริหารและการตัดสินใจให้กับหน่วยการปกครองท้องถิ่นซึ่งเป็นองค์กรที่มีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่
ประชากรของตนเอง เป็นการส่งเสริมบทบาทภาคประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจเลือกบนความอิสระใน
การตัดสินใจและบริหารท้องถิ่นในการดูแลปกครองตนเอง เพื่อสร้างความตระหนักในทางการเมือง ความ
เป็นพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย โดยยึดหลักหลักการกระจายอำนาจปกครองและเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตย

โดยประชาชนมีส่วนร่วมภายใต้หลักการปกครองตนเองในการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองในพื้นที่ อย่างไรก็ตาม การกระจายอำนาจภายในรัฐชาติสมัยใหม่มีสำคัญต่อการแก้ไขข้อจำกัดในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากการรวมศูนย์อำนาจลักษณะขององค์กรแบบระบบราชการที่ใหญ่ใหญ่โต ไม่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาและบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชนภายในประเทศได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ จนเกินความจำเป็นในการกระจายอำนาจในทางการเมืองการปกครองให้อยู่ในมือขององค์กรหรือสถาบันที่อยู่นอกศูนย์กลางออกไปบนพื้นฐานความจำเป็น ความต้องการ และสภาพปัญหาในแต่ละท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่นผ่านการกระจายอำนาจจากรัฐบาลที่อยู่นอกศูนย์กลางย่อมส่งให้เกิดข้อดีและข้อเสีย (นันทวัฒน์ บรมานันท์, 2541)

แม้ว่าแนวคิดการกระจายอำนาจ (Decentralization) จะเป็นที่แพร่หลายแต่เป็นแนวคิดที่มีพลวัตสูงทำให้แนวคิดมีสาระที่หลากหลายทั้งในระดับกรอบมโนทัศน์ (Concepts) คำจำกัดความ (definition) และจุดเน้น (Main point) เนื่องจากมาตรการการกระจายอำนาจจะสัมพันธ์กับเป้าหมายและประเด็นที่หลากหลายจนกล่าวได้ว่าการพยายามหาดำจำกัดความที่เชื่อมโยงกันกลายเป็นสิ่งที่ติดกับคำว่า "ฝันร้าย"⁵ แต่โดยหลักแล้วแนวคิดการกระจายอำนาจจะย่ำถึงการจัดระบบการปกครองท้องถิ่นที่มุ่งกระจายอำนาจลงไปสู่พื้นที่ในระดับย่อย (Subregion) และลดบทบาทการควบคุมสั่งการโดยตรงจากส่วนกลางในมิติต่าง ๆ หรือถ้าพิจารณาในทางบริหารจะเกี่ยวข้องกับการถ่ายโอนอำนาจหน้าที่ (authority) การดำเนินการกิจของตัวแทน (agency) รัฐบาลกลางไปสู่ตัวแทนที่ "ใกล้ชิด" กับสาธารณะ' หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งการกระจายอำนาจถูกนิยามในฐานะกระบวนการที่รัฐบาลกลาง (Central Government) ได้ถ่ายโอนอำนาจและกลไกในรูปแบบต่าง ๆ สู่รัฐบาลในระดับต่ำกว่าระดับชาติ (Subnational Government) เพื่อให้ทันกับการปรับตัวตามสภาพเงื่อนไขเฉพาะของท้องถิ่น' อย่างไรก็ตาม คำนิยามของแต่ละฝ่ายก็ยังคงมีความแตกต่างในรายละเอียดอยู่ อาทิ ธเนศวร์ เจริญเมือง (2544) มองว่าการกระจายอำนาจเป็นคำที่มีความหมายเฉพาะและมีความหมายตรงกันข้ามกับการรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ที่รัฐบาลกลางกุมอำนาจการตัดสินใจในการบริหารกิจการทั่วประเทศ แต่การกระจายอำนาจเป็นระบบการบริหารที่รัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติกระจายอำนาจบางส่วนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีอำนาจดำเนินการภายในอาณาเขตของตนเองโดยปราศจากการแทรกแซง ในรูปของการโอนอำนาจให้หรือยกอำนาจให้ (Devolution) แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบอย่างเด็ดขาด ส่วนกลางจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกมิได้ เพราะสัมพันธ์ภาพระหว่างส่วนกลางกับส่วนปกครองส่วนท้องถิ่นท้องถิ่น ไม่ใช่เป็นแบบสายการบังคับบัญชาเพราะมีสถานะเป็นนิติบุคคลที่แยกออกจากส่วนกลาง ซึ่งแตกต่างจากการแบ่งงานออกไปให้หน่วยงานส่วนภูมิภาคตามหลักการแบ่งแยกอำนาจ

จากการนิยามความหมายของการกระจายอำนาจข้างต้น สามารถพิจารณาได้ถึงกรอบมโนทัศน์ที่อธิบายปรากฏการณ์การกระจายอำนาจมีแง่มุมและจุดเน้นที่แตกต่างกัน ซึ่งสามารถแบ่งตามกลุ่มผู้สนับสนุนการกระจายอำนาจแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบคือ⁶

⁵ นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ. (2552). รายงานผลการศึกษาความก้าวหน้าของการกระจายอำนาจในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. น.14.

1. กลุ่มผู้กำหนดนโยบายและนักสังคมศาสตร์ที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดแบบเสรีนิยมใหม่ (Neoliberalism) พวกเขา มักพิจารณา "การกระจายอำนาจ" ในฐานะเครื่องมือสำคัญของการตั้งอำนาจทางการบริหารภาคสาธารณะออกจากมือของรัฐที่ผูกขาดอำนาจการสั่งการ (Commandant state) เพราะเป็นต้นตอปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์จากค่าเช่าทางเศรษฐกิจ เช่นการเล่นพรรคเล่นพวกในภาครัฐ การอาศัยตำแหน่งหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์ ฯลฯ และต้องการพัฒนากลไกแบบตลาด (Marketization) ที่เน้นการบริหารงานแบบมีอาชีพและการแปรรูปหน่วยงาน/การบริการของรัฐให้เป็นของเอกชน (Privatization)

2. กลุ่มนักพัฒนาและนักเคลื่อนไหวผู้คัดค้านการพัฒนาแบบรวมศูนย์ (Centralism) ที่ไม่พอใจต่อความล้มเหลวในการดำเนินโครงการพัฒนาและแก้ปัญหาความยากจนของระบบรัฐรวมศูนย์ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมระหว่างเมืองกับชนบท ปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการพัฒนา และการจัดสรรทรัพยากร โดยให้ความสำคัญกับ "การกระจายอำนาจ" ในฐานะทางเลือกที่นำไปสู่การพัฒนาแบบร่วมมือ (Cooperative development) โดยชาวบ้านในระดับท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันกำหนดทิศทางการพัฒนาด้วยตัวเองเป็นหลักและภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนหรืออำนวยความสะดวก

3. กลุ่มผู้สนับสนุนกระบวนการกำหนดนโยบายและการแข่งขันทางการเมืองแบบพหุนิยม (Pluralist) ที่ให้ความสำคัญกับ "การกระจายอำนาจ" ในฐานะเครื่องมือสำหรับเสริมสร้างประชาธิปไตย (Democratization) และกดดันให้ระบบการเมืองแบบปิด (Closed political system) เปิดพื้นที่ให้เกิดการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์เพื่อแข่งขันช่วงชิงพื้นที่ทางการเมืองสำหรับการผลักดันนโยบายอย่างเปิดกว้าง ป้องกันการผูกขาดอำนาจ พัฒนาการมีส่วนร่วมของตัวแสดงทางการเมืองและขยายขนาดของตลาดการเมืองให้กว้างและเสรีมากขึ้น ส่วนนักการเมืองของส่วนกลางจะพิจารณา "การกระจายอำนาจ" ในฐานะที่เป็นช่องทางแบ่งเบาภารกิจจากหน่วยงานส่วนกลางไปสู่หน่วยงานระดับต่ำกว่าในส่วนภูมิภาค เป็นต้น

จากแนวคิดการกระจายอำนาจข้างต้นสรุปได้ว่า การกระจายอำนาจไม่ได้เป็นแค่เพียงเรื่องของการกระจายอำนาจทางกฎหมายและการบริหาร แต่ยังมีมิติของอำนาจและธรรมเนียมปฏิบัติที่เป็นทางการตามกฎหมายและไม่เป็นทางการ รวมไปถึงเกี่ยวข้องกับตัวแสดงและปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการหรืออยู่นอกเหนือจากสถาบันทางการเมืองที่เป็นทางการ โดยตัวแสดงและปฏิสัมพันธ์เหล่านี้จะเข้ามามีบทบาทผ่านช่องทางหรือกลไกที่เป็นทางการของการกระจายอำนาจ แต่เมื่อพิจารณาถึงพัฒนาการของแนวคิดการกระจายอำนาจยังมีความหลากหลายของประเด็นที่เกี่ยวข้อง เช่น การแก้ไขปัญหาสายการบังคับบัญชาที่ใหญ่โต ผูกขาด และรวมศูนย์ การกระจายอำนาจทางการเมือง การอาศัยกลไกตลาด การพัฒนาประชาธิปไตย การช่วยเหลือคนยากไร้และชายขอบ การเสริมสร้างความเข้มแข็งของรัฐบาลท้องถิ่น ฯลฯ รวมไปถึงกลุ่มผู้สนับสนุนแนวคิดการกระจายอำนาจก็มีทั้งฝ่ายที่รับแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่ต้องการลดการผูกขาดอำนาจรัฐและพัฒนาตลาด ฝ่ายที่คัดค้านการพัฒนาแบบรวมศูนย์ที่เน้นแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการพัฒนาและสร้างการพัฒนาแบบร่วมมือ และ ฝ่ายที่สนับสนุนการแข่งขันทางการเมืองแบบพหุนิยมที่เน้นการสร้างพัฒนาประชาธิปไตยเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายเข้ามาในพื้นที่ทางการเมือง

แม้ว่าข้อถกเถียงเรื่องการนิยามความหมายของการกระจายอำนาจยังมีอยู่ แต่ประเด็นต่างๆ ของการกระจายอำนาจย่อมเกี่ยวพันกับการจัดน้ำหนักและความสัมพันธ์ระหว่างการรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจ โดยที่ "การรวมศูนย์อำนาจ" (Centralization) เป็นความจำเป็นของการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์ทางอำนาจภายในรัฐที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทั้งในมิติทางการเมือง (Political Centralization) ทางการปกครอง (Administrative Centralization) และทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Culture Centralization) ' ในขณะที่ "การกระจายอำนาจ" (Decentralization) คือ ความลดการรวมศูนย์ของส่วนกลางและเพิ่มอำนาจทางการเมือง การปกครองและวัฒนธรรมในการกำหนดทิศทางและจัดสรรทรัพยากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยทางสังคม หรือภาคเอกชนให้มากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าท้ายที่สุดแล้วการวินิจฉัยว่ารัฐใดมีแนวโน้มของการรวมศูนย์-กระจายอำนาจย่อมต้องพิจารณาในประเด็นที่มากกว่ามิติทางกฎหมายและการบริหารเช่น แจ่มุมทางสังคม-วัฒนธรรม

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายการมีส่วนร่วม

นิภาพร เอี่ยมเจริญ (2553) การมีส่วนร่วม คือกระบวนการซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ เพื่อร่วมแสดงทัศนะ แสวงหาทางเลือก หรือร่วมกันตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและจัดการทรัพยากร ตั้งแต่การเตรียมการ การวางแผน การปฏิบัติ การติดตาม ประเมินผล และเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคม

อัมพร ภูแก้ว (2556) สรุปความหมายการมีส่วนร่วม คือการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้กิจกรรมนั้นบรรลุวัตถุประสงค์และประสบผลสำเร็จในเป้าหมายของการพัฒนาที่ต้องการให้เกิดขึ้น

กานต์นระรัตน์ จรามร (2556) ให้ความหมายการมีส่วนร่วม คือการที่บุคคลหรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือหรือสนับสนุนทำประโยชน์ในเรื่องต่างๆ หรือการร่วมกิจกรรมใดๆ ในทุกระดับอันอาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจหรือมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารด้วยความสมัครใจ ความกระตือรือร้น ตั้งใจจริงใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลักดันให้เป้าหมายวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาต่อไป

ลิส (Lisk, 1985 อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎารางกุล, 2550, หน้า 24) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีความสัมพันธ์กับแนวคิดของการเชื่อใจและการยอมรับตนเองเพื่อที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างยั่งยืนซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับความไว้วางใจและต้องครอบคลุมทัศนคติความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน

วิลเลียม (Erwin, 1976 อ้างถึงใน ปรีดา เจษฎารางกุล, 2550, หน้า 24) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิด ร่วม

ตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันกับประชาชนใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมและสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

สหประชาชาติ (United Nations, 1981, p. 11) ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม (Participation) ไว้ว่า

1. การมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา
2. การเข้ามามีส่วนร่วมให้เกิดการพัฒนา
3. การเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในเรื่องพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (2525-2529) เป็นต้นมาและรัฐได้ใช้การมีส่วนร่วมนี้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐ โดยที่คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมมีจำนวนมากแต่ก็ไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในแง่การเมืองการปกครองที่เห็นว่าการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวชนบท เป็นกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังคงอาจเป็นการปูพื้นฐานมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลาย และได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำฝน การศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น

ข้อสำคัญกิจกรรมเหล่านี้ จะต้องสัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการของชาวบ้านการมีส่วนร่วมยังอธิบายได้ในหลายมิติ (ถวิลวดี บุรีกุล, 2551) ทั้งในแง่ของมิติความลึกทั้งในเชิงกว้างไว้หลายประเด็น ดังนี้

- 1) การมีส่วนร่วมในความหมายที่แคบ คือ การพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมช่วยเหลือโดยสมัครใจโดยประชาชนต่อโครงการใดโครงการหนึ่งของโครงการสาธารณะต่าง ๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อการพัฒนาชาติแต่ไม่ได้หวังว่าจะให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงโครงการ หรือวิจารณ์เนื้อหาของโครงการ
- 2) การมีส่วนร่วมในความหมายที่กว้าง หมายถึง การให้ประชาชนในชนบทรู้สึกตื่นตัวเพื่อที่จะทราบถึงการรับความช่วยเหลือและตอบสนองต่อโครงการพัฒนา ขณะเดียวกันก็สนับสนุนความคิดริเริ่มของคนในท้องถิ่น
- 3) ในเรื่องของการพัฒนาชนบท การมีส่วนร่วม คือ การให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการพัฒนา นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลโครงการนั้น ๆ ด้วย
- 4) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนานั้นอาจเข้าในอย่างกว้าง ๆ ได้ว่า คือ การที่ประชาชนได้เข้าร่วมอย่างแข็งขันในกระบวนการตัดสินใจต่าง ๆ ในเรื่องที่จะมีผลกระทบต่อเขา

5) การมีส่วนร่วมในชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนจะมีทั้ง สิทธิ และหน้าที่ ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่าง ๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

6) การมีส่วนร่วมนั้นจะต้องเป็นกระบวนการดำเนินการอย่างแท้จริง ซึ่งหมายถึงว่า บุคคลหรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมนั้นได้เป็นผู้มีความริเริ่มและได้มุ่งใช้ความพยายามตลอดจน ความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามความริเริ่มนั้น

7) การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากรและระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ ทั้งนี้โดยกลุ่มที่ดำเนินการ และความเคลื่อนไหวที่จะดำเนินการนี้ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ทำให้เข้าใจง่ายขึ้นคือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน ซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอหรือนโยบายรัฐ และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543, หน้า 19)

ความสำคัญและประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) กล่าวไว้ว่า การดำเนินการใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำเนินการนั้นๆ เนื่องจากจะทำให้ผลของการดำเนินการมีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความจำเป็น เป็นรากฐานที่สำคัญของวิถีประชาธิปไตย และเป็นโอกาสที่ประชาชนจะดำเนินการด้วยตนเองเพื่อตนเองและสังคม เป็นสิ่งสำคัญมากในความสำเร็จของงานพัฒนาชุมชน ประชาชนควรมีส่วนร่วมตามกระบวนการพัฒนาชุมชน คือร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ และร่วมในการปฏิบัติทุกระยะ หากจะกล่าวถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการมีส่วนร่วมช่วยให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์และความต้องการ ก่อให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่แทนวิธีการที่เคยใช้กันมา ประชาชนมักจะมีข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างและนำไปสู่การตัดสินใจ

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างเต็มรูปแบบมักสิ้นเปลืองและเสียเวลา แต่ในทางปฏิบัติแล้วการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดความล่าช้าและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งได้ เกิดผลในการยอมรับอย่างสูงต่อการตัดสินใจ ช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ ทำให้ประหยัดค่าใช้จ่าย

3. การสร้างฉันทามติ การมีส่วนร่วมสามารถสร้างข้อตกลงและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ซึ่งก่อนหน้านี้อาจมีความคิดเห็นขัดแย้งกัน ก่อให้เกิดความเข้าใจระหว่างคู่กรณี ลดความขัดแย้ง และสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจ

4. ความง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ การมีส่วนร่วมตัดสินใจทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และเมื่อได้ร่วมตัดสินใจแล้วย่อมมองเห็นการนำสิ่งนั้นไปปฏิบัติ อาจรู้สึกกระตือรือร้นที่จะช่วยให้เกิดผล ในทางปฏิบัติ

5. การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า กระบวนการมีส่วนร่วมก่อให้เกิดโอกาสที่คู่กรณีจะแสดงความต้องการและความกังวล การมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่ต้นสามารถลดการเผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงที่อาจจะเป็นไปได้

6. การดำรงไว้ซึ่งความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม เมื่อการตัดสินใจก่อให้เกิดความขัดแย้งจะต้องใช้กระบวนการตัดสินใจซึ่งโปร่งใสและน่าเชื่อถือ การมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดความเข้าใจถึงเหตุผลที่จะนำไปสู่การตัดสินใจนั้นๆ

7. การพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ การมีส่วนร่วมของประชาชนคือ การให้ความรู้ที่ดีขึ้นกว่าเดิม ผู้มีส่วนร่วมได้เรียนรู้กระบวนการตัดสินใจว่าควรจะเป็นเช่นไร และทำไมต้องตัดสินใจดังกล่าว

การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่นเพราะประชาชนในท้องถิ่น คือ ผู้ที่รู้ปัญหาและความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่น การมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ซึ่งในแต่ละประเด็นนั้นไม่สามารถใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาตัดสินใจได้เหมือนกัน

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน

อรทัย ก๊กผล (2552) หลักการมีส่วนร่วมของประชาชน จะต้องมียุทธศาสตร์การเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุด ไม่ใช่เป็นการจัดเวทีการมีส่วนร่วมครั้งเดียว ตัวอย่างเช่น ในแก้ปัญหาของชุมชนควรเปิดให้ประชาชนเข้าร่วมตั้งแต่ต้นจนจบ ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่

2. ร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน มีสาเหตุอย่างไร จะจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไร และควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง

3. ร่วมกันวางแผนการดำเนินงานว่าจะจัดกิจกรรมหรือโครงการอะไร จะแบ่งงานกันอย่างไรใช้งบประมาณมากน้อยเพียงใด จะจัดหางบประมาณมาจากที่ใด และใครจะเป็นผู้ดูแลรักษา

4. ร่วมดำเนินงาน ประชาชนจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความเต็มใจ เต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง

5. ร่วมกันติดตามประเมินผลตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกัน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย

6. ร่วมรับผลประโยชน์ ประชาชนที่เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมของชุมชนแล้วย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน หรือวัตถุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบาย ความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

ทั้งนี้ ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ

1) ต้องมีอิสรภาพ หมายถึง ประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ การถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2) ต้องมีความเสมอภาค ประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

3) ต้องมีความสามารถ ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่า ในบางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมาย

การมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้มีเช่นนั้น ต้องเสริมสร้างความสามารถของประชาชนให้มีความสามารถเข้าร่วมได้ส่วนองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 ด้าน คือ

1) ต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมีความชัดเจนและเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไร ผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

ทั้งนี้ มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มชุมชน (Stakeholders) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวก และลบ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ตลอดจน ผู้สนใจอีกด้วย โดยแท้จริงนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะไม่สามารถกระทำได้ในทุก ๆ ประเด็น ดังนั้น จึง

มีแนวทางทั่ว ๆ ไปบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543, หน้า 43-45)

- 1) การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ
- 2) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น
- 3) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคนหรือกลุ่มคนที่มีอยู่เดิม
- 4) การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว
- 5) ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงมีอยู่ในเกือบทุกกิจกรรมของสังคมขึ้นอยู่กับความสนใจและประเด็นในการพิจารณา แต่มีเงื่อนไขพื้นฐานในการมีส่วนร่วมว่าประชาชนต้องมีอิสรภาพ ความเสมอภาคและความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย และต้องมีกลุ่มเป้าหมาย ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) จึงเป็นการกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการซึ่งประชาชน หรือชุมชนได้มีโอกาสแสดงทัศนะ และเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ เป็นการสื่อสารสองทาง ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างชุมชนและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมทั้งนี้ เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เป็นการสร้างฉันทามติ และทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน "กรณีที่ย่ำแย่ที่สุด" ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม และช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้ง เป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน

สิทธิชุมชน เป็นประเด็นที่มักถูกนำมาอ้างอิง เมื่อเกิดความขัดแย้งในการ จัดการทรัพยากรระหว่างรัฐ ทุนกับชุมชน ทั้งระหว่างรัฐกับชุมชน นายทุนกับชุมชน หรือแม้แต่ชุมชนกับชุมชนเอง ซึ่งปัจจุบันแนวคิดสิทธิชุมชนดังกล่าวได้รับความสนใจจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ นักวิชาการประชาชน ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอถึงแนวคิดสิทธิชุมชนต่อไป

ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์ (2542) ได้สรุปแนวคิดของ Lock ในเรื่องการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรซึ่งเชื่อว่าทุกคนมีสิทธิโดยชอบธรรม ในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรเพื่อความอยู่รอดของชีวิตและสรุปแนวคิดของ Kant ซึ่งแสดงความคิดเห็นในเรื่องของสิทธิในลักษณะของการครอบครองโดยนิตินัย ด้วยการทำความเข้าใจและการรับรู้ของคนในสังคม กับการครอบครองโดยประจักษ์จริง เป็นการแสดงความเป็นเจ้าของทรัพย์สิน แต่ยังไม่มีการครอบครองถึงกรรมสิทธิ์ ซึ่งข้อตกลงของสังคมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการมีสิทธิโดยนิตินัยที่สำคัญที่สุด คือ

1. สิทธิ หรือ กรรมสิทธิ์ต้องมาจากการกระทำร่วมกันของสังคม
2. สิทธิเป็นเรื่องของการยอมรับจากภายนอก หรือการยอมรับของสังคมในความชอบธรรมของการเป็นเจ้าของ ถ้าการอ้างสิทธิใดๆ ไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมว่ามีการชอบธรรม สิทธินั้นก็ไร้ประโยชน์ Kant มองระบบกรรมสิทธิ์เป็นเรื่องของความมีเหตุผล สิทธิจึงเป็นสภาพความเป็นจริงเชิงภาวนิสัย ไม่ใช่ความจริงเชิงประจักษ์ ดังนั้นแนวคิดเรื่องสิทธิบนฐานของการครอบครองโดยความเข้าใจและรับรู้ของ Kant จึงบอกนัยของความเป็นธรรมในความรู้สึกของคนในสังคม ระบอบสิทธิตามแนวทางนี้จึงเป็นที่คาดหวังได้ว่าคนส่วนใหญ่จะยอมรับและปฏิบัติตาม เมื่อมีการนำมาบัญญัติเป็นกฎหมาย

ฉะนั้น ความหมายของ สิทธิ ตามแนวคิดของ Lock และ Kant สามารถสรุปได้ว่า สิทธิ คือ ชุดของการกระทำหรือพฤติกรรมใดๆก็ตามที่ผู้เป็นเจ้าของมีอาจถูกห้ามจากการกระทำนั้นๆ ดังนั้น การมีสิทธิจึงบอกนัยถึงการกำหนดหน้าที่ผู้อื่น มิให้ขัดขวางการกระทำหรือพฤติกรรมนั้นๆ ส่วน สิทธิ ตามความหมายของ ชูศักดิ์ วิทยาภักดิ์ หมายถึง ความสามารถที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นเห็นด้วยกับการอ้างเอาผลประโยชน์บางสิ่งบางอย่าง ดังนั้นการอ้างสิทธิจะมีผลต่อเมื่อมีระบบของอำนาจเข้ามาปกป้องผู้มีสิทธิในสิ่งต่างๆ เรื่องของสิทธิจึงมิใช่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับสิ่งของ แต่เป็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับผู้อื่น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของนั้นๆ สิทธิจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีกลไกของสังคมที่กำหนดหน้าที่และผูกพันให้ผู้คนปฏิบัติตามหน้าที่นั้น

ในขณะที่ อานันท์ กาญจนพันธ์ (2542) กล่าวว่า สิทธิชุมชน ไม่ใช่สิทธิในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในพื้นที่นั้น พื้นที่เหล่านั้นก็ยังเป็นของรัฐ แต่อำนาจหน้าที่ในการดูแลรักษาเป็นของชุมชน แล้วชุมชนสามารถที่จะออกกฎเกณฑ์และระเบียบต่างๆ เพื่อพิทักษ์สิทธิและพื้นที่เหล่านั้นให้คงอยู่ สิทธิชุมชนจะเกี่ยวข้องกับสิทธิอื่นๆ ตามคตินี้อยู่ในเชิงคุณค่า เชิงศีลธรรมของสังคม สิทธิชุมชน จะซ่อนอยู่ในเรื่องสิทธิต่างๆ เช่น "สิทธิหน้าหมู" คือ สิทธิของคนที่จะได้ใช้ประโยชน์ร่วมกันในป่า ในที่ดินอะไรต่างๆ หรือว่าสิทธิในเรื่องของ "สิทธิการใช้" สิทธิเหล่านี้เกิดขึ้นตามหลักที่ว่า ทุกคนควรมีสิทธิในการยังชีพ มีสิทธิในการที่จะมีชีวิต เป็นระบบคุณค่าทางศีลธรรม และสิทธิชุมชนยังขยายตัวออกไปเกี่ยวข้องกับสิทธิอื่นๆตามความสัมพันธ์ที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น สิทธิในความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์ศรีของความเป็นคน สิทธิชุมชนจะเอื้อต่อการพัฒนาที่เป็นธรรมและยั่งยืน

กิงกร นรินทรกุล ณ อยุธยา (2543) ได้สรุปถึงหลักการสำคัญของสิทธิชุมชน ดังนี้

1. สิทธิชุมชน คือ ข้อตกลง กฎเกณฑ์ทางสังคม หรือ อาจพัฒนาสู่ความเป็นสถาบัน ร่วมกันของกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากร การจัดการทางเศรษฐกิจ สังคมและอื่นๆ กลุ่มคนดังกล่าวมีความสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกัน เป็นเครือข่ายทางสังคมของผู้คนที่มีวัฒนธรรมร่วมกัน อยู่ในระบบนิเวศเดียวกัน ซึ่งอาจจะมีขอบเขตชุมชนใด ชุมชนหนึ่ง หรือหลายชุมชนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ หรืออาจเป็นชุมชนในจินตนาการที่ผู้คนสัมพันธ์ผ่านสื่อ หรือนิยามว่าเป็นพวกเดียวกัน ด้วยความจำเป็นที่ต้องจัดการร่วมกัน ชุมชนได้สร้างข้อตกลงหรือกติการ่วมกันในการจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ สังคม ข้อตกลงอาจเป็นลายลักษณ์อักษร หรือกฎจารีตประเพณีที่อยู่ในจิตสำนึก การได้มาซึ่งข้อตกลงเป็นเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ การต่อสู้ ต่อรองทั้งภายในระหว่างชุมชนหรือกับภายนอกชุมชน ข้อตกลงร่วมจึงมีการปรับเปลี่ยนตามบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังนั้นชุมชนจึงพัฒนารูปแบบสิทธิขึ้นมาใหม่เจาะจงกับบริบทของสังคมนั้นๆ สิทธิชุมชนจึงมีขอบเขตที่กว้าง ยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้

2. สิทธิชุมชนเป็นรูปแบบสิทธิเชิงซ้อน หมายถึง ภายใต้ข้อตกลงจัดการร่วมกันของชุมชน จะมีสิทธิหลายประเภทแต่สัมพันธ์กัน เช่น สิทธิการครอบครอง สิทธิการใช้ สิทธิการจัดการซึ่งสิทธิแต่ละประเภท มีการปรับสร้างใหม่อยู่เสมอ และการซ้อนของสิทธิก็มีหลายระดับทั้งรูปแบบสิทธิและเจ้าของสิทธิ เช่น บางเงื่อนไขสิทธิความเป็นเจ้าของทรัพยากรบางประเภทอาจเป็นของรัฐ หรือปัจเจกบุคคลในชุมชน แต่ชุมชนมีสิทธิในการใช้ และสิทธิจัดการ

3. สิทธิชุมชนมีลักษณะเน้นการมีส่วนร่วม หรือ จึงภายนอกเข้ามาร่วมจัดการหมายถึง มิได้กีดกันการมีส่วนร่วมจากภายนอก แต่ต้องการให้ภายนอกเข้ามาร่วมสนับสนุน ถ่วงดุลในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น สาธารณะ และรัฐ สิทธิชุมชนไม่ใช่สิทธิความเป็นเจ้าของแบบเบ็ดเสร็จ เช่น สิทธิรัฐหรือปัจเจก

4. อุดมการณ์ของสิทธิชุมชนวางอยู่บนหลักพื้นฐานว่าด้วยความยั่งยืนและความเป็นธรรม ดังเห็นได้จากการจัดการป่า การจัดการน้ำ ล้วนต้องการให้สมาชิกมีส่วนร่วมเข้าถึงทรัพยากร และได้รับการแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม การที่ชุมชนจะอยู่รอดได้ก็ต้องอยู่บนฐานทรัพยากรที่ยั่งยืน การบริโภคให้หมดไป เป็นการทำลายทุนชีวิตของชุมชนโดยตรงซึ่งอุดมการณ์สิทธิชุมชนดังกล่าว มีความแตกต่างจากสิทธิปัจเจกที่มุ่งเน้นประสิทธิภาพสูงสุดจากการใช้ทรัพยากร

5. สิทธิชุมชนบนเนื้อหาที่หลากหลาย โครงสร้างอำนาจที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนมิได้มีแต่ มิติทรัพยากร ชุมชนจำนวนมากได้อาศัยทุนทางสังคมของตนสร้างระบบ สถาบันการจัดการของตนเองเพื่อปรับสัมพันธภาพทางอำนาจในหลายรูปแบบ เช่น สิทธิการจัดการทรัพยากร สิทธิในที่อยู่อาศัย สิทธิสตรี เศรษฐกิจชุมชน เป็นต้น

6. สิทธิชุมชนเป็นขบวนการเคลื่อนไหวประชาธิปไตยจากรากหญ้า สิทธิชุมชนเป็นการต่อสู้เพื่อปรับสัมพันธภาพทางอำนาจ สร้างตำแหน่งให้กับชุมชน โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อไปสู่ความเป็นพลุ่กษณ์ประชาธิปไตย หรือสังคมที่เคารพความหลากหลาย หรือมีนโยบายให้แต่ละท้องถิ่นตลอดจนกลุ่มต่างๆ ในสังคมให้ให้มีเสรีภาพของตนเองในการกำหนดกติกาของวิถีชีวิต เศรษฐกิจ ทรัพยากรตามภูมินิเวศวัฒนธรรมของตน ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันของสังคมด้วย รัฐต้องมีนโยบายสนับสนุน

ชุมชนให้มีเสรีภาพในการกำหนดกฎกติกา ระบบสิทธิการจัดการทรัพยากร เศรษฐกิจ วิถีชีวิตวัฒนธรรมของตนเอง และมีกลไกสนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชน

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา⁹ (2563) สรุปภาพรวมสถานการณ์นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยในปัจจุบัน มีสาระอยู่ในกฎหมายหลัก 3 ฉบับ ได้แก่

1. พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 ของกระทรวงสาธารณสุข โดยมีเนื้อหาครอบคลุมมาตรการหลัก คือ การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทางกายภาพ การจำกัดและควบคุมโฆษณาและการส่งเสริมการตลาดของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการบำบัดรักษาหรือฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และต่อมาได้มีการออกอนุบัญญัติตามพระราชบัญญัตินี้อย่างต่อเนื่องอีกหลายฉบับ

2. พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ของกระทรวงการคลัง เป็นกฎหมายหลักสำหรับมาตรการทางภาษีและราคา และระบบใบอนุญาตในการค้าสุรา

3. พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ของกระทรวงมหาดไทย เป็นกฎหมายหลักสำหรับการควบคุมพฤติกรรมขับขี่ยานพาหนะหลังดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

นอกจากนี้ ยังมียุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ปี พ.ศ. 2554 - 2563 ซึ่งผ่านการรับรองจากกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และได้รับความเห็นชอบโดยคณะรัฐมนตรี เป็นเครื่องมือสำคัญในการกำหนดทิศทางและเป้าหมายในการดำเนินงานในภาพรวมของประเทศ และเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกันถึงปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการแก้ไขปัญหา ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลักในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติ 5 ด้าน ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability)

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction)

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings)

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support)

โดยมีกลวิธีการดำเนินงานในกระบวนการของยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ ดังนี้

⁹ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2563). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ.2551-2561 ภายใต้โครงการ Joint Assessment Mission to Review Alcohol Control Policy and Strategy in Thailand. อ้างใน สุชาติพิทย์ ศรีหิรัญ. สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.

1. พัฒนาและปรับปรุงนโยบายแอลกอฮอล์ลักษณะผสมผสานระหว่างยุทธศาสตร์ทั้งห้า โดยเน้นมาตรการที่มีประสิทธิผลและความคุ้มค่า ในทุกระดับนโยบายตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงประเทศ และพัฒนาความเข้มแข็งของการนำไปปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2. ยุทธศาสตร์จะกำหนดความครอบคลุมและทิศทางในการพัฒนาแผนปฏิบัติการในยุทธศาสตร์มาตรการ และระดับนโยบายต่าง ๆ

3. ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติยอมรับความยืดหยุ่นในการพัฒนาแผนปฏิบัติการตามระดับความพร้อมของแต่ละยุทธศาสตร์และมาตรการ และแต่ละระดับนโยบายและพื้นที่

4. ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติและแผนปฏิบัติการที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ควรมีการกำหนดเป้าหมายและความคาดหวังเป็นขั้นตอน ทั้งในมิติระดับบุคคล มิติเชิงพื้นที่ และระดับยุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 มุ่งมั่นไปที่การบรรลุเป้าหมายเชิงกลไกทั้ง 4 และมีจุดมุ่งหมายเพื่อสนับสนุนกับมาตรการย่อยหลายมาตรการสามารถตอบสนองได้มากกว่าหนึ่งวัตถุประสงค์ ในสถานการณ์ข้อจำกัดของทรัพยากรในการจัดการกับปัญหา แผนยุทธศาสตร์นี้ได้กำหนดระดับความสำคัญของมาตรการตามประสิทธิผลและความคุ้มค่าของมาตรการ โดยทั้ง 5 ยุทธศาสตร์ มีกลไกสำคัญ 4 ประการ ได้แก่

1. ควบคุมปริมาณการบริโภคของสังคม
2. ป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ และควบคุมความชุกของผู้บริโภค
3. ลดความเสี่ยงของการบริโภค ทั้งในมิติของปริมาณการบริโภค รูปแบบของการบริโภค และพฤติกรรมหลังการบริโภค
4. จำกัดและลดความรุนแรงของปัญหาจากการบริโภค

สำหรับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายหลักในการดำเนินมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 เป็นแผนแม่บทในการวางนโยบายจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์นโยบายนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์โลกในการจัดการปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อีกทั้งมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติ และคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่

1. ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ

มาตรการของนโยบายแอลกอฮอล์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการควบคุมปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบไปด้วยหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ การที่รัฐเป็นเจ้าของร้านขายสุราปลีก การจำกัดเวลาในการขาย การจำกัดความหนาแน่นของจุดขาย ระบบภาษีสุรา การสุ่มตรวจระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจของผู้ขับขี่ การคัดกรองผู้มีความเสี่ยงเบื้องต้น ฯลฯ ซึ่งแต่ละมาตรการจะมี

ประสิทธิผลตั้งแต่ระยะสั้นไปจนถึงระยะยาวแตกต่างกัน รวมถึงควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในมิติที่แตกต่างกัน สำหรับประเทศไทยมาตรการที่มีประสิทธิผลและประสิทธิผลมากที่สุด ได้แก่ มาตรการทางภาษีและราคา การจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่ม การควบคุมหรือห้ามการโฆษณา และการควบคุมพฤติกรรมซบซึ้นขณะมีนเมาอย่างจริงจัง

แผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาตินี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ ยุทธศาสตร์การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยน ค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) ยุทธศาสตร์การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) และยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าประสงค์ต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายที่สนับสนุนกันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลไกทั้ง 4 โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ทั้ง 5 จะประกอบด้วยมาตรการย่อยหลากหลาย

ตารางที่ 4.1 มาตรการตามยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ¹⁰

ยุทธศาสตร์	มาตรการ
1. การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability)	1) มาตรการทางภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมสถานที่และวันเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3) มาตรการควบคุมการเข้าถึงสุราของเยาวชน
2. การปรับเปลี่ยนค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude)	1) มาตรการควบคุมการตลาดและโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2) มาตรการการให้ความรู้ ปรับทัศนคติ และเพิ่มโอกาสในการไม่ดื่มสุรา
3. การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction)	1) มาตรการควบคุมการบริโภคในเงื่อนไขและสถานการณ์ที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาสูง 2) มาตรการควบคุมพฤติกรรมการซบซึ้นยานพาหนะขณะมีนเมา 3) มาตรการการคัดกรองและบำบัดรักษา
4. การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings)	1) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ระดับชุมชน 2) มาตรการนโยบายแอลกอฮอล์ของหน่วยงานและสถานประกอบการ
5. การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support)	1) มาตรการสร้างความมุ่งมั่นและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ทุกระดับ 2) มาตรการส่งเสริมความโปร่งใสในกระบวนการ 3) มาตรการส่งเสริมให้เป็นกระบวนการที่มีรากฐานจากองค์ความรู้และการเรียนรู้ร่วมกัน

¹⁰ วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2564). บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้ว่าทรรณนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. สงขลา: ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

-
- 4) มาตรการปกป้องความเข้มแข็งของนโยบายแอลกอฮอล์จากผลกระทบของข้อตกลงการค้าระหว่างประเทศ
 - 5) มาตรการรณรงค์สาธารณะเพื่อสนับสนุนนโยบายแอลกอฮอล์
 - 6) มาตรการพัฒนาศักยภาพของระบบการจัดการกับปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
-

2. มาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย

มาตรการในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยสามารถจำแนกออกเป็น 8 ส่วน ดังนี้ 1) มาตรการด้านภาษีและราคา 2) มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ 3) มาตรการควบคุมการตลาด 4) มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ 5) มาตรการป้องกันการดื่มแล้วขับ 6) มาตรการบำบัดและคัดกรอง 7) มาตรการทางชุมชนและองค์กร และ 8) มาตรการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. มาตรการด้านภาษีและราคา ประเทศไทยเน้นการบังคับใช้มาตรการทางภาษีเป็นหลัก โดยการจัดเก็บภาษีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 3 ส่วนหลัก คือ ภาษีนำเข้า ภาษีสรรพสามิต และภาษีอื่นๆ

- ภาษีนำเข้า การจัดภาษีนำเข้าจะจัดเก็บสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่นำเข้าจากต่างประเทศ โดยอัตราภาษีนำเข้าจะขึ้นอยู่กับการเจรจาตามข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศกับประเทศผู้ผลิต อาทิ ข้อตกลงการค้าสินค้าอาเซียน (ASEAN Trade in Goods Agreement: ATIGA) กำหนดอัตราภาษีนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จากประเทศสมาชิกข้อตกลงคือร้อยละศูนย์ เป็นต้น ทั้งนี้ สำหรับประเทศที่ไม่ได้มีข้อตกลงการค้ากับประเทศไทยนั้น กฎหมายได้กำหนดอัตราภาษีศุลกากรเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอัตราร้อยละ 60 ของราคา C.I.F. (Cost Insurance and Freight)

- ภาษีสรรพสามิต การจัดเก็บภาษีสรรพสามิตตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 กำหนดให้จัดเก็บภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งตามมูลค่า (ad valorem) และปริมาณเอทานอล (specific rate) โดยการคำนวณภาษีตามมูลค่าให้คำนวณจากฐานราคาขายปลีกแนะนำ และการคำนวณภาษีตามปริมาณเอทานอลให้คำนวณต่อเอทานอล 1 ลิตร

- ภาษีอื่นๆ ภาษีอื่นๆ ที่จัดเก็บจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ประกอบด้วย ภาษีบำรุงท้องที่ ในอัตราร้อยละ 10 ของภาษีสรรพสามิต ภาษีส่งเสริมสุขภาพ ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีสรรพสามิต ภาษีบำรุงกองทุนพัฒนาการกีฬา ในอัตราร้อยละ 2 ของภาษีสรรพสามิต ภาษีบำรุงองค์การกระจายเสียง ในอัตราร้อยละ 1.5 ของภาษีสรรพสามิต และภาษีมูลค่าเพิ่ม ในอัตราร้อยละ 6.3 ของราคาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

2. *มาตรการควบคุมการเข้าถึงทางกายภาพ* มาตรการในการจำกัดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีหลายมาตรการ ทั้งการจำกัดอายุผู้ซื้อ วัน เวลา และสถานที่ขาย โดยสามารถจำแนกมาตรการออกเป็น 2 ส่วนหลัก ดังนี้

- การควบคุมการขาย

1) การขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทั้งขายปลีกและส่งจะต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต และใบอนุญาตขายจะมีอายุ 1 ปีนับแต่ได้รับอนุญาต

2) ห้ามขายโดยวิธีการเร่ขายและโดยเครื่องจำหน่ายอัตโนมัติ

3) ห้ามขายแก่บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี และบุคคลที่มีอาการมึนเมาครองสติไม่ได้

4) ห้ามขายในวันพระใหญ่ อันได้แก่ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา และในช่วงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา

5) ห้ามขายนอกช่วงเวลา 11.00 - 14.00 น. และ 17.00 - 24.00 น.

6) ห้ามขายในสถานที่ ได้แก่ วัด หรือศาสนสถาน สถานพยาบาล สถานที่หน่วยงานของรัฐ หอพัก สถานศึกษาหรือบริเวณใกล้เคียง สถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงหรือบริเวณใกล้เคียง สวนสาธารณะ โรงงาน บริเวณสถานีขนส่ง บริเวณท่าเรือโดยสารสาธารณะ บริเวณทางรถไฟ พื้นที่อุทยานแห่งชาติ

- การควบคุมการผลิตและนำเข้า

การผลิตสุราหรือมีเครื่องกลั่นสำหรับผลิตไว้ในครอบครองและการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องได้รับอนุญาตจากกรมสรรพสามิต ยกเว้นกรณีการนำเข้าเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่ำกว่า 1 ลิตร

3. *มาตรการควบคุมการตลาด* มาตรการควบคุมการตลาดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทยแบ่งเป็น 3 ส่วนหลัก ดังนี้

- การควบคุมฉลาก

1) ฉลากผลิตภัณฑ์ต้องระบุรายละเอียดเกี่ยวกับสินค้า คำเตือน แก่ผู้บริโภค

2) ฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องไม่มีลักษณะที่สร้างความไม่เป็นธรรมแก่ผู้บริโภค เชิญชวน ชักจูง โน้มน้าวให้ดื่ม และไม่มีลักษณะเป็นข้อความที่ทำให้เชื่อว่าจะประสบความสำเร็จจากการดื่ม ข้อความหรือภาพที่ไม่น่าก่ิพา ข้อความหรือภาพที่มีดาราศิลปิน นักร้อง หรือนักแสดง ข้อความที่ใช้ภาพการ์ตูน ข้อความที่ชักจูงให้ซื้อหรือบริโภคเพื่อเป็นสาธารณกุศล ข้อความที่ชักจูงให้เข้าร่วมกิจกรรมทางด้านดนตรี กีฬา ฯลฯ

3) ฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต้องระบุค่าเตือนตามที่กฎหมายกำหนด

“(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุก่อมะเร็งได้” “..(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุให้สมองเสื่อมได้” “..(สุรา/ เบียร์/ ไวน์)..เป็นเหตุให้พิการได้”

- การควบคุมการโฆษณา

1) ห้ามโฆษณาโดยการแสดงชื่อหรือเครื่องหมายของเครื่องหมายการค้า ห้ามอวดอ้างสรรพคุณ ชักจูงให้ดื่มทั้งทางตรงทางอ้อม ยกเว้นการโฆษณาที่เป็นไปในเชิงสร้างสรรค์สังคม ให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารและอนุญาตให้ปรากฏสัญลักษณ์ของเครื่องหมายการค้าหรือสัญลักษณ์ของบริษัทผู้ผลิตได้ ทั้งนี้ไม่ใช้บังคับโฆษณาที่มีแหล่งกำเนิดจากนอกประเทศ

2) การโฆษณาต้องมีความเป็นธรรม ไม่โฆษณาเกินจริง และไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค

3) การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในโรงภาพยนตร์และป้ายโฆษณาต้องไม่มีลักษณะเชิญชวนให้บริโภคหรืออวดอ้างสรรพคุณ คุณประโยชน์หรือคุณภาพของเครื่องดื่ม ทั้งทางตรงหรือทางอ้อม ทั้งนี้ การโฆษณาในลักษณะการเสนอภาพลักษณ์ของบริษัทหรือกิจการต้องแสดงคำเตือนอย่างดังนี้

“การดื่มสุราแล้วขับชี่รถจะเป็นอันตรายและผิดกฎหมาย” “การจำหน่ายสุราแก่บุคคลอายุต่ำกว่า 18 ปี ผิดกฎหมาย” “การดื่มสุราเป็นอันตรายต่อสุขภาพและบั่นทอนสติสัมปชัญญะ”

4) การโฆษณาผ่านโทรทัศน์ การฉายภาพ ภาพยนตร์ วิดิทัศน์ การแสดงภาพโดยผ่านเครื่องมือทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่ออื่นใดในทำนองเดียวกัน ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โฆษณาทั้งหมดและใช้เวลาแสดงภาพสัญลักษณ์ไม่เกินร้อยละ 5 ของเวลาโฆษณาทั้งหมด แต่ต้องไม่เกิน 2 วินาที โดยให้โฆษณาได้ตั้งแต่วเวลา 22.00 นาฬิกา ถึง 05.00 นาฬิกา และให้แสดงภาพสัญลักษณ์ดังกล่าวเฉพาะในตอนท้ายของการโฆษณาเท่านั้น นอกจากนี้ ให้แสดงข้อความเตือน ทั้งแบบเสียงและตัวอักษร โดยแบบเสียงไม่น้อยกว่า 2 วินาที และแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุดเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 วินาที

5) การโฆษณาผ่านสิ่งพิมพ์ ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 5 ของพื้นที่โฆษณาทั้งหมด โดยห้ามแสดงที่ปกหน้า ปกหลัง คุุ่หน้ากลาง หรือสิ่งห่อหุ้มสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าว และให้แสดงคำเตือนแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุด

6) การโฆษณาแบบอื่นๆ ภาพสัญลักษณ์ต้องมีขนาดไม่เกินร้อยละ 3 ของพื้นที่โฆษณาในสื่ออื่น และให้แสดงคำเตือนแบบตัวอักษรขนาดไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของพื้นที่ในตำแหน่งบนสุด

- การควบคุมการส่งเสริมการขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ห้ามมีการส่งเสริมการขาย ได้แก่ ลดราคา ชิงโชค แลก แจก แถม ให้ การบังคับขาย ขยายพวง หรือวิธีการอื่นๆ ที่เป็นการส่งเสริมให้บริโภค

4. มาตรการให้ความรู้และปรับทัศนคติ

มาตรการการให้ความรู้เป็นมาตรการรองที่กำหนดขึ้นเพื่อป้องกันนักดื่มหน้าใหม่ สำหรับกิจกรรมที่ได้ดำเนินการอยู่ในประเทศไทย ณ ปัจจุบันนี้มีอยู่ 3 ประเภทหลัก ๆ ดังนี้ (1) School-based intervention เช่น หลักสูตรการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของวัยรุ่น โครงการส่งเสริมพฤติกรรมป้องกัน ลด ละ เลิกการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มวัยรุ่น เป็นต้น (2) Public campaign via Mass media เช่น 6 วิธี ฟันฟุดับ (3) มาตรการการสร้างความตระหนักเรื่องการดื่มผ่านสื่อสารมวลชน เช่น ลด ละ เลิก งดเหล้า เข้าพรรษา พักตับ ให้เหล้าเท่ากับแข้ง เป็นต้น

5. มาตรการป้องกันการดื่มแล้วขับ

กฎหมายป้องกันการดื่มแล้วขับสามารถจำแนกตามระดับแอลกอฮอล์ในเลือดได้ 3 ระดับ ดังนี้

1) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือด ได้แก่ ผู้ขับขี่รถโดยสารสาธารณะทุกประเภท ทั้งรถโดยสารขนาดใหญ่ รถยนต์ และรถจักรยานยนต์

2) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 20 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ผู้ขับขี่ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี ผู้ขับขี่ที่ได้รับใบอนุญาตขับรถชั่วคราว ผู้ขับขี่ที่มีใบอนุญาตขับขี่สำหรับรถประเภทอื่นที่ใช้แทนกันไม่ได้ และผู้ขับขี่ที่ไม่มีใบอนุญาตขับขี่ หรืออยู่ระหว่างถูกพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตขับขี่

3) กลุ่มผู้ขับขี่ที่ห้ามมีแอลกอฮอล์ในเลือดเกิน 50 มิลลิกรัมเปอร์เซ็นต์ ได้แก่ ผู้ขับขี่รถทั่วไป

6. มาตรการบำบัดและคัดกรอง

สำหรับมาตรการบำบัดและการคัดกรองในประเทศไทยกฎหมายได้ระบุว่า ประชาชนที่มีอายุ 15-59 ปี มีสิทธิได้รับการตรวจคัดกรองความเสี่ยงจากการดื่มแอลกอฮอล์ และผู้ต้องการบำบัดอาการติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถขอการสนับสนุนการบำบัดฟื้นฟูได้จากสำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยระบบการคัดกรองของไทยมี 3 แบบ คือ 1) การคัดกรองโดยใช้แบบสอบถาม เช่น แบบประเมิน AUDIT 2) การคัดกรองโดยใช้ระดับแอลกอฮอล์ และ 3) การบำบัดรักษาผู้ติดแอลกอฮอล์ เช่น การบำบัดผู้ที่ดื่มแบบเสี่ยงสูงแต่ยังไม่ติดสุรา การรักษาตามมาตรฐานสำหรับผู้ที่มีปัญหาและผู้ติดสุรา และมาตรการให้ความช่วยเหลือกันเอง การรักษาด้วยยา เป็นต้น

7. มาตรการระดับชุมชนและองค์กร

มาตรการระดับชุมชนสามารถมีบทบาททั้งทางพัฒนานโยบาย การพัฒนาความเข้มแข็งของการนำนโยบายไปปฏิบัติ เช่น การเฝ้าระวังในชุมชน หมู่บ้าน ด้วยการออกเป็นกฎข้อตกลงของชุมชน หรือธรรมนูญหมู่บ้าน เป็นต้น หรือการออกกฎระเบียบ เช่น การออกเทศบัญญัติเพื่อควบคุมพื้นที่ในการห้ามจำหน่ายสุรา ตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 สำหรับมาตรการระดับองค์กรหรือหน่วยงาน ได้มีมาตรการให้สถานประกอบการทั้งภาครัฐและภาคเอกชนมีศักยภาพในการจัดการปัญหา

จากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การกำหนดสถานที่ ห้ามดื่ม ห้ามขาย ในบริเวณพื้นที่ในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจของรัฐ หรือหน่วยงานรัฐอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

8. มาตรการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็ง

สำหรับการพัฒนากลไกและสนับสนุนที่เข้มแข็งนั้นได้ใช้ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” ประกอบด้วย หรือ 1) พลังทางสังคม โดยหน่วยงานหลักได้แก่ สำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า 2) พลังปัญญา หรือด้านวิชาการ หน่วยงานหลักคือ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา และ 3) พลังนโยบาย หน่วยงานหลัก คือ สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ที่สานกันขับเคลื่อนนโยบายแอลกอฮอล์ในประเทศไทย โดยปัจจุบันได้มีความพยายามผลักดันในการดำเนินการผ่านกลไกคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ประเด็นปัญหาและข้อจำกัดของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ¹¹

ปัญหา อุปสรรค ข้อกั้วล ความท้าทาย ช่องว่างและข้อจำกัดทางนโยบายของการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐ สามารถแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ระบบใบอนุญาตขายสุราของไทยยังไม่ได้เป็นไปเพื่อควบคุมการบริโภคและผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ยังไม่มีการกำหนดเงื่อนไขและมาตรฐานของผู้ประกอบการและมาตรฐานการจำหน่ายของจุดจำหน่าย ตลอดจนข้อกำหนดและบทบาทความรับผิดชอบของผู้ขายต่อการดื่มและปัญหาที่ตามมา ขั้นตอนการให้ใบอนุญาตของการขายปลีกส่วนใหญ่เป็นไปเพื่ออำนวยความสะดวกกับผู้ประกอบการ (เช่น ร้านชำในชุมชน) โดยเจ้าหน้าที่สรรพสามิตออกสำรวจและให้บริการ ณ จุดจำหน่าย โดยตรงกอปรกับค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาตไม่สูงและเอื้อต่อการทำธุรกิจ

ประเด็นที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยกับต่างประเทศ พบว่า ประเทศไทยมีความหนาแน่นของจุดจำหน่ายมากกว่าประเทศอื่น ๆ อย่างมาก จากการศึกษา นโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระหว่างประเทศ (International Alcohol Control (IAC) Study) ได้รายงานสถานการณ์ความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศต่าง ๆ ไว้ ซึ่งพบว่า ประเทศไทยมีจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อประชากรมากที่สุด ถึง 11.3 จุดจำหน่ายต่อประชากรหนึ่งพันคน ในขณะที่ประเทศแอฟริกาใต้ เวียดนาม นิวซีแลนด์ และสกอตแลนด์ มีความหนาแน่นอยู่ที่ 6.0, 4.5, 3.3 และ 3.1 จุดจำหน่ายต่อประชากรหนึ่งพันคน ตามลำดับ ดังนั้นควรมีมาตรการควบคุมจำนวนหรือความหนาแน่นของจุดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ซึ่งจากหลักฐานวิชาการพบว่า การเพิ่มขึ้นของจำนวนหรือความหนาแน่นของจุดจำหน่ายมีความสัมพันธ์กับการบริโภคและปัญหาจากแอลกอฮอล์

ประเด็นที่ 3 ในปัจจุบันมีรูปแบบการขายแบบใหม่และซับซ้อนหลายรูปแบบที่ยังไม่มีกฎหมายควบคุมชัดเจน เช่น การควบคุมการขายออนไลน์ และการส่งผ่านระบบ Delivery ซึ่งเป็นช่อง

¹¹ วสันต์ ปวนปิ่นวงศ์. (2564). อ้างแล้ว

ทางการขายที่ไม่มีข้อจำกัดด้านวันเวลาสถานที่รวมทั้งการตรวจสอบอายุของผู้ซื้อ และมีความความเสี่ยงสูง ทำให้เด็ก และเยาวชนสามารถเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ง่ายมากขึ้น

ประเด็นที่ 4 กฎหมายกำหนดพื้นที่ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (zoning policy) หลายฉบับมีความยากในการบังคับใช้ และยังมีไม่มีแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ในระดับพื้นที่ เช่น การกำหนดเขตห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริเวณรอบสถานศึกษาตามประกาศคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.)

ประเด็นที่ 5 การแยกส่วนการทำงานระหว่างระบบการให้อนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (Premarketing control) และระบบกำกับควบคุมจุดจำหน่ายที่ได้รับใบอนุญาตแล้ว (Post-marketing control) กล่าวคือ กรมสรรพสามิต กระทรวงการคลัง เป็นผู้รับผิดชอบในการกำกับควบคุมระบบใบอนุญาตและการให้ใบอนุญาตผลิตและจำหน่ายแก่ผู้ประกอบการ ตามพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 ในขณะที่กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้รับผิดชอบหลัก ในการกำกับควบคุมเกี่ยวกับมาตรการควบคุมการขายและการดื่มแอลกอฮอล์ ตามพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ.2551 ซึ่งที่ผ่านมา ยังไม่มีการบูรณาการเป้าหมายและแนวทางการทำงานร่วมกัน และไม่ได้พิจารณามิติในการลดผลกระทบจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านกลไกการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนร่วมด้วย โดยความท้าทายในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ คือ การขาดกฎหมายหรือนโยบายที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมการเข้าถึงในบางประเด็นและการขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินมาตรการที่มีอยู่

2.1.5 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในประเทศไทย

2.1.5.1 การออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราของประเทศไทย¹²

1. หลักเกณฑ์

1. คุณสมบัติของผู้ขออนุญาตขายสุรา ต้องมีคุณสมบัติข้อหนึ่งข้อใด ดังนี้

- เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
- เป็นบุคคลธรรมดาที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

หมายเหตุ : กรณีผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต สามารถขออนุญาตได้ แต่ต้องพ้นกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่วันที่ถูกระงับใบอนุญาต

2. ประเภทของใบอนุญาต

- ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งจำนวนตั้งแต่ 10 ลิตรขึ้นไป

¹² กฎกระทรวง การอนุญาตขายสุรา พ.ศ.2560

- ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งจำนวนต่ำกว่า 10

ลิตร

3. ลักษณะของสถานที่หรือสถานประกอบการที่ห้ามใช้เป็นสถานประกอบการขายสุรา

3.1 กรณีขอใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1

- สถานประกอบการขายสุราของผู้ที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต และอยู่ระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต
- สถานที่ต้องห้ามขายสุราตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือกฎหมายอื่น

3.2 กรณีขอใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2

1. ที่ตั้งสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในระบบตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งบริเวณที่ต่อเนื่องและติดกับสถานศึกษาดังกล่าว
2. ที่ตั้งวัด มัสยิด วัดบาทหลวง หรือสถานที่ประกอบศาสนกิจในนิกายหรือศาสนาใดศาสนาหนึ่ง รวมทั้งบริเวณที่ต่อเนื่องและติดกับสถานศึกษาดังกล่าว
3. ที่ตั้งสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมน้ำมันเชื้อเพลิง รวมทั้งบริเวณที่ต่อเนื่องและติดกับสถานศึกษาดังกล่าว
4. สถานที่ที่เคยเป็นสถานประกอบการขายสุราของผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่ได้พ้นกำหนดระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต
5. สถานประกอบการขายสุราของผู้ที่ถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต และอยู่ระหว่างถูกสั่งพักใช้ใบอนุญาต
6. สถานที่ต้องห้ามขายสุราตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือกฎหมายอื่น

4. อายุของใบอนุญาต

- 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับอนุญาต หากประสงค์จะขายสุราในปีถัดไป ให้ดำเนินการขออนุญาตก่อนใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุ

2. วิธีการ

ยื่นคำขออนุญาตขายสุราพร้อมเอกสารหลักฐานที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่ หรือสามารถยื่นผ่านเว็บไซต์ หรือศูนย์บริการที่กำหนด

3. การยื่นคำขอใบอนุญาต¹³

การยื่นคำขอใบอนุญาต พร้อมด้วยเอกสารหลักฐานประกอบคำอนุญาต ณ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาแห่งท้องที่สถานประกอบการของผู้ขออนุญาตตั้งอยู่ หรือยื่นคำขออนุญาตทางระบบอิเล็กทรอนิกส์

การยื่นคำขออนุญาตทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ ให้ผู้ขออนุญาตยื่นคำขอผ่านช่องทางต่าง ๆ ดังนี้

- ช่องทางการขอใบอนุญาตผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์กรมสรรพสามิต <https://www.excise.go.th> โดยผู้ขออนุญาตต้องดำเนินการลงทะเบียนในการขอรับชื่อผู้ใช้ (Username) และรหัสผ่าน (Password) เพื่อเป็นผู้เข้าใช้งานระบบ ทั้งนี้ ผู้ขออนุญาตต้องดำเนินการตามแบบคำขอลงทะเบียนเป็นผู้ยื่นแบบรายการข้อมูลสำหรับผู้ไม่มีหน้าที่จดทะเบียนสรรพสามิตผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (แบบ ภส.03-11/1)

- ช่องทางการให้บริการภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จทางอิเล็กทรอนิกส์ (Biz Portal) ที่เว็บไซต์ <https://biz.govchannel.go.th> โดยผู้ขออนุญาตต้องดำเนินการลงทะเบียนในการขอรับชื่อผู้ใช้ (Username) และรหัสผ่าน (Password) เพื่อเป็นผู้เข้าใช้งานระบบ

- ช่องทางการขอใบอนุญาตทางระบบอิเล็กทรอนิกส์อื่นใดที่กรมสรรพสามิตจะจัดให้มีขึ้นโดยผู้ขออนุญาตต้องดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการที่กำหนดไว้สำหรับช่องทางนั้นผู้ขออนุญาตที่ยื่นคำขออนุญาตทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ผ่านช่องทางต่าง ๆ ต้องบันทึกรายละเอียดและข้อมูลตามที่กำหนดให้ถูกต้อง และต้องจัดส่งเอกสารหลักฐานตามที่กำหนดไว้ในคำขออนุญาตที่ได้จัดทำขึ้นในรูปแบบของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ให้ครบถ้วน

4. ขั้นตอนการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุรา

¹³ ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไพ่. (2565). กรมสรรพสามิต.

ฉบับขั้นตอนในการให้บริการประชาชนในภาพรวม

หมายเหตุ : จาก การอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายใหม่)” โดย ศูนย์รวมข้อมูลเพื่อติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).

(<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

5. การพิจารณาคำขออนุญาตและการออกใบอนุญาต¹⁴

- การตรวจสอบรายละเอียดในคำขอเอกสารและหลักฐาน

หากตรวจสอบแล้วเห็นว่ารายละเอียดในคำขอ หรือเอกสารหลักฐานไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน และผู้ยื่นคำขอไม่สามารถแก้ไขเพิ่มเติมได้ทันภายในเวลาทำการของวันที่ยื่นคำขอ จะจัดทำบันทึกแจ้งรายละเอียดให้ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม และมอบสำเนาทันทีดังกล่าวให้ผู้ยื่นคำขอนำไปดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติม หากผู้ยื่นคำขอไม่ดำเนินการแก้ไขเพิ่มเติมให้ถูกต้องครบถ้วนภายในกำหนดเวลา จะถือว่ามีความประสงค์ "ละทิ้งคำขอ" ซึ่งเจ้าพนักงานสรรพสามิตจะคืนคำขอ พร้อมมีหนังสือแจ้งเหตุผลการคืนคำขอให้ผู้ยื่นคำขอทราบ

¹⁴ ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไพ่. พ.ศ. 2565.

- กรณีเจ้าพนักงานสรรพสามิตมีคำสั่งอนุญาต ให้แจ้งผู้ขออนุญาตทราบ และเมื่อผู้ขออนุญาตชำระค่าธรรมเนียมแล้ว เจ้าพนักงานสรรพสามิตมีหน้าที่ส่งใบอนุญาตให้ผู้ขออนุญาตภายใน 15 วันนับแต่ที่มีคำสั่งอนุญาต

ในกรณีที่เป็นการยื่นคำขออนุญาตทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ เจ้าพนักงานสรรพสามิตแจ้งคำสั่งผู้ขออนุญาตทราบโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และเมื่อผู้ขออนุญาตชำระค่าธรรมเนียมแล้ว ให้ส่งใบอนุญาตให้ผู้ขออนุญาตขายสุราให้ผู้ขออนุญาตโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ และผู้ที่ได้รับอนุญาตสามารถแสดงโดยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ได้

- กรณีที่เจ้าพนักงานสรรพสามิตมีคำสั่งไม่อนุญาต ให้แจ้งคำสั่งดังกล่าวให้ผู้ขออนุญาตทราบ ทั้งนี้ให้ระบุเหตุผลของการไม่อนุญาต รวมทั้งแจ้งสิทธิอุทธรณ์ การยื่นอุทธรณ์ และระยะเวลาสำหรับการอุทธรณ์ให้ผู้ขออนุญาตทราบด้วย

6. เอกสารหลักฐานประกอบยื่นคำขออนุญาตจำหน่ายสุรา

เอกสารยืนยันตัวตนที่ออกโดยหน่วยงานภาครัฐ				
รายการเอกสาร	ส่วนงาน/ หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	จำนวน เอกสาร ฉบับจริง	จำนวน เอกสาร สำเนา	หมายเหตุ
1. บัตรประจำตัวประชาชน	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	1 ฉบับ		กรณีบุคคลธรรมดา
2. หนังสือรับรองกระทรวงพาณิชย์ (ซึ่งออกให้ไม่เกิน 6 เดือน)	กรมพัฒนาธุรกิจ การค้า กระทรวง พาณิชย์		1 ฉบับ	กรณีนิติบุคคล
3. บัตรประจำตัวประชาชนของผู้มี อำนาจลงนามผูกพันนิติบุคคล	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	1 ฉบับ		กรณีนิติบุคคล
เอกสารอื่นๆ สำหรับยื่นเพิ่มเติม				
รายการเอกสาร	ส่วนงาน/ หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	จำนวน เอกสาร ฉบับจริง	จำนวน เอกสาร สำเนา	หมายเหตุ
1. ทะเบียนบ้านของสถานที่ที่จะขาย สุรา หรือเอกสารของราชการที่แสดง สิทธิในบริเวณสถานที่ที่จะขายสุรา			1 ฉบับ	ลงนามรับรอง สำเนาถูกต้อง

2. สัญญาเช่า และหนังสือแสดง ความยินยอมให้ขายสุราของผู้ให้เช่า		1 ฉบับ		- กรณีผู้ประสงค์จะ ขายสุราเป็นผู้เช่า - กรณีเป็นสำเนา ต้องรับรองสำเนา ถูกต้อง
3. บัตรประจำตัวประชาชนเจ้าของ กรรมสิทธิ์ของสถานที่ที่จะขาย	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย		1 ฉบับ	ลงนามรับรอง สำเนาถูกต้อง
4. แผนผังแสดงบริเวณสถานที่ขาย สุราและสถานที่ใกล้เคียง			1 ฉบับ	ลงนามรับรอง สำเนาถูกต้อง
เอกสารยืนยันตัวตนให้บุคคลอื่นดำเนินการแทน				
รายการเอกสาร	ส่วนงาน/ หน่วยงานที่ รับผิดชอบ	จำนวน เอกสาร ฉบับจริง	จำนวน เอกสาร สำเนา	หมายเหตุ
1. หนังสือมอบอำนาจ		1 ฉบับ		ติดอากรแสตมป์ ตามที่กฎหมาย กำหนด
2. บัตรประจำตัวประชาชนของผู้ มอบอำนาจ	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย		1 ฉบับ	ลงนามรับรอง สำเนาถูกต้อง
3. บัตรประจำตัวประชาชนของผู้รับ มอบอำนาจ	กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย	1 ฉบับ		

หมายเหตุ : จาก การอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายใหม่)” โดย ศูนย์รวม
ข้อมูลเพื่อติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).

(<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

ช่องทางการให้บริการ

แบบฟอร์ม

ภส. 08-05

คำขออนุญาตขายสุรา ตามมาตรา 155 แห่งพระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560

แบบฟอร์มได้ที่

ดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่

หลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไข ในการยื่นคำขอ

หลักเกณฑ์

คุณสมบัติของผู้ขออนุญาตขายสุรา
ต้องมีคุณสมบัติข้อหนึ่งข้อใด ดังนี้

1. เป็นนิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย
2. เป็นบุคคลธรรมดาที่อายุไม่ต่ำกว่า 20 ปีบริบูรณ์

หมายเหตุ : กรณีผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต สามารถขอ
อนุญาตได้ แต่ต้องพ้นกำหนดระยะเวลา 1 ปี นับแต่
วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต

ประเภทของใบอนุญาต

- ใบอนุญาตขายสุราระบบที่ 1 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่ง
จำนวนตั้งแต่ 10 ลิตรขึ้นไป
- ใบอนุญาตขายสุราระบบที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่ง
จำนวนต่ำกว่า 10 ลิตร

อายุของใบอนุญาต

- 1 ปี นับแต่วันที่ได้รับอนุญาต
- หากประสงค์จะขายสุราในปีต่อไป ให้ดำเนินการขออนุญาตก่อน
ใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุ

ลักษณะของสถานที่หรือสถานประกอบการที่จะใช้เป็น
สถานประกอบการขายสุรา

กรณีขอใบอนุญาตขายสุราระบบที่ 1

1. สถานประกอบการขายสุราของผู้ที่ถูกต้องให้ใบอนุญาต และอยู่
ระหว่างถูกเลิกใช้ใบอนุญาต
2. สถานประกอบการขายสุราตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือกฎหมายอื่น

กรณีขอใบอนุญาตขายสุราระบบที่ 2

1. ที่ตั้งสถานประกอบการในการศึกษาในระบบตามกฎหมายว่าด้วยการศึกษา
แห่งชาติ รวมทั้งบริเวณที่ต่อเนื่องและติดกับสถานที่ดังกล่าว
2. ที่ตั้งร้านค้าปลีก ภัตตาคาร หรือสถานที่ประกอบศาสนกิจในนิกายหรือ
ศาสนาใดศาสนาหนึ่ง รวมทั้งบริเวณที่ต่อเนื่องและติดกับสถานที่ดังกล่าว
3. ที่ตั้งสถานประกอบการนันทนาการตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุม
นันทนาการ รวมทั้งบริเวณที่ต่อเนื่องและติดกับสถานที่ดังกล่าว
4. สถานที่ซึ่งเคยเป็นสถานประกอบการขายสุราของผู้ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต
เว้นแต่ได้พ้นกำหนดระยะเวลา 5 ปี นับแต่วันที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต
5. สถานประกอบการขายสุราของผู้ที่ถูกต้องให้ใบอนุญาต และอยู่
ระหว่างถูกเลิกใช้ใบอนุญาต
6. สถานประกอบการขายสุราตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยการควบคุม
เครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือกฎหมายอื่น

วิธีการ

ยื่นคำขออนุญาตขายสุราพร้อมเอกสารหลักฐานที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่
หรือสามารถยื่นผ่านเว็บไซต์ หรือศูนย์บริการ เมื่อได้รับอนุญาตแล้ว ให้ชำระค่าธรรมเนียมและรับใบอนุญาตกรมสรรพสามิต
THE EXCISE DEPARTMENT

55-1

หมายเหตุ : จากการอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายใหม่)” โดย ศูนย์รวม
ข้อมูลเพื่อติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).

(<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

7. ค่าธรรมเนียมและช่องทางการชำระค่าธรรมเนียม

ประเภทใบอนุญาต	รายละเอียด	ช่องทางการชำระค่าธรรมเนียม	ค่าธรรมเนียม
1. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 ลิตร ขึ้นไป สำหรับโรงอุตสาหกรรมสุรากลั่นชุมชนชนิดสุราขาว	ค่าธรรมเนียมรายปี	สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาที่สถานประกอบการนั้นตั้งอยู่ / ระบบชำระเงินออนไลน์ ช่องทางที่กำหนด	1,200 บาท
2. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 ลิตร ขึ้นไป สำหรับโรงอุตสาหกรรมสุราแช่ชุมชน	ค่าธรรมเนียมรายปี	สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาที่ร้านค้าตั้งอยู่ / ระบบชำระเงินออนไลน์ ช่องทางที่กำหนด	600 บาท
3. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 1 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งตั้งแต่ 10 ลิตร ขึ้นไป สำหรับการขายสุรากรณีอื่นๆ ยกเว้นข้อ 1 และ 2	ค่าธรรมเนียมรายปี	สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาที่ร้านค้าตั้งอยู่ / ระบบชำระเงินออนไลน์ ช่องทางที่กำหนด	5,000 บาท
4. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร สำหรับคลังสินค้าทัณฑ์บนประเภทร้านค้าปลอดอากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร	ค่าธรรมเนียมรายปี	สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาที่ร้านค้าตั้งอยู่ / ระบบชำระเงินออนไลน์ ช่องทางที่กำหนด	2,000 บาท
5. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร สำหรับผู้ประกอบการที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	ค่าธรรมเนียมรายปี	สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาที่ร้านค้าตั้งอยู่ / ระบบชำระเงินออนไลน์ ช่องทางที่กำหนด	2,000 บาท
6. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร สำหรับผู้ประกอบการที่ไม่มีได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	ค่าธรรมเนียมรายปี	สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาที่ร้านค้าตั้งอยู่ / ระบบชำระเงินออนไลน์ ช่องทางที่กำหนด	300 บาท

หมายเหตุ : ดัดแปลงจาก การอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายใหม่)” โดย ศูนย์รวมข้อมูลเพื่อติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).

(<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

2.1.5.2 การต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราของประเทศไทย (ผู้ขออนุญาตรายเดิม)¹⁵

1. หลักเกณฑ์

คุณสมบัติของผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา (ต่อเนื่อง) ต้องเป็นผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา จากกรมสรรพสามิต

2. วิธีการ

สามารถขอใบอนุญาตล่วงหน้าสำหรับปีถัดไป (ต่ออายุ) ล่วงหน้า 90 วัน ก่อนใบอนุญาตหมดอายุ หากผู้ประกอบการประสงค์จะขายสุรา ให้นำใบอนุญาตฉบับเดิมติดต่อขอใบอนุญาตฉบับใหม่ผ่านช่องทางตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

- กรณียื่นชำระค่าธรรมเนียมที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่สามารถรับใบอนุญาตได้ทันที
- กรณียื่นชำระค่าธรรมเนียม ณ จุดบริการของตัวแทนรับชำระเงินสามารถรับใบอนุญาตได้ โดยต้องชำระค่าธรรมเนียมบริการตามที่ตัวแทนกำหนด
- กรณียื่นชำระที่ทำการไปรษณีย์ ผู้ขออนุญาตต้องแลกเป็นธนาคาและส่งกลับไปสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาเพื่อแลกเป็นเงินสดแล้วออกใบอนุญาต

หมายเหตุ : กรณีที่ตัวแทนรับชำระเงินไม่สามารถพิมพ์ใบอนุญาตได้ในเวลาที่ได้รับชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตแล้ว ให้ผู้ขอใบอนุญาตนำหลักฐานการชำระเงินค่าธรรมเนียมไปติดต่อที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่หรือตัวแทนรายอื่นที่พิมพ์ใบอนุญาตได้

3. เงื่อนไข

1. ผู้ขออนุญาตไม่สามารถยื่นคำขออนุญาตกรณีนี้ได้ หากใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุก่อนวันยื่นคำขอ
2. กรณีใบอนุญาตเดิมสิ้นอายุ ให้ดำเนินการขออนุญาตเป็นรายใหม่
3. กรณีมีการเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในใบอนุญาต ต้องติดต่อที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่เท่านั้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

1. ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง การออกใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไพ่ สำหรับผู้ได้รับใบอนุญาตต่อเนื่องจากที่ได้รับใบอนุญาต ณ สถานประกอบการเดิม

¹⁵ กฎกระทรวง การอนุญาตขายสุรา พ.ศ.2560

2. ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง การออกใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไฟ สำหรับผู้ได้รับใบอนุญาตต่อเนื่องจากที่ได้รับใบอนุญาต ณ สถานประกอบการเดิม (ประกาศ ณ วันที่ 12 พฤศจิกายน 2562)

51 การขออนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไฟ ต่อเนื่อง

ช่องทางการให้บริการ

 สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ วันจันทร์ - วันศุกร์ 8.30 - 16.30 น.	 สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา
 จุดให้บริการไปรษณีย์ไทย ตามกำหนดเวลาทำการของจุดให้บริการไปรษณีย์ไทยในแต่ละพื้นที่	 เว็บไซต์ www.excise.go.th ทุกวัน ตลอด 24 ชั่วโมง
 โทรศัพท์มือถือ Excise Smart Service ทุกวัน ตลอด 24 ชั่วโมง	 อื่นๆ ตามกำหนดเวลาทำการของจุดให้บริการในแต่ละพื้นที่

แบบฟอร์ม

ภส. 08-06

คำขอใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไฟ สำหรับผู้ได้รับใบอนุญาตต่อเนื่องจากที่ได้รับใบอนุญาต ณ สถานประกอบการเดิม (พระราชบัญญัติการสรรพสามิต พ.ศ. 2560)

ขอบเขตฟอร์มใช้ได้

สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่

สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขา

ดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่

ดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่

หลักเกณฑ์ วิธีการ ผังใบ ในการยื่นคำขอ

หลักเกณฑ์

คุณสมบัติของผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไฟ ต่อเนื่อง

เป็นผู้ได้รับใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไฟ จากกรมสรรพสามิต

อายุขออนุญาต

1 ปี นับแต่วันที่ได้รับอนุญาต และมีผลต่อเนื่องจากใบอนุญาตเดิม

1 ปี

วิธีการ

ภายใน 90 วัน ก่อนใบอนุญาตหมดอายุ หากผู้ประกอบการประสงค์จะขายสุรา ยาสูบ และไฟ ให้นำใบอนุญาตฉบับเดิมติดตัวมาขอใบอนุญาตนับใหม่ผ่านช่องทางตามที่ระบุไว้ในใบอนุญาต

- กรณียื่นชำระค่าธรรมเนียมที่สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่สามารถขอรับใบอนุญาตได้
- กรณียื่นชำระค่าธรรมเนียม ณ จุดบริการของตัวแทนรับชำระเงินสามารถขอรับใบอนุญาตได้ โดยต้องชำระค่าธรรมเนียมการคืนตัวเอกสาร
- กรณียื่นชำระค่าทำใบไปรษณีย์ ผู้ขอใบอนุญาตต้องแนบเอกสารเดิมส่งกลับไปสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่ออกใบเดิมแล้วออกใบอนุญาตนับใหม่

หมายเหตุ : กรณีที่ตัวแทนรับชำระเงินไม่สามารถขอรับใบอนุญาตได้ในเวลาที่ยื่นชำระค่าธรรมเนียมใบอนุญาตแล้ว ไม่ให้ผู้ขอใบอนุญาตนำหลักฐานการชำระค่าธรรมเนียมไปติดต่อกับสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่หรือสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่สาขาที่สถานประกอบการตั้งอยู่หรือตัวแทนภายในที่มิใช่ใบอนุญาตได้

กรมสรรพสามิต
THE EXCISE DEPARTMENT

51-1

หมายเหตุ : จากการอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายเก่า)” โดย ศูนย์รวมข้อมูลเพื่อติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

4. ขั้นตอนการต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา

เจ้าพนักงานสรรพสามิตตรวจสอบความถูกต้อง และความครบถ้วนของเอกสารหลักฐาน เมื่อตรวจสอบเอกสารต่าง ๆ แล้ว ให้ " ✓ " ในส่วนที่ตรวจแล้วในแบบคำขอ แต่ถ้ากรณีที่เอกสารไม่ครบถ้วน หรือไม่ถูกต้องให้ส่งกลับคืนผู้ขอรับใบอนุญาต เพื่อดำเนินการจัดเตรียมแก้ไขให้ถูกต้องตามที่กำหนด

หมายเหตุ : จากการอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (ต่อเนื่อง)” โดย ศูนย์รวมข้อมูลเพื่อ
ติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).

(<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

5. ค่าธรรมเนียมและช่องทางการชำระค่าธรรมเนียม¹⁶

ประเภทใบอนุญาต	รายละเอียด	ช่องทางการชำระค่าธรรมเนียม	ค่าธรรมเนียม
1. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร สำหรับคลังสินค้าที่ติดตั้งบนประเภทร้านค้าปลอดอากรตามกฎหมายว่าด้วยศุลกากร	ค่าธรรมเนียมรายปี	1. ชำระด้วยตนเอง ณ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาแห่งท้องที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ 2. ที่ทำการไปรษณีย์ทั่วประเทศ 3. www.excise.go.th 4. Application: Excise Smart Service 5. ธนาคารกรุงไทย 6. Seven-Eleven	2,000 บาท
2. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร สำหรับสถานที่ขายที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	ค่าธรรมเนียมรายปี	1. ชำระด้วยตนเอง ณ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาแห่งท้องที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ 2. ที่ทำการไปรษณีย์ทั่วประเทศ 3. www.excise.go.th 4. Application: Excise Smart Service 5. ธนาคารกรุงไทย 6. Seven-Eleven	2,000 บาท
3. ใบอนุญาตขายสุราประเภทที่ 2 สำหรับการขายสุราทุกชนิด ครั้งหนึ่งต่ำกว่า 10 ลิตร สำหรับสถานที่ขายที่ผู้ประกอบการมิได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	ค่าธรรมเนียมรายปี	1. ชำระด้วยตนเอง ณ สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่/พื้นที่สาขาแห่งท้องที่ที่สถานประกอบการตั้งอยู่ 2. ที่ทำการไปรษณีย์ทั่วประเทศ 3. www.excise.go.th 4. Application: Excise Smart Service 5. ธนาคารกรุงไทย 6. Seven-Eleven	300 บาท

****หมายเหตุ:** ทั้งนี้ค่าธรรมเนียมใบอนุญาต ต้องบวกด้วยภาษีเก็บเพิ่มเพื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอีกร้อยละ 10 ของค่าธรรมเนียม

ที่มา : ดัดแปลงจาก การอ้างอิงสารสนเทศตาม “การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายเก่า)” โดย ศูนย์รวมข้อมูลเพื่อติดต่อราชการ, สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.).

(<https://info.go.th/procedure/94e56d14-6c7e-4096-9e2e-2d46fd196472/view?lat=&lng=>)

2.2 การทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

¹⁶ ประกาศกรมสรรพสามิต เรื่อง หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไพ่. พ.ศ. 2565

วิทวัส ผาปสิมมา. (2566). ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การวิจัยเอกสารเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับคณะกรรมการควบคุมแอลกอฮอล์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในต่างประเทศและประเทศไทยเพื่อให้ทราบถึงปัญหาทางกฎหมายและแนวทางการแก้ไขปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการควบคุมแอลกอฮอล์ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อคณะกรรมการควบคุมแอลกอฮอล์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการกำหนดกฎหมายกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระ ในการตัดสินใจกำหนดแผนเพื่อการบริหารจัดการปัญหาเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างเต็มที่โดยกำหนดให้มีการจัดทำนโยบายแอลกอฮอล์ระดับท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดแผนปฏิบัติการด้านนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การกำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการควบคุมแอลกอฮอล์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะส่งผลทำให้ประเทศไทยสามารถแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะการมีส่วนร่วมของประชาชนของคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์กรณีศึกษาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจในการตัดสินใจกำหนดแผนเพื่อการบริหารจัดการปัญหารวมไปถึงการจัดทำนโยบายเพื่อควบคุมแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น

วสันต์ ปวนปันวงศ์. (2564). ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทและความสัมพันธ์ของพลวัตระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใต้วาทกรรมนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการวิจัยพบว่า 1. นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีความเป็นพลวัตและลื่นไหลมากกว่าจะเป็นนโยบายที่ยึดติดกับการห้ามปรามเพียงอย่างเดียว แต่กลับพบว่ารัฐเองยังส่งเสริมให้เกิดการผลิตและจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ภาครัฐ ซึ่งจากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีวิวัฒนาการในการผลิตและควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างเข้มงวดมาโดยตลอด และ 2. ในการทำงานร่วมกันระหว่างท้องถิ่นกับหน่วยงานส่วนกลางของรัฐในด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ผ่านนโยบายสำหรับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของรัฐส่วนกลางนั้น มีระบบการดำเนินงานที่มีลักษณะบนลงล่าง กล่าวคือ มีลักษณะรวมศูนย์อำนาจ ไม่เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเพื่อบริหารจัดการ โดยลักษณะการดำเนินงานที่เกิดขึ้นมีการใช้เครื่องมือทางอำนาจผ่านระบบของเอกสารไม่ว่าจะเป็น คำสั่ง หนังสือราชการ และ 3. กฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการผูกขาดอำนาจส่งผลต่อการได้ประโยชน์ของกลุ่มทุนขนาดใหญ่ด้านเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และยังมีข้อจำกัดในเรื่องของการขาดการกระจายอำนาจทางด้านกฎหมายและนโยบายเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปยังผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภาคส่วนอื่น ๆ เช่น ท้องถิ่น ประชาชน ข้อเสนอแนะในงานวิจัย คือ 1. ควรมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการนำนโยบายเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไปปฏิบัติเชิงพื้นที่ 2. ควรส่งเสริมการบทบาทการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานราชการ ประชาชน เอกชนและภาคประชาสังคม และ 3. การเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องในระดับนโยบายของประเทศและส่งเสริมบทบาทของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในชุมชนให้มากขึ้น

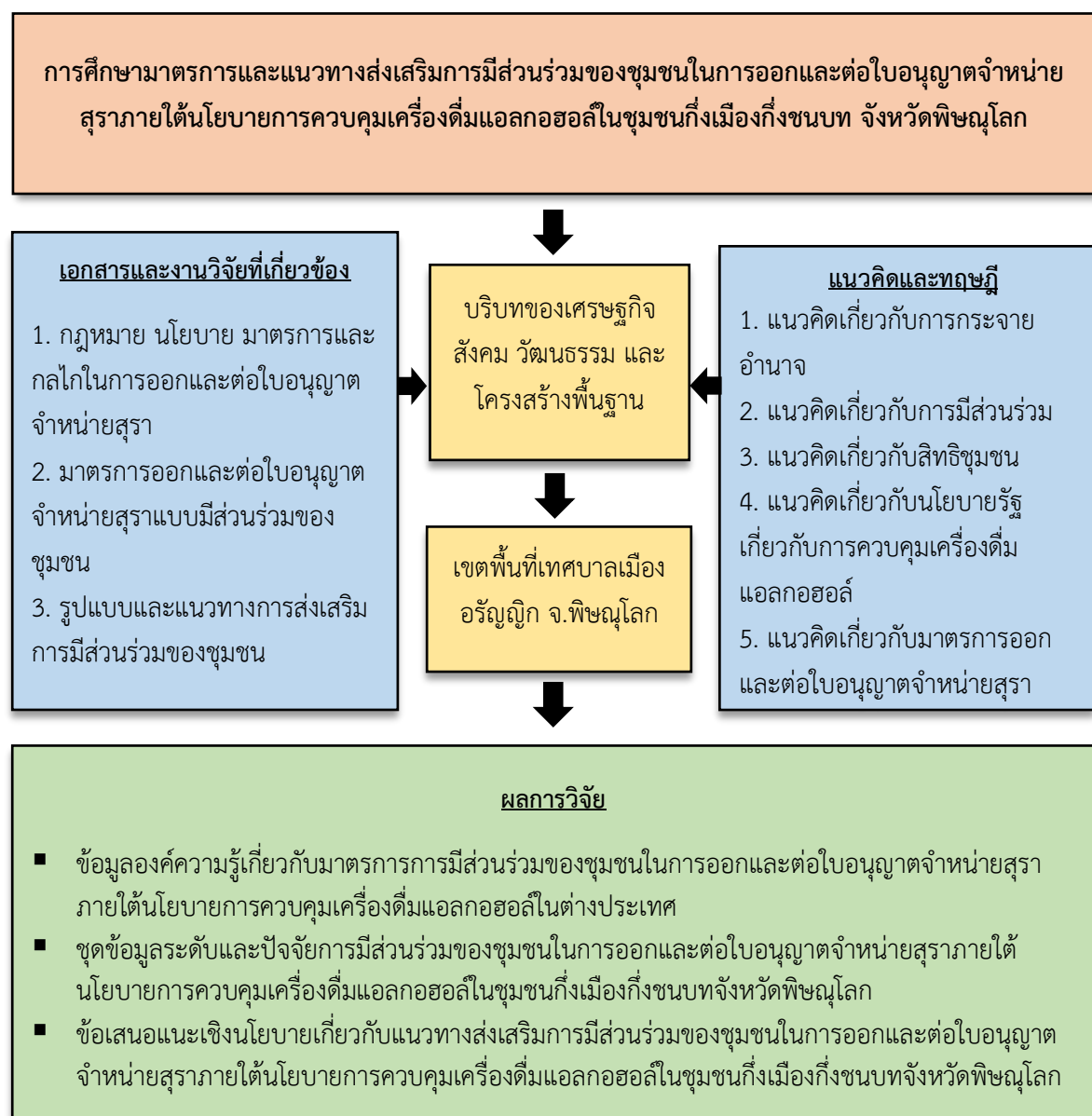
ภานรินทร์ ญัฎฐากรกุล (2562) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเพื่อควบคุมการดื่มสุราของวัยรุ่นในเขตชุมชนใกล้สถานศึกษาแห่งหนึ่ง โดยประยุกต์ใช้กระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการนโยบายสาธารณะอย่างมีส่วนร่วมครั้งนี้มี 6 ขั้นตอน คือ 1) การเข้าหาชุมชน 2) การประเมินชุมชน 3) การสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 4) การใช้เวทีสมัชชาสุขภาพ 5) การนำนโยบายและแผนไปปฏิบัติ และ 6) การประเมินนโยบาย ซึ่งเกิดนโยบายควบคุมการดื่มนำไปขับเคลื่อนชุมชน กลุ่มตัวแทนวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีและชุมชนมีทัศนคติต่อวัยรุ่นเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีเพิ่มมากขึ้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จคือการใช้กระบวนการที่เกิดจากการมีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนและตรงประเด็น มีการตระหนักและสำนึกในการรับผิดชอบต่อปัญหาพื้นที่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กระบวนการที่เน้นความสำคัญของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผู้ประกอบการหอพัก และร้านค้ามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนนโยบาย ส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ทำให้ปัญหาการดื่มสุราของวัยรุ่นในชุมชนลดลง

สมพงษ์ จันทรชอนแก่น (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดอุบลราชธานี กรณีศึกษา อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชน ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ปัญหาสาธารณสุขของชุมชน และจัดตั้งภาคีเครือข่ายการดำเนินงาน 2) การกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุร่วมกันของชุมชน คือ ประชาชนลด ละ เลิกการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เพื่อสุขภาพและสังคมที่ดีขึ้น และ 3) ประชาคมกำหนดและคัดเลือกมาตรการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน คือ ลดโอกาส ลดการเข้าถึง และลดพฤติกรรมบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ นำไปสู่การประกาศใช้และเผยแพร่ในชุมชน ส่วนการนำรูปแบบในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สู่การปฏิบัติ มีขั้นตอนดังนี้ 1) การจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชนแบบมีส่วนร่วม 2) การสนับสนุนการดำเนินงานภาคประชาชนโดยภาคีเครือข่าย 3) การร่วมติดตามผลการดำเนินงานตามแผน และ 4) การถอดบทเรียนการดำเนินงานเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย สำหรับการประเมินผล พบว่าเกิดการบูรณาการทำงานร่วมกันของพลังภาคีเครือข่าย พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของประชาชนลดลง แนวโน้มการเกิดอุบัติเหตุเมาแล้วขับ และการทะเลาะวิวาทในชุมชนลดลง มีบุคคลต้นแบบงดเหล้าตลอดพรรษา และเลิกเหล้าตลอดชีวิต

ทรงพล ศาลาคาม, อารยา ประเสริฐชัย และช่อทิพย์ บรมธนรัตน์. (2560). ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน. ผลการวิจัยพบว่า (1) ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 67.27 อายุเฉลี่ยประมาณ 50 ปี สถานภาพสมรสคู่ ร้อยละ 91.51 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า ร้อยละ 55.76 เป็นสมาชิกสภาเทศบาลตำบล/สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ร้อยละ 46.06 ดำรงตำแหน่งต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 53.94 มีระดับความรู้ในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระดับที่สูง ร้อยละ 67.27 มีทัศนคติเห็นด้วยกับ

การป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระดับที่สูง ร้อยละ 64.24 มีการปฏิบัติตัวในการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระดับที่สูง ร้อยละ 46.67 (2) การมีส่วนร่วมในการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ระดับที่สูงทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านการประเมินผล ด้านการตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการ ส่วนด้านการรับผลประโยชน์ อยู่ระดับปานกลาง พบว่า ตำแหน่งในการปฏิบัติงาน ระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับต่ำ ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 ($r = 0.205, 0.215$ ตามลำดับ) ความรู้ ทักษะและการปฏิบัติตัว มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลาง ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001 ($r = 0.365, 0.391, 0.639$ ตามลำดับ) ส่วน อายุ ระดับการศึกษา ไม่มีความสัมพันธ์กับการป้องกันการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน จากผลการศึกษาเสนอแนะให้นำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการวางแผน และพัฒนาการดำเนินงานให้เป็นรูปธรรมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและบริบทของชุมชน โดยการเพิ่มบทบาทผู้นำชุมชนในการสร้างจิตสำนึก สร้างความรู้ ความเข้าใจให้กับประชาชน และผลักดันให้เกิดมาตรการชุมชนและการปฏิบัติตามกฎหมายเพื่อป้องกันการดื่มแอลกอฮอล์ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2.3 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบาย มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกาย ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งการสุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง มาตรการการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบประเด็นเกี่ยวกับระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนามาตรการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกาย ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหา ดังต่อไปนี้

- 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ใช้วิธีการระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบาย มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกาย ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบ

เจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งการสุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง มาตรการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการแสดงหาคำตอบประเด็นเกี่ยวกับระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนามาตรการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากร จำนวนขนาดตัวอย่าง และการเลือกตัวอย่าง ได้แก่

(1) กลุ่มประชากรทั้งหมด ได้แก่ ผู้สูงอายุในพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก¹⁷ มีจำนวนทั้งหมด 3,975 คน แบ่งออกเป็นเพศชาย 1,762 คน เพศหญิง 2,195 คน¹⁸ จากทั้งหมด 3 เขต รวม 10 ชุมชน ได้แก่ เขตที่ 1 หมู่ที่ 3 บ้านโคกช้าง (บางส่วน) หมู่ที่ 4 บ้านอรัญญิก หมู่ที่ 5 บ้านคลองมหาไทย หมู่ที่ 6 บ้านหนองปลาข้าว หมู่ที่ 10 บ้านชาวแพ เขตที่ 2 หมู่ที่ 1 บ้านคลองคูณ หมู่ที่ 2 บ้านสนามบิน (บางส่วน) หมู่ที่ 3 บ้านโคกช้าง (บางส่วน) เขตที่ 3 หมู่ที่ 2 บ้านสนามบิน (บางส่วน) หมู่ที่ 7 บ้านสะพานสาม หมู่ที่ 8 บ้านโคกมะตูม หมู่ที่ 9 บ้านโคกมะตูม (พงศ์ผกา)

(2) จำนวนขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้หลักการคำนวณหาขนาดตัวอย่างการกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1967 อ้างถึงใน ธาณินทร์ ศิลป์จารุ, 2549, หน้า 47) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % โดยใช้ความคลาดเคลื่อนในการสุ่ม 10% ดังนี้

$$n = \frac{N}{1+N(e)^2}$$

โดยที่ $n =$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 $N =$ จำนวนประชากรทั้งหมด
 $e =$ ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

เนื่องจากทราบจำนวนที่แน่นอน (Finite Population) จึงคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1967, p.886) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 โดยแทนค่าสูตรดังกล่าวคือ

$$n = \frac{3,975}{1 + (0.1)^2}$$

¹⁷ บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไปในพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก ทั้งชายและหญิง

¹⁸ แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก ปี 2561-2565

$$1+3,975(0.05)^2$$

$$n = 363.4 \approx 363 \text{ คน}$$

จากการคำนวณข้างต้นได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 363 คน แต่เพื่อป้องกันข้อมูล Missing และกลุ่มตัวอย่างถอนตัวจากการวิจัย จึงเพิ่มจำนวนกลุ่มตัวอย่างอีกร้อยละ 10 จึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามแบบโควตา (Quota sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

พื้นที่ชุมชน	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง(คน)
1.หมู่ที่ 1 บ้านคลองคูณ	40
2.หมู่ที่ 2 บ้านสนามบิน	40
3.หมู่ที่ 3 บ้านโคกช้าง	40
4.หมู่ที่ 4 บ้านอรัญญิก	40
5.หมู่ที่ 5 บ้านคลอง	40
6.หมู่ที่ 6 บ้านหนองปลาเค้า	40
7.หมู่ที่ 7 บ้านสะพานสาม	40
8.หมู่ที่ 8 บ้านโคกมะตูม	40
9.หมู่ที่ 9 บ้านโคกมะตูม (พงศ์ผกา)	40
10.หมู่ที่ 10 บ้านชาวแพ	40
รวม	<u>400</u>

จากตารางจำนวนกลุ่มตัวอย่างข้างต้น เมื่อแบ่งกลุ่มตัวอย่างตามแบบโควตา (Quota sampling) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวผู้วิจัยใช้เครื่องมือคือแบบสอบถามเชิงสำรวจความคิดเห็น (Survey questionnaire sample) และทำการเก็บข้อมูลแบบกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ทั้งนี้การพัฒนาแบบสอบถาม ประมวลจากข้อมูลที่ได้เป็นแบบสอบถามเบื้องต้น ทำการ pre test ประชาชนในพื้นที่จำนวน 30 คน แล้วแก้ไขปรับปรุงจนได้แบบสอบถาม

เกณฑ์การคัดเลือก (Inclusion Criteria) คือ

- เชิงปริมาณ
 - เป็นผู้อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญิก จังหวัดพิษณุโลก โดยมีอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป
 - มีความยินดีและสมัครใจให้ข้อมูลแก่นักวิจัย

3.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากผู้ที่มีบทบาทหน้าที่และผู้ที่เกี่ยวข้อง คือ

(1) กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

- ผู้ว่าราชการจังหวัดพิษณุโลก 1 คน
- นายอำเภอเมืองพิษณุโลก 1 คน

■ ผู้อำนวยการสำนักงานสรรพสามิตพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก	1 คน
■ ผู้อำนวยการสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 พิษณุโลก	1 คน
■ สาธารณสุขจังหวัดพิษณุโลก	1 คน
■ นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองอรัญญิก	1 คน
■ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพชุมชนตำบลอรัญญิก	1 คน
■ กำนันตำบลอรัญญิก	1 คน

(2) กลุ่มภาคประชาสังคม ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

■ ผู้อำนวยการสำนักงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า ภาคเหนือตอนล่าง	1 คน
■ ผู้ประสานงานศูนย์ประสานงานเครือข่ายองค์กรงดเหล้า	1 คน
■ เครือข่ายรณรงค์ป้องกันภัยแอลกอฮอล์	1 คน

(3) กลุ่มภาคเอกชน ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

■ ประธานหอการค้าจังหวัดพิษณุโลก	1 คน
■ สมาคมผู้ประกอบการรุ่นใหม่ จ.พิษณุโลก	1 คน
■ สภาอุตสาหกรรมจังหวัดพิษณุโลก	1 คน

(4) กลุ่มภาคประชาชน ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) และวิธีการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่

■ ผู้นำชุมชนพื้นที่ตำบลอรัญญิก	1 คน
■ ตัวแทนประชาชนในพื้นที่ตำบลอรัญญิก	1 คน
■ ตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้าที่จำหน่ายสุราในชุมชนตำบลอรัญญิก	1 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 2 ชุด ได้แก่

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi structured interview) ตามประเด็นที่ศึกษาโดยจำแนกออกเป็นแนวคำถามการสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง แนวคำถามการสัมภาษณ์ ภาคประชาสังคม แนวคำถามการสัมภาษณ์ นโยบาย กฎหมาย มาตรการ ข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับมาตรการการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสำรวจชนิดมีโครงสร้าง แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ลักษณะแบบสอบถามเป็น

แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย ความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การสนับสนุนและความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในอนาคต

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยด้านการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ปัจจัยด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูล ปัจจัยด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูล

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วย แนวทางการสร้างความรู้และความเข้าใจในชุมชน แนวทางการสนับสนุนและการพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่ แนวทางการพัฒนาช่องทางการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

3.3.3 การตรวจสอบเครื่องมือ

1. นำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดของการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงด้านภาษา วัตถุประสงค์ในการวิจัย และกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

2. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรซึ่งยังไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 30 คน และทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cronbach Alpha-Coefficient) ของแบบสอบถามมีค่า 0.97

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลเอกสาร หนังสือ และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยวิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) ในประเด็นนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในชุมชน อันได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม และเครือข่ายธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือโดยแบ่งตามกลุ่มตัวอย่างและใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured) โดยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ตามหัวข้อคำถามโดยอ้างอิงถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยฉบับนี้

ขั้นตอนที่ 3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากการเก็บข้อมูลวิจัยภาคสนาม (Field Study) ทั้งจากกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ขั้นตอนที่ 5 ประมวลผลจากข้อมูลทั้งในการสังเคราะห์ข้อมูลจากวิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary research) การสำรวจเชิงพื้นที่จากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview)

ขั้นตอนที่ 6 วิเคราะห์และสังเคราะห์ เขียนรายงาน และเผยแพร่ผลงานวิจัย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

โครงการวิจัยเรื่อง การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ได้กำหนดขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากการวิจัยเชิงเอกสารร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาตรวจสอบร่วมกันเพื่อที่จะจัดหมวดหมู่ข้อมูลและคัดเลือกข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยไปวิเคราะห์ จากนั้นนำสู่การนำเสนอข้อมูลเชิงการพรรณนา (Descriptive) ซึ่งเป็นการเขียนอธิบายและให้ความละเอียดของเนื้อหาและสิ่งที่ได้ค้นพบในงานวิจัยจนนำไปสู่การอภิปรายผลในส่วนสุดท้ายของงานวิจัยฉบับนี้ ทั้งนี้การเขียนนำเสนอข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยจะอ้างอิงบนฐานของวัตถุประสงค์ในการวิจัยของงานชิ้นนี้เป็นสำคัญ

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดังนี้ เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรกายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วยค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยาย และสรุปผลการดำเนินงานโดยกำหนดการให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถามดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 99-100)

ระดับความคิดเห็น มากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็น มาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็น ปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็น น้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน

ระดับความคิดเห็น น้อยที่สุด

กำหนดให้ 1 คะแนน

จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถาม โดยใช้การแปลความหมายค่าเฉลี่ยจากจุดกึ่งกลาง (Mid-point Average) ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 99-100)

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการอยู่ในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการอยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการอยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการอยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

บทที่ 4

บทวิเคราะห์มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ

ในบทนี้ผู้วิจัยมุ่งนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) เพื่อเป็นการรวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในต่างประเทศ รวมถึงแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการที่ให้ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนเพื่อยกระดับการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นและส่งเสริมสิทธิชุมชนที่เน้นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจของรัฐที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยมุ่งเน้นการสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมถึงการวิเคราะห์มาตรการควบคุมใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่นของประเทศกรณีศึกษา ได้แก่ ประเทศออสเตรเลีย สกอตแลนด์ นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา และอังกฤษ

4.1 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น ประเทศออสเตรเลีย¹⁹

4.1.1 บริบททั่วไป

ในประเทศออสเตรเลีย การกำกับดูแลการจำหน่ายสุร่ายู่ง่ายใต้ความรับผิดชอบของรัฐ มีระบบการออกใบอนุญาตสุราที่ออกแบบมาเพื่อบรรเทาความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราในรัฐนิวเซาท์เวลส์

¹⁹ Foundation for Alcohol Research and Education (FARE). (2020). *Breaking down barriers: Community engagement in liquor licensing in NSW*. Foundation for Alcohol Research and Education. <https://fare.org.au>

ประเทศออสเตรเลีย โดยมูลนิธิวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับแอลกอฮอล์ (Foundation for Alcohol Research and Education: FARE) ซึ่งเป็นองค์กรการกุศลอิสระที่ทำงานเพื่อป้องกันการใช้แอลกอฮอล์ในทางที่เป็นอันตรายในออสเตรเลีย FARE ยึดแนวทางของยุทธศาสตร์ระดับโลกขององค์การอนามัยโลกเพื่อการลดผลกระทบที่เป็นอันตรายจากแอลกอฮอล์ โดยใช้วิธีการเชิงประชากร นโยบายเชิงปัญหา และการแทรกแซงโดยตรง โดยได้เน้นย้ำว่า **“แอลกอฮอล์ไม่ใช่สินค้าเชิงพาณิชย์ธรรมดา”** แม้ว่าจะถูกใช้ในฐานะเครื่องมือในการสร้างความเพลิดเพลินและมิตรภาพ แต่การบริโภคแอลกอฮอล์ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวสามารถก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพของผู้บริโภคและผู้อื่นได้ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์เป็นสิ่งที่สามารถป้องกันได้ และสามารถลดลงได้ด้วยมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ และชุมชนต่างได้รับผลกระทบจากแอลกอฮอล์ในหลายแง่มุม เช่น เสี่ยงรบกวนจากสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาต การหลีกเลี่ยงพื้นที่ที่ทำให้รู้สึกไม่ปลอดภัย และการเผชิญกับความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้ **“ชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการออกใบอนุญาตสุราเพื่อควบคุมการจำหน่ายแอลกอฮอล์ในพื้นที่ของตน ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกใบอนุญาตสุราเป็นสิ่งสำคัญต่อความโปร่งใสและความรับผิดชอบของการตัดสินใจในกระบวนการออกใบอนุญาต”** ในประเทศออสเตรเลีย การกำกับดูแลเกี่ยวกับการค้าสุรามีอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบทางกฎหมายของรัฐและเขตปกครอง การกำกับดูแลในรัฐนิวเซาท์เวลส์ (NSW) มีเป้าหมายเพื่อลดความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ โดยมีการควบคุมพิเศษเกี่ยวกับการผลิต การส่งเสริม และการจำหน่ายแอลกอฮอล์

4.1.2 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา (นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ)

การขายและจัดหาสุราในรัฐนิวเซาท์เวลส์ ประเทศออสเตรเลีย อยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสุรา 2007 (Liquor Act) และ ระเบียบข้อบังคับสุรา 2008 (Liquor Regulations) กฎหมายเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อควบคุมและกำกับการขายและบริโภคสุราให้สอดคล้องกับความคาดหวังและความต้องการของชุมชน และส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมสุราในลักษณะที่สมดุลและอยู่ในความสนใจสาธารณะ รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การท่องเที่ยวและความบันเทิง กฎหมายดังกล่าวยังเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการลดความเสียหายที่เกิดจากการใช้สุราในทางที่ผิด เช่น ความรุนแรงและพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยมีหน่วยงานที่มีหน้าที่กำกับดูแลระบบการจำหน่ายสุราในรัฐนิวเซาท์เวลส์ ถูกแบ่งระหว่างหน่วยงานหลัก 3 หน่วยงาน ได้แก่ 1. สำนักงานสุรา การเล่นเกม และการแข่งรถ (OLGR) 2. หน่วยงานสุราและการเล่นเกมอิสระ (ILGA) และ 3. หน่วยงานปกครองท้องถิ่น

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติสุราและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับสุรากำหนดเงื่อนไขสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชนในเรื่องการอนุญาตจำหน่ายสุรา โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะขึ้นอยู่กับประเภทของใบอนุญาต พื้นฐานของข้อร้องเรียน และกรอบเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อให้การตัดสินใจของหน่วยงานมีข้อมูลและตอบสนองต่อความคิดเห็นของชุมชน

นโยบายด้านแอลกอฮอล์แห่งชาติ 2019–2028 มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำกรอบงานระดับชาติเพื่อป้องกันและลดอันตรายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ให้น้อยที่สุด ครอบครัว และชุมชน โดยการระบุพื้นที่การมุ่งเน้นความสำคัญระดับชาติที่ตกลงกันและตัวเลือกนโยบายส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้เกิดความร่วมมือ ความเป็นหุ้นส่วน และความมุ่งมั่นจากภาครัฐและภาคเอกชน ตั้งเป้าหมายการบริโภคแอลกอฮอล์ที่

เป็นอันตรายลงร้อยละ 10 การบริโภคแอลกอฮอล์ในระดับที่ทำให้มีความเสี่ยงต่อการบาดเจ็บจากการดื่มเพียงครั้งเดียว อย่างน้อยเดือนละครั้ง การบริโภคแอลกอฮอล์ในระดับที่ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคหรือบาดเจ็บตลอดชีวิต²⁰ ซึ่งประเด็นสำคัญของยุทธศาสตร์แอลกอฮอล์แห่งชาติปี 2019–2028 มีดังนี้

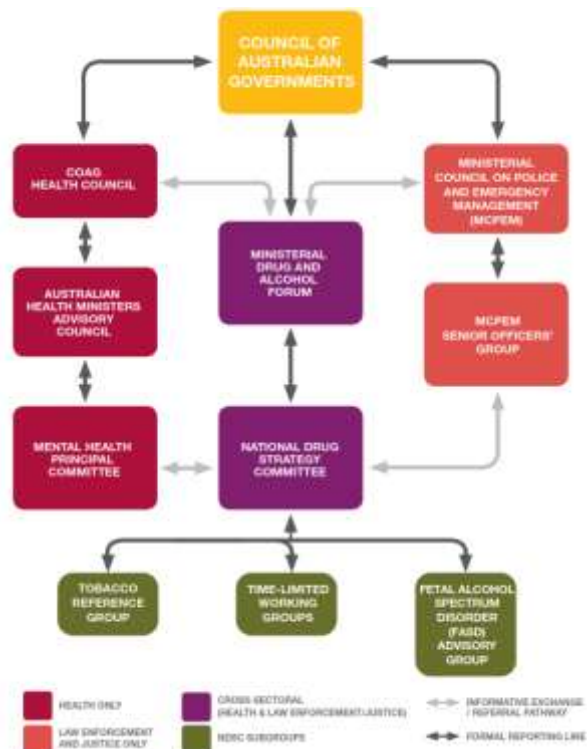
1.การปรับปรุงความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกของชุมชน มุ่งเน้นไปที่การลดอันตรายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ เช่น ความรุนแรงและการทะเลาะวิวาท โดยมีมาตรการที่สำคัญเช่น การจำกัดเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเพิ่มการเฝ้าระวังในสถานที่สาธารณะ และการส่งเสริมการดื่มอย่างมีความรับผิดชอบ

2.การจัดการความพร้อมใช้งาน ราคา และการส่งเสริมการขาย: มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนและผู้ที่มีความเสี่ยงสูงต่อการติดแอลกอฮอล์ ซึ่งรวมถึงการควบคุมการโฆษณา การตั้งราคาที่เป็นธรรม และการจำกัดจำนวนร้านค้าที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

3.การสนับสนุนให้บุคคลขอความช่วยเหลือและระบบที่จะตอบสนอง: สนับสนุนให้ผู้ที่มีปัญหาเกี่ยวกับการดื่มแอลกอฮอล์สามารถเข้าถึงบริการช่วยเหลือและการรักษาได้อย่างง่ายดายและทันท่วงที มีการส่งเสริมการให้คำปรึกษา การบำบัด และการสนับสนุนทางสังคม เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถเอาชนะการเสพติดและกลับมาใช้ชีวิตที่มีคุณภาพได้

4.การส่งเสริมชุมชนที่มีสุขภาพดีขึ้น: มีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการลดการดื่มแอลกอฮอล์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์ ซึ่งรวมถึงการให้ความรู้และการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับอันตรายของแอลกอฮอล์ การส่งเสริมกิจกรรมทางเลือก และการสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน

²⁰ National Alcohol Strategy 2019-2028. <https://www.health.gov.au/sites/default/files/documents/2020/11/national-alcohol-strategy-2019-2028.pdf>

ภาพโครงสร้างสภาของประเทศออสเตรเลีย²¹

4.1.3 รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกใบอนุญาต ดังนี้ (1) การยื่นข้อเสนอผ่าน Community Impact Statement (CIS) (2) การคัดค้านคำขอใบอนุญาตที่ยื่นต่อ ILGA (3) การร้องเรียนเรื่องความรบกวนถึงผู้อำนวยการ OLGR และ (4) การร้องเรียนทางวินัยต่อ ILGA หรือ OLGR

ตารางที่ 4.1 ตัวเลือกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรา

ทางเลือก	เป้าหมาย	ผู้ที่สามารถยื่นข้อเสนอ
การเสนอความคิดเห็นผ่าน CIS	ผู้ขอใบอนุญาต	หน่วยงานท้องถิ่น, ตำรวจ, หน่วยงานด้านสุขภาพ
การคัดค้านคำขอใบอนุญาต	ILGA	ทุกคน
การร้องเรียนเรื่องความรบกวน	ผู้อำนวยการ OLGR	ผู้อยู่อาศัยในพื้นที่, หน่วยงานท้องถิ่น
การร้องเรียนทางวินัย	ILGA หรือ OLGR	หน่วยงานตำรวจ, OLGR, หน่วยงานท้องถิ่น

จากการสำรวจความคิดเห็นประจำปี 2013 พบว่า ผู้ใหญ่ในรัฐนิวเซาท์เวลส์ส่วนใหญ่เชื่อว่าออสเตรเลียมีปัญหาการดื่มสุราเกินขนาด (75%) และ 76% เชื่อว่าควรมีการดำเนินการเพิ่มเติมเพื่อลด

²¹ National Alcohol Strategy 2019-2028. <https://www.health.gov.au/sites/default/files/documents/2020/11/national-alcohol-strategy-2019-2028.pdf>

ความเสียหายจากแอลกอฮอล์ และจากการสำรวจนี้มุ่งเน้นการตอบคำถาม 4 ข้อเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกใบอนุญาตสุรา

1. สภาพแวดล้อมทางกฎหมายและระเบียบข้อบังคับในปัจจุบันมีลักษณะอย่างไรสำหรับการมีส่วนร่วมของชุมชน?
2. ชุมชนสามารถนำทางในระบบใบอนุญาตสุราและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องได้อย่างไร?
3. ความท้าทายที่ชุมชนเผชิญในกระบวนการนี้มีอะไรบ้าง?
4. ชุมชนสามารถเอาชนะความท้าทายเหล่านี้เพื่อส่งผลกระทบต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับใบอนุญาตสุราได้อย่างไร?

รวมถึงการเสนอแนะการจัดตั้งสำนักงานป้องกันชุมชน (Community Defenders Office: CDO) เพื่อให้บริการข้อมูลและคำปรึกษาแก่ชุมชน รวมถึงสนับสนุนการมีส่วนร่วมในกระบวนการออกใบอนุญาตสุรา รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนา นโยบายที่จะปกป้องชุมชนทั่วรัฐนิวเซาท์เวลส์ได้ดีขึ้น ซึ่งปัจจุบันได้รับผลกระทบจากอันตรายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์

4.2 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น สกอตแลนด์²²

4.2.1 บริบททั่วไป

ในประเทศสกอตแลนด์ การกำกับดูแลการจำหน่ายสุรภายใต้อำนาจของรัฐบาล มีระบบการออกใบอนุญาตสุรา โดยให้ยึดพระราชบัญญัติการออกใบอนุญาต (สกอตแลนด์) ค.ศ. 2005 เพื่อใช้ในการออกใบอนุญาตอยู่ภายใต้การตัดสินใจที่เห็นถึงอาชญากรรมและความผิดปกติ การรักษาความปลอดภัยสาธารณะ การป้องกันและดูแลประชาชน การปกป้องและปรับปรุงสุขภาพของประชาชน การปกป้องเด็กจากอันตราย

4.2.2 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา (นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ)

การขายและจัดหาสุราในประเทศสกอตแลนด์ มีกฎหมายและระเบียบหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ซึ่งต้องเป็นไปตามพระราชบัญญัติการออกใบอนุญาต (สกอตแลนด์) ค.ศ. 2005 และสามารถให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในท้องถิ่นของตน เพื่อให้คำนึงถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพมากขึ้น โดยการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าถึงได้ง่ายเกี่ยวกับกระบวนการออกใบอนุญาต ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตของตนเอง

²² Foundation for Alcohol Research and Education (FARE). (2020). *Breaking down barriers: Community engagement in liquor licensing in NSW*. Foundation for Alcohol Research and Education. <https://fare.org.au>

ในการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุราในประเทศสกอตแลนด์นั้นมีใบอนุญาตหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ 1.ใบอนุญาตสถานประกอบการ (premises licence) คือ ใบอนุญาตถาวรสำหรับสถานที่ที่ขายหรือให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ร้านสะดวกซื้อ, ผับ หรือร้านอาหาร 2.ใบอนุญาตเป็นครั้งคราว (occasional licence) คือใบอนุญาตชั่วคราวสำหรับกิจกรรมเฉพาะที่ต้องการขายหรือให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 3.ใบอนุญาตส่วนบุคคล (personal licence) คือ ใบอนุญาตสำหรับผู้จัดการการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ผู้จัดการหรือหัวหน้างานในสถานประกอบการที่ได้รับอนุญาต โดยทั่วไปแล้วสถานประกอบการที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะต้องมีใบอนุญาตทั้ง 3 รูปแบบ โดยมีใบอนุญาตสถานประกอบการและใบอนุญาตเป็นครั้งคราวสำหรับตัวสถานประกอบการ และมีใบอนุญาตส่วนบุคคลสำหรับผู้ทำหน้าที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานประกอบการ อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติสุราและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายสุรา เช่น กฎหมายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กฎหมายผังเมือง และกฎหมายสิ่งแวดล้อม

4.2.3 รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกใบอนุญาต ดังนี้

- 1.การแสดงความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการขอใบอนุญาตได้ โดยอาจทำได้โดยการส่งจดหมายหรืออีเมลไปยังคณะกรรมการออกใบอนุญาต หรือเข้าร่วมการประชุมที่เกี่ยวข้อง
- 2.การคัดค้าน หากสมาชิกในชุมชนเห็นว่าการขอใบอนุญาตดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อชุมชนในทางลบ ก็สามารถยื่นเรื่องคัดค้านการขอใบอนุญาตได้ โดยต้องระบุเหตุผลและหลักฐานที่ชัดเจน
- 3.การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในบางกรณี สมาชิกในชุมชนอาจได้รับเชิญให้เข้าร่วมการประชุมหรือกระบวนการตัดสินใจของคณะกรรมการออกใบอนุญาต เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพิจารณาคำขอใบอนุญาต
- 4.การตรวจสอบและติดตาม หลังจากมีการอนุมัติใบอนุญาตแล้ว ชุมชนสามารถตรวจสอบและติดตามการดำเนินงานของผู้ได้รับใบอนุญาตได้ว่าปฏิบัติตามกฎหมายและเงื่อนไขที่กำหนดไว้หรือไม่ หากพบการกระทำผิด สามารถแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้

จากทั้ง 4 ข้อดังกล่าวกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุราจะได้รับการกำหนดไว้ในกฎหมายหรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละเขตพื้นที่ ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุราก็เป็นสิ่งสำคัญ เนื่องจากจะช่วยให้การตัดสินใจของคณะกรรมการออกใบอนุญาตเป็นไปอย่างรอบคอบและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมในการออกใบอนุญาตในพื้นที่ของคณะกรรมการการออกใบอนุญาตทุกแห่งจะมีการออกใบอนุญาตในท้องถิ่นแบบฟอร์มตรวจสอบการออกใบอนุญาตในพื้นที่และสามารถให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการการออกใบอนุญาต แบบฟอร์มการออกใบอนุญาตประกอบด้วยบุคคลต่างๆ ที่มีความสนใจในการออกใบอนุญาต รวมถึงสมาชิกในชุมชน ประชาชนสามารถแจ้งข้อกังวลเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ของตนเองไปที่การออกใบอนุญาตในพื้นที่ ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตแต่ละแห่ง แต่สามารถเน้นไปที่ปัญหาหรือข้อกังวลของชุมชนคณะกรรมการได้ เช่น จำนวนสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตในพื้นที่

- ประชาชนทุกคนสามารถเข้าร่วมการประชุมการขอใบอนุญาตได้ แต่ควรตรวจสอบล่วงหน้าว่ามีกฎอะไรบ้างสำหรับสมาชิกในการพูดในที่สาธารณะหรือยกประเด็นในที่ประชุม
- ค้นหาว่ามีตัวแทนชุมชนในท้องถิ่นของคุณที่คุณสามารถติดต่อเพื่อแสดงความคิดเห็นในนามของคุณได้หรือไม่
- หากคุณมีความสนใจเป็นพิเศษเกี่ยวกับปัญหาการออกใบอนุญาต คุณสามารถสมัครเข้าร่วมการออกใบอนุญาตได้ สมาชิกแบบฟอร์มได้รับการแต่งตั้งจากสภาท้องถิ่น
- ติดต่อการออกใบอนุญาตในพื้นที่ของคุณผ่านเว็บไซต์ของสภาหรือผ่าน LSO

การให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

คณะกรรมการการออกใบอนุญาตในท้องถิ่นแต่ละแห่งจะต้องจัดทำคำชี้แจงเกี่ยวกับนโยบายการออกใบอนุญาต นโยบายนี้กำหนดวิธีการที่คณะกรรมการการออกใบอนุญาตจะดำเนินการ รวมถึงส่งเสริมวัตถุประสงค์การออกใบอนุญาตห้าประการ วิธีการตัดสินใจ และคณะกรรมการคิดว่ามีสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตเพียงพอหรือมากเกินไปในพื้นที่ใดๆ

ปัจจุบันคณะกรรมการการออกใบอนุญาตทั้งหมดต้องปรับปรุงนโยบายการออกใบอนุญาตทุกสามปี ภายใต้กฎหมายใหม่ พวกเขาจะต้องจัดทำนโยบายเหล่านี้ทุกๆ 5 ปี ภายใน 18 เดือนของการเลือกตั้งรัฐบาลท้องถิ่น

คณะกรรมการการออกใบอนุญาตต้องปรึกษากับกลุ่มต่างๆ เมื่อทำการพัฒนานโยบาย รวมถึงคณะกรรมการการออกใบอนุญาตในท้องถิ่นและคณะกรรมการสุขภาพในท้องถิ่น บางคนจะส่งไปยังสภาชุมชนหรือองค์กรที่เป็นตัวแทนผลประโยชน์ของการค้าที่ได้รับใบอนุญาต

คณะกรรมการการออกใบอนุญาตส่วนใหญ่ยังให้คำปรึกษาบนเว็บไซต์ของสภาและทุกคนสามารถตอบกลับได้ การปรึกษาหารือส่วนใหญ่จะเริ่มประมาณหกถึงเก้าเดือนก่อนที่จะออกแถลงการณ์

- คุณสามารถติดต่อคณะกรรมการการออกใบอนุญาตในพื้นที่ของคุณเพื่อดูว่าจะมีการปรับปรุงนโยบายเมื่อใดและคุณจะแสดงความคิดเห็นได้อย่างไร

- หากคุณกำลังแสดงความคิดเห็นของคุณ การพูดกับเพื่อนบ้านของคุณว่าความรู้สึกของคนหมู่มากมักจะมีน้ำหนักมากกว่าในการปรึกษาหารือด้านนโยบาย
- จะช่วยให้หาการมีส่วนร่วมสะท้อนมุมมองของชุมชนในวงกว้าง ลองนึกถึงวิธีที่คุณสามารถรวบรวมความคิดเห็นของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของคุณ เช่น การสำรวจหรือการประชุมสาธารณะอีกทางหนึ่ง กลุ่มท้องถิ่นอื่นๆ เช่น สภาชุมชนอาจกำลังรวบรวมหลักฐานและคุณอาจมีส่วนร่วมในงานของพวกเขาได้
- พยายามรวบรวมหลักฐานเพื่อสนับสนุนความคิดเห็นของคุณ เช่น เวลาที่คุณรายงานการรบกวนทางเสียงกับตำรวจหรือทีมด้านสิ่งแวดล้อมด้านเสียงรบกวน การรายงานปัญหาดังกล่าวหมายความว่าเหตุการณ์เหล่านี้จะรวมอยู่ในสถิติอย่างเป็นทางการ

อธิบายการออกใบอนุญาตเครื่องตีเมล็ดอัลกอฮอลล์

ส่วนนี้ให้คำอธิบายโดยละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำและวลีบางคำที่คุณจะพบในชุดเครื่องมือ

ตัวแทน

- เป็นเรื่องปกติที่ผู้ขอใบอนุญาตใช้สถานที่ที่จะมีคนแสดงใบสมัครและตอบกลับการคัดค้านใดๆ บุคคลนี้เรียกว่าตัวแทนของผู้สมัคร ปกติเป็นทนายความ

ผู้สมัคร

- นี่คือนักธุรกิจหรือธุรกิจที่ยื่นขอใบอนุญาต

เสมียนคณะกรรมการอนุญาต

- งานของเสมียนคณะกรรมการหรือรองเสมียนคือการให้คำแนะนำทางกฎหมายแก่คณะกรรมการออกใบอนุญาต พวกเขาได้รับการว่าจ้างจากสภาและมีคุณสมบัติถูกต้องตามกฎหมาย ในระหว่างการพิจารณาคดี พวกเขามักนั่งอยู่หน้าคณะกรรมการออกใบอนุญาตหรือข้างผู้ประชุม

สภาชุมชน

- สภาชุมชนเป็นองค์กรอาสาสมัครที่ประกอบด้วยผู้อยู่อาศัยในท้องถิ่นซึ่งเป็นตัวแทนของผลประโยชน์ของผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนของตน สภาชุมชนจะต้องได้รับแจ้งใบอนุญาตใหม่ แอปพลิเคชันในท้องถิ่นของตน คณะกรรมการออกใบอนุญาตมักจะขอความคิดเห็นในระหว่างการพัฒนา นโยบายการออกใบอนุญาต ตัวแทนจากสภาชุมชนมักเป็นสมาชิกของแบบฟอร์มการออกใบอนุญาตในท้องถิ่น

Convener (หรือ 'Chair') ของคณะกรรมการออกใบอนุญาต

- ผู้ประชุมของคณะกรรมการออกใบอนุญาตเป็นสมาชิกสภา เขา/เธอมักถูกเรียกว่าเป็นประธานของคณะกรรมการออกใบอนุญาตขณะที่เขา/เธอเป็นประธานในการพิจารณาคดี เขา/เธอจะมีคะแนนเสียงชี้ขาดหากมีการตัดสินใจแยกจากคณะกรรมการออกใบอนุญาต

บอร์ดสุขภาพ

- คณะกรรมการสุขภาพท้องถิ่นสำหรับพื้นที่นั้นจะส่งคำขอทั้งหมดสำหรับใบอนุญาตสถานที่ใหม่และรูปแบบใบอนุญาต และมีสิทธิ์ที่จะคัดค้านการสมัคร
- จะต้องเป็นส่วนหนึ่งของฟอร์มการออกใบอนุญาตในท้องถิ่น
- คณะกรรมการสุขภาพต้องให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการออกใบอนุญาตสำหรับนโยบายการออกใบอนุญาต คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องปรึกษาหารือเมื่อคณะกรรมการออกใบอนุญาตกำลังพัฒนานโยบายการจัดสรรส่วนเกิน

คณะกรรมการอนุญาต

- คณะกรรมการออกใบอนุญาตเป็นผู้ตัดสินคำขอใบอนุญาตทั้งหมดเพื่อจำหน่ายและให้บริการเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่ของตน
- มีหนึ่งคณะกรรมการใบอนุญาตในแต่ละท้องถิ่น (ข้อยกเว้น: South Lanarkshire, Dumfries and Galloway และ Aberdeenshire มีมากกว่าหนึ่งแห่ง เรียกว่า คณะกรรมการออกใบอนุญาตแบบแบ่งส่วน)
- คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องเผยแพร่แผนนโยบายการออกใบอนุญาตทุก ๆ สามปี และต้องประเมินการจัดสรรส่วนเกินในพื้นที่ที่ครอบคลุม คณะกรรมการออกใบอนุญาตแต่ละแห่งจะมีสมาชิกระหว่าง 5 ถึง 10 คน สมาชิกเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นและต้องผ่านหลักสูตรและการสอบก่อนที่จะนั่งในคณะกรรมการ
- แม้จะประกอบด้วยสมาชิกสภาท้องถิ่น แต่คณะกรรมการออกใบอนุญาตก็แยกจากสภา

เจ้าหน้าที่มาตรฐานการออกใบอนุญาต (LSOs)

เจ้าหน้าที่มาตรฐานการออกใบอนุญาต (LSOs) เป็นพนักงานของสภา แต่ละสภาจะตัดสินใจว่าจำเป็นต้องใช้ LSOS จำนวนเท่าใดในพื้นที่ของตน LSOS มีสามบทบาท

- คำแนะนำ - ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่สาธารณะและการค้าที่ได้รับใบอนุญาต

การไกล่เกลี่ย - ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับต่ำระหว่างสาธารณะและการค้าที่ได้รับใบอนุญาต

การปฏิบัติตาม - ตรวจสอบว่าสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตถูกต้องตามกฎหมาย หากปัญหาไม่ได้รับการแก้ไข LSO สามารถขอให้คณะกรรมการออกใบอนุญาตตรวจสอบใบอนุญาตของสถานที่ได้

แบบฟอร์มการออกใบอนุญาตในท้องถิ่น

- แบบฟอร์มการออกใบอนุญาตในท้องถิ่นจะตรวจสอบหรือกลั่นกรองการดำเนินการของพระราชบัญญัติการออกใบอนุญาต (สกอตแลนด์) ปี 2005 ในพื้นที่ของตน และให้คำแนะนำและดำเนินการ คำแนะนำต่อคณะกรรมการออกใบอนุญาต คณะกรรมการอนุญาตจะต้องคำนึงถึงคำแนะนำและข้อเสนอแนะนี้

- แบบฟอร์มการให้สิทธิ์ใช้งานไม่สามารถแสดงความคิดเห็นในแต่ละกรณีได้
- มีสมาชิกระหว่าง 5 ถึง 21 คนในแต่ละแบบฟอร์ม ต้องมี LSO อย่างน้อยหนึ่งคนสำหรับพื้นที่และตัวแทนของคณะกรรมการสุขภาพ สมาชิกอื่น ๆ โดยทั่วไปรวมถึงผู้ถือใบอนุญาต ตำรวจ; สุขภาพ การศึกษา หรือสังคมสงเคราะห์; คนหนุ่มสาว; และผู้อยู่อาศัย
- แบบฟอร์มการออกใบอนุญาตมีการประชุมคณะกรรมการออกใบอนุญาตอย่างน้อยหนึ่งครั้งทุกปี

ตำรวจ

ตำรวจจะส่งคำร้องทั้งหมดสำหรับใบอนุญาตใหม่และใบอนุญาตรูปแบบต่างๆ และมีสิทธิ์ที่จะคัดค้านการยื่นคำร้อง

- พวกเขาบังคับใช้กฎหมาย มีอำนาจในการเข้าไปยังสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาต และอนุญาตให้มีการทดสอบการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- หากตำรวจมีข้อกังวลเกี่ยวกับสถานที่หรือผู้ถือใบอนุญาตส่วนบุคคล สามารถขอให้คณะกรรมการออกใบอนุญาตตรวจสอบใบอนุญาตได้
- ตำรวจต้องให้ข้อมูลแก่คณะกรรมการออกใบอนุญาตสำหรับนโยบายการออกใบอนุญาต คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องปรึกษากับตำรวจเมื่อพัฒนานโยบายการจัดสรรส่วนเกิน

ผู้จัดการสถานที่

- ผู้จัดการสถานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตในแต่ละวัน พวกเขาสามารถเป็นผู้จัดการสถานที่สำหรับสถานที่เดียวเท่านั้น
- ผู้จัดการสถานที่ต้องเป็นผู้ถือใบอนุญาตส่วนบุคคล

องค์กรอื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้อง

ความร่วมมือด้านแอลกอฮอล์และยาเสพติด (ADPs)

ADP ประกอบด้วยสมาชิกของคณะกรรมการสุขภาพท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่น ตำรวจ เรือนจำ และภาคสมัครใจ ADPs มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำยุทธศาสตร์ร่วมกันในการจัดการกับการใช้แอลกอฮอล์และยาเสพติดในชุมชนของตน

หุ้นส่วนการวางแผนชุมชน (CPPs)

CPP เป็นเจ้าภาพโดยหน่วยงานท้องถิ่นและประกอบด้วยตัวแทนจากสาธารณสุข ตำรวจ การศึกษา เจ้าหน้าที่ดับเพลิง สมาชิกสภา และบางครั้งหน่วยงานสภา CPP ประสานงานบริการสำหรับพื้นที่เฉพาะ

ความร่วมมือด้านความปลอดภัยของชุมชน (CSPs)

CSPs เป็นหุ้นส่วนที่นำโดยหน่วยงานท้องถิ่นที่รวบรวมตัวแทนจากหน่วยงานท้องถิ่น บริการตำรวจ และบริการดับเพลิงและกู้ภัย สุขภาพ การศึกษา และผลประโยชน์ของภาครัฐอื่น ๆ อาจเป็นตัวแทน CSP ทำงานเพื่อลดพฤติกรรมต่อต้านสังคมและความกลัวต่ออาชญากรรม และส่งเสริมชุมชนที่ปลอดภัย ครอบคลุมมากขึ้น และมีสุขภาพดีขึ้น

ความร่วมมือด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพ (HSCPs)

HSCP เป็นหุ้นส่วนที่บริหารโดยคณะกรรมการสุขภาพและหน่วยงานท้องถิ่น และรวมถึงภาคสมัครใจและองค์กรภาคอิสระ มีนวัตกรรมการส่งมอบบริการด้านสุขภาพและการดูแลสุขภาพแบบบูรณาการในท้องถิ่น

ประเภทของใบอนุญาต

1. ใบอนุญาตเป็นครั้งคราว

- หากสถานที่ใดไม่ได้รับอนุญาตแต่ประสงค์จะขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับงานใดงานหนึ่ง สามารถยื่นคำร้องต่อคณะกรรมการอนุญาตเพื่อขอใบอนุญาตเป็นครั้งคราวได้
- เงื่อนไขบังคับระดับชาติที่คล้ายคลึงกันกับเงื่อนไขการยื่นขอใบอนุญาตสถานที่ยังใช้กับใบอนุญาตเป็นครั้งคราวด้วย
- ผู้ถือใบอนุญาตสถานที่และส่วนบุคคลสามารถยื่นขอใบอนุญาตเป็นครั้งคราวได้ องค์กรอาสาสมัครยังสามารถสมัครได้หากกิจกรรมเชื่อมโยงกับกิจกรรมของพวกเขา สโมสรสมาชิกจำเป็นต้องมีใบอนุญาตเป็นครั้งคราวเพื่ออนุญาตให้บุคคลทั่วไปซื้อและบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสถานที่ของตน มีกฎเกี่ยวกับจำนวนใบอนุญาตเป็นครั้งคราวที่องค์กรอาสาสมัครและสโมสรสมาชิกสามารถมีได้ในระยะเวลา 12 เดือน

2. ใบอนุญาตส่วนบุคคล

- ใบอนุญาตส่วนบุคคลอนุญาตให้บุคคลอนุญาตหรือกำกับดูแลการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และฝึกอบรมพนักงานให้ถึงขั้นต่ำที่กำหนด
- ผู้ถือใบอนุญาตส่วนบุคคลต้องเรียนหลักสูตรและสอบให้เสร็จสิ้น จากนั้นนำไปใช้กับคณะกรรมการออกใบอนุญาตเพื่อขอใบอนุญาต พวกเขาต้องทำการฝึกอบรมทบทวนภายในห้าปีหลังจากได้รับใบอนุญาต
- สถานที่ทุกแห่ง (ยกเว้นสโมสรสมาชิก) ต้องมีผู้ถือใบอนุญาตส่วนบุคคลอย่างน้อยหนึ่งคนซึ่งเป็นผู้จัดการสถานที่ - แต่ในทางปฏิบัติ สถานที่ส่วนใหญ่มีหลายแห่ง เป็นเรื่องปกติที่ผู้จัดการและหัวหน้างานจะมีใบอนุญาตส่วนบุคคล

3. ใบอนุญาตสถานที่

- สถานที่ที่จะอนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ต้องมีสถานที่หรือใบอนุญาตเป็นครั้งเป็นคราวหรือเป็นสถานที่ที่ได้รับการยกเว้น

- ใบอนุญาตสถานที่อนุญาตให้จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ สถานที่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไม่ว่าจะเปิดขายหรือนอกสถานที่ต้องมีใบอนุญาตสถานที่ ใบอนุญาตของสถานที่จะได้รับจากคณะกรรมการอนุญาตของพื้นที่ที่สถานที่นั้นตั้งอยู่
- ใบอนุญาตสถานที่รวมถึงแผนการดำเนินงานและแผนผังและมีเงื่อนไขต่างๆแนบมาด้วย การละเมิดเงื่อนไขจะนำไปสู่การทบทวนใบอนุญาตของสถานที่
- ใบอนุญาตของสถานที่มีอายุไม่มีกำหนด แต่สามารถตรวจสอบได้ในบางสถานการณ์

4. ใบอนุญาตชั่วคราว

- ใบอนุญาตชั่วคราวจะช่วยให้ธุรกิจได้รับใบอนุญาตสถานที่เมื่อมีการสร้างหรือดัดแปลงสถานที่ มันกินเวลานานถึงสี่ปี มันถูกนับเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดสรรส่วนเกิน แม้ว่าสถานที่นั้นจะไม่ได้ทำการค้าก็ตาม

ประเภทของสถานที่

สถานที่ที่ได้รับการยกเว้น

- สถานที่บางแห่งไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาตในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- สถานที่ที่ได้รับการยกเว้น ได้แก่ สนามบินนานาชาติ ท่าเรือระหว่างประเทศ และรถไฟ เครื่องบิน เรือ เรือ และเรือข้ามฟากในการเดินทาง

สถานที่ได้รับอนุญาต

- สถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่บุคคลทั่วไปต้องมีใบอนุญาตสถานที่และเรียกว่าสถานที่ที่ได้รับใบอนุญาต อาจเป็นซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ผับ คลับ ร้านอาหาร คาเฟ่ เป็นต้น

สมาชิกชมรม

- คลับสำหรับสมาชิกเป็นสถานที่ที่ไม่เปิดให้บุคคลทั่วไปเข้าชมและสามารถใช้ได้โดยสมาชิกและแขกของสมาชิกเท่านั้น เช่น สโมสรโบว์ลิง ต้องไม่ดำเนินธุรกิจเพื่อหากำไร
- เนื่องจากไม่ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับบุคคลทั่วไป กฎพิเศษ นำไปใช้กับสโมสรสมาชิก แม้ว่าพวกเขาจำเป็นต้องมีใบอนุญาตสถานที่ แต่ก็ไม่ต้องมีผู้จัดการสถานที่หรือการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ต้องดูแลโดยผู้ถือใบอนุญาตส่วนบุคคล
- หากสโมสรสมาชิกต้องการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับประชาชนทั่วไป จะต้องขอใบอนุญาตเป็นครั้งคราว
- ไม่รวมจำนวนสมาชิกของสโมสรเมื่อคณะกรรมการออกใบอนุญาตประเมินว่ามีการจัดสรรพื้นที่มากเกินไปหรือไม่

สถานที่ขายนอกสถานที่ (หรือที่เรียกว่าใบอนุญาตนอกสถานที่)

- นี่คือร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สำหรับนำไปดื่มนอกสถานที่ ตัวอย่าง ได้แก่ ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านสะดวกซื้อ ร้านจำหน่ายใบอนุญาตพิเศษ และร้านขายของที่ระลึก

สถานที่ขาย (หรือที่เรียกว่าใบอนุญาต)

- เป็นสถานที่ขายสุราให้ดื่มภายในสถานที่ ตัวอย่างเช่น ผับ คลับ และร้านอาหาร
- อธิบายการออกใบอนุญาตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์**

เงื่อนไขการอนุญาต

1. พื้นที่แสดงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

- การขายนอกสถานที่อนุญาตให้แสดงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในหนึ่งหรือสองพื้นที่เท่านั้น ซึ่งเรียกว่า พื้นที่แสดงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หนึ่งในพื้นที่เหล่านี้ต้องเป็น 'แอลกอฮอล์เท่านั้น'
- พื้นที่แสดงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แสดงไว้ในแบบแปลน

2. เงื่อนไข

- กฎบางประการเกี่ยวกับวิธีการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และวิธีดำเนินธุรกิจจะต้องแนบมา กับสถานที่ทั้งหมดและใบอนุญาตเป็นครั้งคราว สิ่งเหล่านี้เรียกว่า 'เงื่อนไขบังคับระดับชาติ'
- คณะกรรมการออกใบอนุญาตยังสามารถแนบ 'เงื่อนไขท้องถิ่น' กับสถานที่บางส่วนหรือทั้งหมด และใบอนุญาตเป็นครั้งคราวในพื้นที่ของตน เงื่อนไขในท้องถิ่นเหล่านี้มักจะระบุไว้ในคำแถลงนโยบายการออกใบอนุญาตของคณะกรรมการ

3. อำนาจที่ได้รับมอบอำนาจ

- อำนาจในการตัดสินใจสำหรับแอปพลิเคชันบางอย่างสามารถมอบให้กับคณะกรรมการของ คณะกรรมการออกใบอนุญาต ผู้ประชุม เสนอของคณะกรรมการ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของเสมีน แทนที่จะได้รับการพิจารณาโดยคณะกรรมการออกใบอนุญาตเต็มรูปแบบ
- ตัวอย่างของประเภทของแอปพลิเคชันที่อาจจัดการภายใต้อำนาจที่ได้รับมอบอำนาจ ได้แก่ การให้ ใบอนุญาตเป็นครั้งคราวและส่วนบุคคล และการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยที่ไม่มีข้อกังวลหรือข้อโต้แย้ง

4. เหตุคัดค้าน

- การขอใบอนุญาตสถานที่ใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงใบอนุญาตสามารถปฏิเสธได้ด้วยเหตุผล เฉพาะที่กำหนดไว้ในกฎหมายเท่านั้น เหล่านี้คือ:
- การให้ใบอนุญาต/ การเปลี่ยนแปลงจะไม่สอดคล้องกับหนึ่งในห้าวัตถุประสงค์ของใบอนุญาต
- สถานที่นี้ 'ไม่รวม' ในแง่ของกฎหมายการออกใบอนุญาต (สกอตแลนด์) พ.ศ. 2548 (สถานีสบริการ มอเตอร์เวย์หรืออู่ซ่อมรถ)
- ใบสมัครสำหรับสถานที่เดียวกันถูกปฏิเสธภายในหนึ่งปี ด้วยลักษณะของกิจกรรมที่เสนอ ลูกค้าที่ เป็นไปได้ และสถานที่เอง สถานที่นี้ไม่เหมาะสำหรับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- หากแอปพลิเคชันได้รับการอนุมัติจะส่งผลให้มีการจัดสรรเกิน (สถานที่ประเภทใดประเภทหนึ่งมา เกินไปในพื้นที่นั้น)

5. การไต่สวน

- การพิจารณาคดีคือการประชุมคณะกรรมการออกใบอนุญาตที่บริษัทดำเนินธุรกิจ เช่น การ ตัดสินใจเกี่ยวกับคำขอใบอนุญาตหรือการตรวจสอบใบอนุญาต

6. โปรโมชันที่ขาดความรับผิดชอบ

- เป็นเงื่อนไขของสถานที่ทั้งหมดและใบอนุญาตเป็นครั้งคราวที่ธุรกิจจะต้องไม่ดำเนินการส่งเสริมการขายที่ขาดความรับผิดชอบ สถานที่ใด ๆ ที่ดำเนินการส่งเสริมการขายที่ขาดความรับผิดชอบ อาจถูกตรวจสอบใบอนุญาต ตัวอย่างของการส่งเสริมการขายที่ขาดความรับผิดชอบมีระบุไว้ใน Licensing (Scotland) Act 2005 ซึ่งรวมถึงข้อตกลงที่ส่งเสริมหรือพยายามกระตุ้นให้บุคคลซื้อหรือดื่มแอลกอฮอล์มากกว่าที่ตั้งใจไว้ เช่น ข้อเสนอ 'ซื้อหนึ่งแถมหนึ่ง' หรือ 3 ขวด 10 ปอนด์
- นอกเหนือจากตัวอย่างที่ระบุในพระราชบัญญัติปี 2548 คณะกรรมการออกใบอนุญาตอาจตัดสินว่าการส่งเสริมการขายนั้นขาดความรับผิดชอบ

7. แผนรูปแบบ

- แผนผังแสดงวิธีการจัดวางสถานที่ สำหรับการลดราคา จะรวมถึงพื้นที่แสดงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสำหรับการลดราคา จะรวมถึงบาร์และพื้นที่นั่งเล่น
- ต้องระบุแผนผังเค้าโครงเป็นส่วนหนึ่งของคำขอใบอนุญาต มันเป็นส่วนหนึ่งของใบอนุญาตสถานที่
- หากผู้ถือใบอนุญาตต้องการเปลี่ยนแปลงผังเค้าโครง จะต้องยื่นขอ 'รูปแบบใบอนุญาต'

8. การตรวจสอบใบอนุญาต (การตรวจสอบใบอนุญาตสถานที่)

- หากมีความกังวลเกี่ยวกับวิธีการดำเนินธุรกิจ ตำรวจ LSO คณะกรรมการออกใบอนุญาต และบุคคลใดก็ตามสามารถยื่นขอตรวจสอบใบอนุญาตของสถานที่ได้ มีเหตุผลที่ระบุสำหรับการตรวจสอบ: การละเมิดเงื่อนไขใบอนุญาต หรือสิ่งที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของใบอนุญาต
- หากคณะกรรมการออกใบอนุญาตตัดสินว่ามีเหตุผลสำหรับการตรวจสอบ พวกเขาจะต้องมีการพิจารณาคดี หากความเห็นชอบ คณะกรรมการมีตัวเลือก การออกหนังสือเตือน เปลี่ยนแปลงใบอนุญาต พักใช้ใบอนุญาต หรือเพิกถอนใบอนุญาต

9. การตรวจสอบใบอนุญาต (การตรวจสอบใบอนุญาตส่วนบุคคล)

- คณะกรรมการออกใบอนุญาตสามารถตรวจสอบใบอนุญาตส่วนบุคคลภายใต้เงื่อนไขบางประการ พหุติการณ์: หากผู้รับใบอนุญาตกระทำการไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของใบอนุญาตหรือมีความผิด
- คณะกรรมการอนุญาตสามารถตัดสินใจเพิกถอน ระงับ หรือรับรองใบอนุญาตได้

10. รูปแบบใบอนุญาต: เล็กน้อยและไม่ใช้ผู้เยาว์ ('หลัก')

- การเปลี่ยนแปลงคือการที่สถานที่ที่มีอยู่ใช้กับคณะกรรมการออกใบอนุญาตเพื่อเปลี่ยนวิธีการดำเนินการ
- การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยบางอย่าง ตามรายละเอียดในกฎหมาย เป็นการเปลี่ยนแปลง 'เล็กน้อย' การเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยอาจรวมถึงสิ่งต่างๆ เช่น การลดเวลาเปิดทำการ สิ่งเหล่านี้จะได้รับโดยอัตโนมัติ มักจะอยู่ภายใต้อำนาจที่ได้รับมอบอำนาจ
- รูปแบบที่ไม่ใช่รองโดยทั่วไปเรียกว่า 'รูปแบบหลัก'
- ตัวอย่างเช่น ธุรกิจที่ต้องการเปลี่ยนจากร้านอาหารเป็นการขายนอกสถานที่ กระบวนการนี้คล้ายกับการขอใบอนุญาตใหม่ ใบอนุญาตมีอยู่แล้วและไม่สามารถลบออกได้ แต่ผู้คนสามารถคัดค้านการเปลี่ยนแปลงได้

11. ชั่วโมงที่ได้รับใบอนุญาต

- เวลาเหล่านี้คือเวลาที่สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ และสำหรับการลดราคาคือเวลาที่ลูกค้าสามารถดื่มได้ในสถานที่ แนวทางของคณะกรรมการออกใบอนุญาตเกี่ยวกับชั่วโมงที่ได้รับใบอนุญาตมีรายละเอียดอยู่ในคำแถลงนโยบายการให้สิทธิ์
- ตามกฎหมายแล้ว สถานที่ขายนอกสถานที่ไม่สามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก่อนเวลา 10.00 น. และหลัง 22.00 น.
- ไม่มีกฎเฉพาะสำหรับการขาย แต่มีข้อสันนิษฐานในการให้สิทธิ์การใช้งาน 24 ชั่วโมง

12. วัตถุประสงค์ของใบอนุญาต

พระราชบัญญัติการออกใบอนุญาต (สกอตแลนด์) พ.ศ. 2548 ขึ้นอยู่กับการออกใบอนุญาตห้าฉบับ วัตถุประสงค์ การตัดสินใจอนุญาตทั้งหมดต้องทำโดยอ้างอิงถึงวัตถุประสงค์ห้าประการนี้ วัตถุประสงค์ทั้งห้ามีความสำคัญเท่าเทียมกัน พวกเขาคือ:

- การป้องกันอาชญากรรมและความวุ่นวาย
- รักษาความปลอดภัยสาธารณะ
- ป้องกันการรบกวนสาธารณะ
- การปกป้องและปรับปรุงสุขภาพของประชาชน และ
- ปกป้องเด็กจากอันตราย

หากรู้สึกว่าใบสมัครไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ใดๆ ในห้าวัตถุประสงค์ คณะกรรมการออกใบอนุญาตสามารถปฏิเสธใบสมัครได้

คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องพยายามส่งเสริมวัตถุประสงค์ในการออกใบอนุญาตในคำแถลงนโยบายการออกใบอนุญาต

หากสถานที่หรือผู้ถือใบอนุญาตส่วนบุคคลกระทำการที่ไม่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของใบอนุญาต พวกเขาอาจถูกตรวจสอบใบอนุญาตได้

พระราชบัญญัติการออกใบอนุญาต (สกอตแลนด์) พ.ศ. 2548 (พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2548)

เป็นกฎหมายหลักที่กำหนดกฎเกณฑ์สำหรับระบบการออกใบอนุญาตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสกอตแลนด์

ประกาศรับสมัคร

การขอใบอนุญาตสถานที่ใหม่จะต้องโฆษณาเป็นเวลา 21 วัน เพื่อให้ผู้คนมีโอกาสส่งความคิดเห็นไปยังคณะกรรมการอนุญาต

สถานที่ต้องแสดงข้อความแจ้งว่าได้ยื่นคำร้องแล้ว แม้ว่าประกาศเหล่านี้อาจเป็นภาษากฎหมาย แต่ควรให้ข้อมูลต่อไปนี้:

- ชื่อและที่อยู่ของผู้สมัคร
- วันที่คณะกรรมการอนุญาตต้องได้รับการคัดค้าน/รับรอง

- ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของธุรกิจและเวลาอนุญาตที่เสนอ (ในกรณีขอใบอนุญาตสถานที่ใหม่)
- ภาพรวมโดยย่อของการเปลี่ยนแปลงที่เสนอต่อใบอนุญาต (ในกรณีที่ของคำขอเปลี่ยนแปลงใบอนุญาต)

คณะกรรมการออกใบอนุญาตจะต้องติดต่อบุคคลต่อไปนี้พร้อมรายละเอียดการสมัคร:

- เพื่อนบ้านที่อาศัยอยู่ภายในระยะ 4 เมตรจากสถานที่
- สมาชิกชุมชนท้องถิ่นสำหรับพื้นที่
- สมาชิก;
- คณะกรรมการสุขภาพ
- ตำรวจ;
- เจ้าหน้าที่ดับเพลิง

การคัดค้าน

- ใครก็ตามสามารถคัดค้านการยื่นคำร้องสำหรับสถานที่ใหม่หรือใบอนุญาตเป็นครั้งคราว และต่อรูปแบบ 'หลัก' ของใบอนุญาตที่มีอยู่ พวกเขาไม่จำเป็นต้องอาศัยอยู่ใกล้สถานที่
- มีข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับช่วงเวลาและเหตุผลในการคัดค้าน (ดู 'เหตุแห่งการคัดค้าน') การคัดค้านต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรต่อใบอนุญาต ภาระงาน.
- ผู้คัดค้านสามารถขอคำชี้แจงเหตุผลจากคณะกรรมการอนุญาตสำหรับการตัดสินใจได้ ผู้คัดค้านมีเวลา 14 วันในการเขียนจดหมายถึงคณะกรรมการออกใบอนุญาตเพื่อขอเหตุผลเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับการตัดสินใจ คณะกรรมการออกใบอนุญาตควรให้เหตุผลเหล่านี้ภายใน 14 วัน
- ผู้คัดค้านสามารถอุทธรณ์การอนุญาตเป็นครั้งคราวเท่านั้น พวกเขาไม่มีสิทธิ์โดยตรงในการอุทธรณ์ต่อการอนุญาตสถานที่ใหม่ ใบอนุญาตชั่วคราว หรือการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ แม้ว่าจะมีความเป็นไปได้ที่จะได้รับการทบทวนโดยศาล ใครก็ตามที่พิจารณาเส้นทางนี้อาจต้องการขอคำแนะนำทางกฎหมายที่เป็นอิสระ

ความผิด

กฎหมายอนุญาตก่อให้เกิดความผิดหลายประการ บางส่วนนำไปใช้กับบุคคล เช่น การซื้อหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เมื่อเมาในสถานที่ที่ได้รับอนุญาต หรือการซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (มีข้อยกเว้นเล็กน้อยสำหรับมื้ออาหาร) ความผิดอื่นๆ มีผลกับผู้ถือใบอนุญาต รวมทั้งการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับคนเมาสุราหรือผู้ที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ หรือไม่แสดงข้อความสำคัญบางประการ

แผนการดำเนินงาน

- แผนการดำเนินงานมีรายละเอียดว่าสถานที่จะทำงานอย่างไร ซึ่งรวมถึงสิ่งต่างๆ เช่น ชั่วโมงอนุญาต ไม่ว่าจะเป็นการขายในหรือนอกการขาย หากอายุต่ำกว่า 18 ปีได้รับอนุญาต และกิจกรรมต่างๆ ของสถานที่ เช่น คาราโอเกะ ฟังก์ชั่น ความบันเทิงสำหรับผู้ใหญ่

- ต้องจัดเตรียมแผนการดำเนินงานเป็นส่วนหนึ่งของคำขอใบอนุญาต และเป็นส่วนหนึ่งของใบอนุญาตสถานที่ หากผู้ถือใบอนุญาตต้องการเปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงาน พวกเขาจะต้องยื่นขอ 'รูปแบบใบอนุญาต'

ส่วนเกิน

- การจัดสรรพื้นที่มากเกินไปคือการที่คณะกรรมการออกใบอนุญาตพิจารณาว่ามีสถานที่เพียงพอ/มากเกินไปในพื้นที่หนึ่งๆ
- ส่วนหนึ่งของนโยบายการออกใบอนุญาต คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องรวมการประเมินว่าการจัดสรรเกินขนาดในพื้นที่ของตนหรือไม่
- คณะกรรมการออกใบอนุญาตเป็นผู้ตัดสินใจว่าท้องที่คืออะไร ท้องที่อาจมีตั้งแต่พื้นที่เล็กๆ เช่น ถนน ไปจนถึงพื้นที่ขนาดใหญ่ เช่น เมืองหรือเขตการปกครองท้องถิ่นทั้งหมด
- คณะกรรมการออกใบอนุญาตยังสามารถระบุประเภทของสถานที่ที่พิจารณาว่ามีการจัดสรรพื้นที่มากเกินไป ตัวอย่างเช่น สามารถตัดสินใจได้ว่ามีซูเปอร์มาร์เก็ตหรือคลับเพียงพอในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง แต่ไม่มีการจัดสรรพื้นที่ประเภทอื่นมากเกินไป เช่น ร้านอาหารหรือโรงแรม

ตัวแทน

- สามารถเป็นตัวแทนไปยังคณะกรรมการออกใบอนุญาตเพื่อสนับสนุนแอปพลิเคชันหรือขอให้คณะกรรมการออกใบอนุญาตแก้ไขในบางรายการ เช่น จำกัดเวลาเปิดทำการ ทุกคนสามารถเป็นตัวแทนของคณะกรรมการออกใบอนุญาตได้
- การเป็นตัวแทนเป็นกระบวนการเดียวกับการคัดค้าน

คำแถลงนโยบายการออกใบอนุญาต (หรือที่เรียกว่าคำแถลงนโยบายการออกใบอนุญาต นโยบายการออกใบอนุญาต นโยบายคณะกรรมการ)

- คำแถลงนโยบายการออกใบอนุญาตกำหนดแนวทางทั่วไปของคณะกรรมการออกใบอนุญาตในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต และวิธีการที่จะส่งเสริมวัตถุประสงค์การออกใบอนุญาตห้าประการ การตัดสินใจของคณะกรรมการออกใบอนุญาตควรสอดคล้องกัน ด้วยนโยบายนี้ แม้ว่าจะสามารถยกเว้นได้
- ส่วนหนึ่งของนโยบายการออกใบอนุญาต คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องระบุข้อกำหนดส่วนเกินและควรรวมชั่วโมงไว้ด้วย สถานที่ที่ได้รับใบอนุญาตจะอนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้
- คณะกรรมการออกใบอนุญาตต้องรวบรวมข้อมูลที่เพียงพอเพื่อให้แน่ใจว่านโยบายได้รับการพิจารณาอย่างดี ดำรวจ คณะกรรมการสุขภาพ และสภาที่เกี่ยวข้องต้องให้ข้อมูลและสามารถร้องขอจากบุคคลอื่นได้ ตามหลักการแล้ว นโยบายการออกใบอนุญาตควรคำนึงถึงกลยุทธ์ท้องถิ่นอื่นๆ ที่แอลกอฮอล์เป็นปัจจัยหนึ่ง รวมถึงการป้องกันอาชญากรรม ความปลอดภัยของชุมชนและสุขภาพ

- ปัจจุบันคณะกรรมการออกใบอนุญาตทั้งหมดต้องปรับปรุงคำแถลงนโยบายการออกใบอนุญาตทุกสามปี ภายใต้กฎหมายใหม่ พวกเขาจะต้องจัดทำนโยบายเหล่านี้ทุกๆ 5 ปี ภายใน 18 เดือนของการเลือกตั้งรัฐบาลท้องถิ่น

4.3 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น นิวซีแลนด์²³

4.3.1 บริบททั่วไป

ประเทศนิวซีแลนด์ การกำกับดูแลการจำหน่ายสุรารายใต้ได้รับความรับผิดชอบของรัฐ มีระบบการออกใบอนุญาตสุรา โดยให้ยึดพระราชบัญญัติการจัดจำหน่ายและจัดหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2012 โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการขออนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีความเสี่ยงสูงในย่านที่พักอาศัย กระบวนการและการสนับสนุนที่มีให้เพื่อแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจออกใบอนุญาตในท้องถิ่น ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์เชิงนโยบาย 5 ประการ ได้แก่ 1.ลดการดื่มที่มากเกินไปของประชาชน 2.ลดอันตรายที่เกิดจากการใช้แอลกอฮอล์ รวมถึงอาชญากรรม ความไม่สงบเรียบร้อย การรบกวนสาธารณะ และผลลัพธ์ด้านสาธารณสุขในทางลบ 3.สนับสนุนการขายและการจำหน่าย การจัดหา และการบริโภคแอลกอฮอล์อย่างมีความรับผิดชอบ 4.ปรับปรุงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายแอลกอฮอล์ในเขตพื้นที่ 5.ปรับปรุงการดำเนินงานของระบบการออกใบอนุญาตจำหน่ายแอลกอฮอล์

4.3.2 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา (นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ)

การขายและจัดหาสุราในประเทศนิวซีแลนด์ได้มีการกำหนดนโยบาย กฎหมาย และระเบียบเกี่ยวกับการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา โดยคำนึงถึงพระราชบัญญัติการจัดจำหน่ายและจัดหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ 2012 ที่มีเจตนารมณ์เพื่อลดอันตรายต่อชุมชนจากการดื่มสุราที่มากเกินไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชน และการกำหนดกฎหมายให้คณะกรรมการพิจารณาเหตุผลหลายประการ เช่น ความเหมาะสมของผู้สมัคร วันและเวลาขาย ลักษณะและการจัดวางสถานที่ ว่าความสะอาดสบายและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของพื้นที่จะลดลงอย่างมากหรือไม่ ระดับสติปัจจุบันและระดับสติที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตอาจส่งผลต่อความรำคาญผู้อื่น และการก่อวินาศกรรมจำนวนสถานประกอบการที่ได้รับอนุญาตอื่น ๆ ในพื้นที่ และความเข้ากันได้กับการใช้คุณสมบัติโดยรอบในปัจจุบันและอนาคต ซึ่งในพระราชบัญญัตินี้จะมุ่งหมายเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรา และลดอันตรายที่เกิดจากการดื่มสุราที่มากเกินไป

²³ Foundation for Alcohol Research and Education (FARE). (2020). *Breaking down barriers: Community engagement in liquor licensing in NSW*. Foundation for Alcohol Research and Education. <https://fare.org.au>

4.3.3 รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกใบอนุญาต ดังนี้

1.การระบุแอปพลิเคชันที่มีความเสี่ยงสูง เจ้าหน้าที่ออกใบอนุญาตเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ (Community and Public Health : CPH) จะระบุแอปพลิเคชันที่มีความเสี่ยงสูง

2.การระบุผู้ติดต่อหลักของชุมชน: เจ้าหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพของ CPH จะระบุผู้ติดต่อหลักของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับแอปพลิเคชัน ซึ่งรวมถึงเครือข่ายละแวกใกล้เคียง สมาคมผู้อยู่อาศัย โรงเรียน ศูนย์เด็กปฐมวัย โบสถ์ องค์กรบริการสังคม บริการบำบัดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และยาเสพติด เจ้าหน้าที่ที่ปรึกษาชุมชนของสภา สมาชิกสภา คณะกรรมการชุมชน และอื่น ๆ

3.การแจ้งเตือนผู้ติดต่อหลัก: ผู้สนับสนุนด้านสุขภาพเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของ CPH จะส่งจดหมายถึงผู้ติดต่อหลักที่ระบุทั้งหมด โดยจะแจ้งให้ทราบถึงแอปพลิเคชัน กระบวนการที่เกี่ยวข้องในการยื่นขอ และแหล่งข้อมูลและการสนับสนุนเพิ่มเติม

4.จัดทำกรอบความรู้เพื่อให้ข้อมูลและการศึกษาแก่ชุมชนเกี่ยวกับกระบวนการยื่นขอ

5.การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน: โครงการนี้ยังได้เพิ่มการมีส่วนร่วมของชุมชนในการคัดค้านการขอใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ซึ่งรวมถึงการเพิ่มความรู้เกี่ยวกับการขอใบอนุญาต ตลอดจนวิธีการคัดค้าน และการประสบความสำเร็จในการพิจารณาคดี

4.4 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น อังกฤษ²⁴

4.4.1 บริบททั่วไป

แต่เดิมประเทศอังกฤษมีกฎหมายชื่อว่า The Licensing Act 1964 ซึ่งเป็นกฎหมายหลักที่ใช้ใช้ในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีการกำหนดวันและเวลาห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น ห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันอาทิตย์ และกำหนดช่วงเวลาในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์" อย่างไรก็ตามปัจจุบันในประเทศอังกฤษมีการออกกฎหมายใหม่ เรียกว่า The Licensing Act 2003 โดยในส่วนของเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากเดิมที่มีการจำกัดระยะเวลา ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงระบบใบอนุญาตขายสุราจึงไม่เข้มงวดในเรื่องดังกล่าว ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005 มีการทบทวนการจำกัดเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทำให้ปัจจุบันไม่มีการควบคุมเวลาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกต่อไป สามารถขายได้ตลอด 24 ชั่วโมง หมายความว่าในหนึ่งวันสามารถขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เวลาใดก็ได้ ซึ่งอาจกำหนดระยะเวลาที่แตกต่างกันออกไป เช่น วันธรรมดาขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในเวลากลางวันและปิดในเวลา

²⁴ Foundation for Alcohol Research and Education (FARE). (2020). *Breaking down barriers: Community engagement in liquor licensing in NSW*. Foundation for Alcohol Research and Education. <https://fare.org.au>

กลางคืน ส่วนวันหยุดสุดสัปดาห์ขาย เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งกลางวันและกลางคืน เป็นต้น นอกจากนี้ยังยกเลิกการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในวันอาทิตย์²⁵

²⁶ข้อกำหนดเกี่ยวกับวันและเวลาในการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในใบอนุญาตของแต่ละประเภท เช่น หากเป็นใบอนุญาตกรณีของผับ (Pub) จะกำหนดให้เปิดทำการได้ตั้งแต่เวลา 11.00 – 23.00 น. ขณะที่บาร์และคลับ (Bar and club) ได้รับอนุญาตให้ขยายเวลาการเปิดทำการได้ถึงช่วงเวลา 02.00 – 05.00 น. นอกจากนี้ หากมีงานเฉลิมฉลองระดับชาติ เช่น พิธีราชาภิเษก ภายใต้กฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตกำหนดให้มีการผ่อนผันระยะเวลาการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับร้านค้าประเภทต่าง ๆ เช่นกัน

ขณะที่ในสกอตแลนด์ กฎหมายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยทั่วไปจะมีความเข้มงวดมากกว่า อังกฤษและเวลส์ แต่ก็ไม่ได้มีการกำหนดระยะเวลาแตกต่างกันไปจากอังกฤษและเวลส์มากนัก กล่าวคือระยะเวลาที่อนุญาตให้ขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขึ้นอยู่กับประเภทใบอนุญาตของร้านค้าเช่นกัน แต่ ทว่าในไอร์แลนด์เหนือจะแตกต่างจากอังกฤษ เวลส์ และสกอตแลนด์ คือ ผู้ที่ได้รับใบอนุญาตทุกประเภทจะต้องขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนดเท่านั้น ได้แก่

- วันจันทร์ – วันเสาร์: 11.30 น. – 23.00 น

- วันอาทิตย์: 12.30 น. – 23.00 น

- วันคริสต์มาส: 12.30 น. – 22.00 น

แต่อย่างไรก็ตาม ธุรกิจที่ให้บริการที่พักของไอร์แลนด์เหนือจะได้รับการยกเว้นจากข้อบังคับเหล่านี้เมื่อขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับผู้ที่พักค้างคืนในสถานประกอบการของตน ในกรณีนี้สามารถขายแอลกอฮอล์ให้กับลูกค้าได้ตลอดเวลา

4.4.2 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา (นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ)

หน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการออกใบอนุญาตมีสิทธิปฏิเสธการออกใบอนุญาตให้กับร้านค้าได้ หากพบว่าพื้นที่นั้น ๆ มีการกระจุกตัวของร้านขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นจำนวนมาก เช่นเดียวกับสกอตแลนด์ กฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตกำหนดให้หน่วยงานออกใบอนุญาตต้องคำนึงถึง “อุปทานส่วนเกิน” เพื่อป้องกันการออกใบอนุญาตร้านค้าที่มีมากเกินไป การควบคุมการขายสุราในประเทศอังกฤษ จากอดีตสู่ปัจจุบัน

จุดเริ่มต้นของการขายสุราในอังกฤษ

²⁵ The Licensing Act 2003. <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2003/17/contents>

²⁶ Mitchell & Cooper ecommerce agency. UK drinking and alcohol laws guide: How to get an alcohol licence. [https://www.mitchellcooper.co.uk/uk-drinking-alcohol-laws-and-licenceguide#:~:text=However%20in%20general%2C%20most%20pub,licences%20\(GOV.UK\).](https://www.mitchellcooper.co.uk/uk-drinking-alcohol-laws-and-licenceguide#:~:text=However%20in%20general%2C%20most%20pub,licences%20(GOV.UK).)

การขายสุราในประเทศอังกฤษมีมาตั้งแต่กลางศตวรรษที่ 18 ซึ่งในยุคนั้น "จิน" เป็นเครื่องดื่มที่ได้รับความนิยมอย่างมากเนื่องจากมีราคาถูกกว่าเบียร์ ในปี ค.ศ. 1740 ปริมาณการผลิตจินสูงกว่าเบียร์ และในลอนดอนมีร้านขายสุราประมาณ 15,000 แห่ง ซึ่งครึ่งหนึ่งเป็นร้านขายจิน

การออกกฎหมายควบคุม

ต่อมาได้มีการออกกฎหมาย The Gin Act 1751 เพื่อควบคุมการผลิตและการขายจิน โดยใช้มาตรการทางภาษีจำกัดให้ผู้ผลิตจินขายได้เฉพาะในสถานประกอบการที่ได้รับใบอนุญาตเท่านั้น ซึ่งนำไปสู่การประท้วงและการลดลงของการผลิตจิน ก่อนที่จะถูกยกเลิกในปี ค.ศ. 1742

การเพิ่มขึ้นของการดื่มสุราในกลุ่มวัยรุ่น

ในปัจจุบันพบว่าสถิติเด็กวัยรุ่นในประเทศอังกฤษมีแนวโน้มการดื่มสุราเพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงต้องออกกฎระเบียบและมาตรการต่างๆ เพื่อควบคุมการขายสุรา เช่น การกำหนดเงื่อนไขในการออกใบอนุญาตขายสุรา และการจำกัดการโฆษณาเกี่ยวกับสุรา

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบันคือ The Licensing Act 2003 ซึ่งกำหนดให้ภาคธุรกิจ องค์กรต่างๆ และบุคคลทั่วไปที่ต้องการขายหรือเป็นตัวแทนขายสุราในประเทศอังกฤษและเวลส์ต้องได้รับใบอนุญาตจากผู้มีอำนาจอนุญาต ซึ่งโดยทั่วไปได้แก่ เทศบาลท้องถิ่น โดยมีหน่วยงาน the Home Office ดูแลด้านกฎหมายและนโยบายในเรื่องดังกล่าว

หน่วยงานที่รับผิดชอบ

หน่วยงานที่มีอำนาจในการออกใบอนุญาตขายสุรา (Licensing authorities) ตามที่กำหนดไว้ใน The Licensing Act 2003 คือ สภาท้องถิ่น (council) ซึ่งมีหน้าที่และอำนาจตามที่กฎหมายกำหนด โดยสภาท้องถิ่นจะพิจารณาออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ที่ขออนุญาตเมื่อเห็นว่าไม่ขัดต่อวัตถุประสงค์ของกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของกฎหมาย

วัตถุประสงค์หลักของกฎหมายควบคุมการขายสุราคือ การป้องกันอาชญากรรมและการฝ่าฝืนกฎหมาย การคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชน การป้องกันการก่อความเดือดร้อนรำคาญ และการปกป้องเด็กจากอันตราย

ใบอนุญาตได้ รวมทั้งกำหนดให้ใบอนุญาตการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีอายุเพียง 5 ปีเท่านั้น สำหรับกิจการประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- ผับ
- ร้านจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั่วไป (off-license)
- โรงแรม

- เกสต์เฮ้าส์
- ร้านอาหาร
- ศูนย์ประชุม
- สถาบันอุดมศึกษา
- สถาบันเชิงสาธารณะ (โรงละคร ห้องบอลรูม สนามแข่งรถ)
- ห้องรับรองในสถานีส่งสาธารณะ (สถานีรถไฟ สถานีขนส่ง สนามบิน และท่าเรือ)
- โรงอาหารของลูกเรือ
- สนามกีฬาในร่ม
- เรือสำราญ

สำหรับระยะเวลาการขายสุรา เดิมมีการจำกัดระยะเวลาการขายสุรา ต่อมา มีการเปลี่ยนระบบใบอนุญาตขายสุราใหม่ ไม่เข้มงวดเรื่องการจำกัดระยะเวลาการขายสุราดังเช่นในอดีตโดยอนุญาตให้มีการดื่มสุราในสถานที่ขายสุราประเภทผับได้จนกระทั่งเวลา 23.00 นาฬิกา รวมถึงสถานที่ขายสุราประเภทไนต์คลับโดยรัฐยินยอมให้เปิดบริการได้นานเกินกว่าระยะเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้" ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2005 ได้มีการทบทวนการจำกัดระยะเวลาการขายสุราทำให้ในปัจจุบันไม่มีการควบคุมระยะเวลาการขายสุรา สำหรับการจำกัดระยะเวลาขายสุราในสกอตแลนด์ไม่มีการกำหนดไว้ ผับหลายแห่งในสกอตแลนด์จึงสามารถเปิดขายสุราได้จนกระทั่งเที่ยงคืน อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี ค.ศ. 20000 เป็นต้นมา ผับสามารถเปิดให้บริการได้ 24 ชั่วโมง ในช่วงการเฉลิมฉลองปีใหม่ ต่อมา รัฐบาลอังกฤษได้ยกเลิกการจำกัดระยะเวลาขายสุรา จึงทำให้ปัจจุบันไม่มีการจำกัดระยะเวลาขายสุราในประเทศอังกฤษ และสกอตแลนด์อีกต่อไปโดยยินยอมให้มีการขายสุราได้ตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งหมายความว่า ในหนึ่งวันสามารถขายสุราในเวลาใดก็ได้ ภายใน 24 ชั่วโมง โดยในแต่ละวันอาจกำหนดระยะเวลาแตกต่างกันได้ เช่น ในระหว่างสัปดาห์เปิดขายสุราในเวลากลางวันและปิดในเวลากลางคืน ส่วนวันหยุดสุดสัปดาห์เปิดขายสุราตั้งแต่เที่ยงวันถึงเที่ยงคืน

สำหรับใบอนุญาตขายสุราในประเทศอังกฤษ เดิมมีการแบ่งใบอนุญาตออกเป็น 2 ประเภท ประเภทที่หนึ่ง คือ ใบอนุญาตสำหรับสถานที่ขายสุราที่จัดให้มีสถานที่สำหรับลูกค้าในการดื่มสุรา (On-licence) เช่น ผับ บาร์ และไนต์คลับ เป็นต้น ประเภทที่สอง คือ ใบอนุญาตสำหรับสถานที่ขายสุราที่ไม่มีสถานที่สำหรับลูกค้าในการดื่มสุรา (Off-licence) โดยลูกค้าต้องนำสุราที่ซื้อจากสถานที่ขายสุราไปบริโภคที่อื่น ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการอนุญาตขายสุราฉบับใหม่ ซึ่งตามกฎหมายฉบับใหม่นี้สามารถจำแนกประเภทใบอนุญาตขายสุราเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ใบอนุญาตสำหรับสถานประกอบการ (Premises licence) เป็นใบอนุญาตที่ออกให้แก่สถานประกอบการ สถานบันเทิงที่มีการขายสุรา หรือสถานที่จำหน่ายเครื่องดื่มที่ให้ความสดชื่น ซึ่งมีชื่อเรียกแตกต่างกัน เช่น ผับ บาร์ ไนต์คลับ หรือคาเฟ่ ซึ่งสถานที่ดังกล่าวเปิดให้บริการหลัง ๒๓.๐๐ น. (late night refreshment) โดยในใบอนุญาตประเภทนี้จะกำหนดให้มีผู้ควบคุมการขายสุราในสถานที่ขายสุรา (Designated Premises Supervisor (DPS)) รับผิดชอบเกี่ยวกับการขายสุราในสถานประกอบการนั้น ๆ ซึ่งบุคคลดังกล่าวต้องได้รับใบอนุญาตส่วนบุคคล (Personal licence) ด้วย

2. ใบอนุญาตสำหรับสถานประกอบการประเภทคลับ (Club Premises Certificates) คล้ายกับใบอนุญาตสำหรับสถานประกอบการ เพราะเป็นใบอนุญาตที่ออกให้แก่สถานที่ขายสุราเช่นเดียวกัน แตกต่างตรงที่สถานประกอบการนั้นเปิดให้บริการแก่บุคคลทั่วไป แต่กรณีของสถานประกอบการประเภทคลับนี้เป็นสถานที่ที่เปิดให้บริการสำหรับบุคคลที่เป็นสมาชิกของคลับเท่านั้น โดยในสถานที่ดังกล่าวมีการขายหรือให้บริการสุราหรือเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แก่สมาชิก

3. ใบอนุญาตส่วนบุคคล (Personal licences) เป็นใบอนุญาตที่ออกให้แก่บุคคลที่ประสงค์จะเป็นผู้ควบคุมการขายสุราในสถานที่ขายสุรา โดยเรียกบุคคลที่ทำหน้าที่กำกับดูแลสถานที่ว่า ผู้ควบคุมการขายสุราในสถานที่ขายสุรา (Designated Premises Supervisor (DPS)) โดยเป็นผู้ขายปลีกสุราหรือเป็นผู้จัดหาสุราในสถานประกอบการก็ได้

4. ใบอนุญาตสำหรับกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นการชั่วคราว (Temporary event licence) เป็นใบอนุญาตที่ออกให้ในกรณีที่มีการใช้สถานที่ในการขายสุราหรือแจกจ่ายสุราเป็นการชั่วคราว มีการดำเนินกิจกรรมซึ่งจะต้องได้รับอนุญาต (licensing activities) ตามที่กำหนดไว้ใน The Licensing Act 2003 โดยผู้ขออนุญาตไม่ต้องได้รับใบอนุญาตสำหรับสถานที่ขายสุราและไม่ต้องมีผู้ควบคุมการขายสุราในสถานที่ขายสุรา แต่ผู้จัดกิจกรรมจะต้องแจ้งขออนุญาตต่อสภาท้องถิ่นเป็นการล่วงหน้าก่อนเพื่อให้ได้รับใบอนุญาตเป็นการชั่วคราว (temporary event notice) จึงจะสามารถดำเนินกิจกรรมได้ โดยมีจำนวนผู้เข้าร่วมกิจกรรมไม่เกิน 500 คน และมีระยะเวลาการจัดกิจกรรมไม่มากกว่า 168 ชั่วโมง (7 วัน) ไม่ว่าจะเป็นการจัดกิจกรรมในร่มหรือกลางแจ้ง ทั้งนี้การจัดกิจกรรมชั่วคราวในสถานที่หนึ่งจะจัดได้ไม่เกิน 12 ครั้ง ต่อปี ระยะเวลาจัดกิจกรรมสูงสุดไม่เกิน 21 วัน โดยที่ผู้จัดกิจกรรมจะต้องมีใบอนุญาตสำหรับกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นการชั่วคราวต่อหนึ่งกิจกรรม แม้ว่าจะจัดในสถานที่เดิมก็ตาม

การกำหนดสถานที่ห้ามดื่ม

การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในบริการขนส่งสาธารณะหลายแห่งในสหราชอาณาจักรเป็นสิ่งต้องห้าม เช่น

- ในลอนดอนไม่อนุญาตให้ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์หรือพกพาภาชนะที่มีแอลกอฮอล์แบบเปิดในบริการ รถประจำทาง รถราง รถไฟใต้ดิน รถไฟ Docklands Light Railway
- ในสกอตแลนด์ห้ามดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในรถไฟ Scotrail

- ในไอร์แลนด์เหนือ ห้ามดื่มแอลกอฮอล์ในรถไฟ Translink trains และรถบัส

แต่อย่างไรก็ดี บริการรถไฟในสหราชอาณาจักรประเภทเส้นทางระยะไกล ได้รับอนุญาตให้มีการขายหรือดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้

การควบคุมการส่งเสริมการขายและการโฆษณา

อังกฤษและเวลส์มีพระราชบัญญัติการออกใบอนุญาต (the License Act 2003) บังคับใช้ตั้งแต่ปี 2003 เพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้กับผู้บริโภค โดยมีสาระสำคัญคือการห้ามส่งเสริมการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ขาดความรับผิดชอบ ซึ่งได้แก่กิจกรรมดังต่อไปนี้

- จัดกิจกรรมหรือเกมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการขาย
- จัดกิจกรรมให้รางวัลสำหรับการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์
- จัดทำโปสเตอร์ส่งเสริมการขายที่สื่อถึงพฤติกรรมต่อต้านสังคมหรือความเพิกเฉยจากการเมาสุรา

- การจำหน่ายแอลกอฮอล์จากเครื่องกดอัตโนมัติ

ขณะที่ในสกอตแลนด์ ข้อบังคับเกี่ยวกับการส่งเสริมการขายไม่แตกต่างจากของอังกฤษและเวลส์มากนัก เช่น

- ห้ามโปรโมทเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ดึงดูดเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี
- ห้ามส่งเสริมหรือให้คำแนะนำแก่ลูกค้าซื้อและบริโภคในปริมาณเกินกว่าที่ลูกค้าตั้งใจไว้ในตอนแรก

- ห้ามจัดกิจกรรมให้รางวัลสำหรับการดื่มแอลกอฮอล์
- ห้ามเสนอให้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นรางวัล เว้นแต่เป็นเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ในบรรจุกฎที่ปิดผนึกสำหรับการบริโภคนอกสถานที่

นอกจากนี้แล้ว กฎหมายว่าด้วยการออกใบอนุญาตปี 2003 ได้ขยายขอบเขตการกำกับดูแลเรื่องการส่งเสริมการขายที่ขาดความรับผิดชอบเพื่อบังคับใช้ทั่วทั้งสหราชอาณาจักร ได้แก่

- ห้ามจัดโปรโมชันเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบไม่จำกัดจำนวน
- ห้ามจัดโปรโมชันลดราคา ซื้อหนึ่งแถมหนึ่ง หรือครึ่งราคาเมื่อซื้อเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ชนิดอื่น
- ห้ามจัดโปรโมชันตามความเข้มข้นหรือความแรงของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

4.4.3 รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดอันตรายที่เกิดจากแอลกอฮอล์ในท้องถิ่น มีการอบรมอาสาสมัครให้เป็น "ผู้นำด้านสุขภาพแอลกอฮอล์" เพื่อให้ความรู้แก่ชุมชนและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต นอกจากนี้ยังมีการเก็บข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาและให้คำแนะนำแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นยังจำกัดและมีความท้าทายหลายประการ เช่น

- กฎหมายและข้อบังคับ: ข้อกำหนดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตมักมีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงได้ยาก ทำให้ชุมชนมีข้อจำกัดในการมีส่วนร่วม
- การสนับสนุนทางการเมือง: การขาดการสนับสนุนจากนักการเมืองท้องถิ่นอาจทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ได้รับการพิจารณา
- ทรัพยากร: การขาดแคลนทรัพยากร เช่น งบประมาณและบุคลากร อาจเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของชุมชน
- ทักษะทางสังคม: ทักษะของสังคมที่ไม่เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตอาจทำให้การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นไปได้ยาก

นอกจากนี้ การศึกษาพบว่าอาสาสมัครมักมีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับแอลกอฮอล์มากกว่าที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต ซึ่งอาจเนื่องมาจาก

- การรับรู้ถึง "พลัง" ในการเปลี่ยนแปลง: อาสาสมัครอาจไม่มั่นใจว่าพวกเขามีอำนาจหรืออิทธิพลมากพอที่จะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- ความท้าทายในการมีส่วนร่วม: การมีส่วนร่วมในกระบวนการทางกฎหมายอาจต้องใช้ความพยายามและเวลา
- เพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อเสนอแนะบางประการ ได้แก่
- การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง: สนับสนุนให้อาสาสมัครสร้างความสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาต
- การระบุขอบเขตและโอกาสในการมีส่วนร่วม: กำหนดเป้าหมายและขอบเขตของการมีส่วนร่วมของชุมชนให้ชัดเจน
- การรับรู้ถึงความท้าทายในระบบ: ตระหนักถึงอุปสรรคและข้อจำกัดต่างๆ ที่ชุมชนอาจเผชิญในการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีความท้าทายหลายประการ การเอาชนะความท้าทายเหล่านี้จำเป็นต้องมีการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.การมีส่วนร่วมในกระบวนการตามกฎหมาย: ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านการขอใบอนุญาตขายแอลกอฮอล์

2.การมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบาย: ชุมชนมีส่วนร่วมในการเสนอนโยบายหรือให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนานโยบายที่เกี่ยวข้องกับแอลกอฮอล์

3.การเป็นตัวแทนในคณะกรรมการ: ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจผ่านการเป็นตัวแทนในคณะกรรมการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาต

4.การสร้างความสัมพันธ์: การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

4.5 มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น อเมริกา

4.5.1 บริบททั่วไป

สหรัฐอเมริกา การออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรเป็นอำนาจของรัฐบาลท้องถิ่น ทั้งนี้แต่เดิมนั้น สหรัฐอเมริกาเคยมีการห้ามผลิต และจำหน่ายสุรโดยสิ้นเชิง แต่ต่อมาก็มีการยกเลิกโดยให้แต่ละมลรัฐ กำหนดนโยบายและมาตรการควบคุมสุรของตนเอง ดังนั้น การอธิบายถึงมาตรการการออกใบอนุญาตสุรของสหรัฐอเมริกาจึงมีลักษณะขึ้นอยู่กับแต่ละรัฐ

4.5.2 มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุร (นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ)

จากการที่แต่ละรัฐสามารถกำหนดนโยบายและมาตรการการออกใบอนุญาตสุรของตนเองได้ ดังนั้นกลไกการออกใบอนุญาตของแต่ละมอร์จึงอาจมีความต่างกันบ้างกันบ้างกันบ้าง

ในด้านกฎหมาย รัฐนิวยอร์กมีกฎหมายสำคัญที่ใช้ในการออกใบอนุญาตสุรคือ Alcoholic Beverage Control Law (ABC Law) กฎหมายฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวางระเบียบและควบคุมการผลิต จำหน่าย และการแจกจ่ายสุรภายในรัฐนิวยอร์ก สนับสนุนและส่งเสริมการดื่มสุรที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา ตลอดจนเคารพและเชื่อฟังกฎหมาย นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินมาตรการการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุร การควบคุมสถานบริการ ทั้งนี้ก็เพื่อคุ้มครองสุขภาพสวัสดิภาพ และความปลอดภัยของประชาชนในรัฐนิวยอร์ก²⁷

ในด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่ทำหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรในรัฐนิวยอร์กคือ New York State Liquor Authority (NYSLA) ซึ่งทำหน้าที่ในการควบคุมการออกใบอนุญาตขาย/บริการสุรภายในเขตปกครองของตนเอง ทั้งใบอนุญาตเป็นผู้ค้าส่งสุร ผู้ค้าปลีกสุร NYSLA ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี 1934 ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ของมลรัฐ เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ สาธารณสุข องค์การชุมชน ตลอดจนผู้นำท้องถิ่นต่างๆ เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรและการควบคุมให้เป็นไปตามกฎหมาย หน้าที่หลักสำคัญของ NYSLA²⁸ ได้แก่

- พิจารณาออกใบอนุญาตสุรทั้งแก่ผู้ผลิต ผู้ขายส่ง และผู้ขายปลีก
 - ออกกฎระเบียบทางการค้าเกี่ยวกับการจำหน่ายสุรทั้งปลีกและส่ง
 - สอบสวนผู้รับอนุญาตกรณีพบว่าการละเมิดกฎหมาย ABC Law
 - ตรวจสอบสถานบริการที่มีการผลิตหรือจำหน่ายสุร
 - เปรียบเทียบปรับกรณีลงโทษผู้กระทำผิด
 - ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมาย ABC Law
- ประเภทใบอนุญาต

²⁷ Alcoholic Beverage Law (online). Available from: <http://public.leginfo.state.ny.us/menugetf.cgi?COMMONQUERY=LAWS>

²⁸ New York State Liquor Authority (online). Available from: <http://www.abc.state.ny.us/history>

มลรัฐนิวเจอร์ซีย์ ใบอนุญาตจำหน่ายสุราในรัฐนิวเจอร์ซีย์แบ่งเป็นประเภทใหญ่ได้ 2 ประเภทคือ ใบอนุญาตขายส่ง และใบอนุญาตขายปลีก ซึ่งยังสามารถจำแนกออกได้อีกหลายประเภท ได้แก่

- Drug Store Beer เป็นใบอนุญาตขายเบียร์ที่ออกให้กับร้านขายยาผ่านการรับรองเท่านั้น
- Grocery Beer/Wine Product เป็นใบอนุญาตขายเบียร์และไวน์ที่ดิสทริบิวต์แอลกอฮอล์ไม่เกิน 6 เปอร์เซ็นต์ที่ออกให้กับร้านโชห่วย
- Drug Beer/Wine Product เป็น ใบอนุญาตเบียร์และไวน์ที่ดิสทริบิวต์แอลกอฮอล์ไม่เกิน 6 เปอร์เซ็นต์ที่ออกให้กับร้านขายยาผ่านการรับรอง
- Eating Place Beer เป็นใบอนุญาตขายเบียร์ในร้านอาหาร (รายได้หลักของร้านมาจากอาหาร ไม่ใช่เบียร์) รวมทั้งการซื้อดื่มนอกร้าน
- Hotel Beer เป็นใบอนุญาตขายเบียร์ในโรงแรมหรือพาร์ฟเป็นที่พักที่มีบริการ รวมทั้งบริการ room service และการซื้อไปดื่มภายนอก
- Club Beer เป็น ใบอนุญาตขายเบียร์ในสโมสรแก๊สหรือสโนว์ชีกเพอริงดื่ม

4.5.3 รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

รูปแบบและกระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่น (อเมริกา)²⁹

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชน

ในประเทศสหรัฐอเมริกา รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรามีความหลากหลาย ขึ้นอยู่กับกฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น แต่โดยทั่วไปมักมีรูปแบบดังนี้:

- การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ (Public Hearing): ก่อนการออกหรือต่อใบอนุญาต ผู้ประกอบการจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น คัดค้าน หรือสนับสนุนการออกใบอนุญาต
- การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชน (Community Board): ในบางพื้นที่ คณะกรรมการชุมชนจะมีบทบาทในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรา
- การลงประชามติ (Referendum): ในบางกรณี ชุมชนอาจมีการลงประชามติเพื่อตัดสินว่าจะอนุญาตให้มีการจำหน่ายสุราในพื้นที่หรือไม่
- การมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชน (Community Organizations): องค์กรชุมชนต่างๆ เช่น สมาคมผู้ปกครองและครู สมาคมธุรกิจ หรือองค์กรศาสนา อาจมีบทบาทในการรณรงค์หรือล็อบบี้เพื่อสนับสนุนหรือคัดค้านการออกใบอนุญาต

2. กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชน

กระบวนการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในสหรัฐอเมริกา โดยทั่วไปมีขั้นตอนดังนี้:

²⁹ Alcohol Policy and Community Engagement: <https://www.alcoholpolicy.us/>

- การยื่นขอใบอนุญาต: ผู้ประกอบการที่ต้องการจำหน่ายสุราจะต้องยื่นขอใบอนุญาตต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่
- การแจ้งให้ประชาชนทราบ: หน่วยงานที่รับผิดชอบจะแจ้งให้ประชาชนในพื้นที่ทราบเกี่ยวกับการยื่นขอใบอนุญาต เช่น การประกาศในหนังสือพิมพ์ท้องถิ่น หรือการติดประกาศในพื้นที่สาธารณะ
- การรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ: หน่วยงานที่รับผิดชอบจะจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น คัดค้าน หรือสนับสนุนการออกใบอนุญาต
- การพิจารณาของคณะกรรมการชุมชน (ถ้ามี): ในบางพื้นที่ คณะกรรมการชุมชนจะมีบทบาทในการพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต
- การตัดสินใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ: หน่วยงานที่รับผิดชอบจะพิจารณาข้อมูลทั้งหมดและตัดสินใจว่าจะออกใบอนุญาตให้แก่ผู้ประกอบการหรือไม่
- การอุทธรณ์ (ถ้ามี): หากผู้ประกอบการหรือประชาชนไม่พอใจกับการตัดสินใจของหน่วยงานที่รับผิดชอบ ก็สามารถยื่นอุทธรณ์ต่อศาลได้

3. มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชน

มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในสหรัฐอเมริกาอาจแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ แต่โดยทั่วไปมักมีมาตรการดังนี้:

- กฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น: กฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่นจะกำหนดรูปแบบและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาต
- การเข้าถึงข้อมูล: ประชาชนควรเข้าถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาต เช่น ข้อมูลผู้ประกอบการ ข้อมูลการจำหน่ายสุราในพื้นที่ และข้อมูลผลกระทบต่อชุมชน
- การมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ: ชุมชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การมีส่วนร่วมในการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะ การลงประชามติ หรือการมีส่วนร่วมในคณะกรรมการชุมชน

จากกรณีศึกษาเกี่ยวกับมาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ เป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการทำให้สามารถกลับมาพิจารณาบทบทวนตรวจสอบในบริบทของสังคมไทย ในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีผลกระทบอย่างมากต่อสุขภาวะของประชาชน โดยเฉพาะในระดับชุมชน ซึ่งพบว่าการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่เสี่ยง เช่น บริเวณใกล้สถานศึกษา ศาสนสถาน หรือในกลุ่มเยาวชน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ขณะเดียวกันการดำเนินนโยบายควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับท้องถิ่นยังขาดกลไกการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ทำให้มาตรการต่าง ๆ ขาดความยั่งยืน และไม่สามารถตอบสนองบริบทเฉพาะของแต่ละชุมชนได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้สามารถวิเคราะห์ในเชิงบทบาทและอำนาจในประเด็นใบอนุญาตจำหน่ายสุราระหว่าง “รัฐ” กับ “ท้องถิ่น” รวมถึง “ประชาชน” โดยเฉพาะภายใต้กรอบกฎหมายหลักอย่างพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และพระราชบัญญัติสุรา พ.ศ. 2493 ที่ยังให้อำนาจหลักอยู่กับกรมสรรพสามิตโดยไม่มีบทบัญญัติรองรับ “การมี

ส่วนร่วมของชุมชน” อย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงประเด็นของการถ่วงดุลสิทธิเสรีภาพของผู้ประกอบการ กับ “สิทธิของชุมชน” ที่ได้รับผลกระทบจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่โดยตรง ดังนั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนจึงไม่ใช่การจำกัดสิทธิเสรีภาพของผู้ขาย แต่เป็นการคุ้มครองสิทธิของชุมชนในฐานะผู้ได้รับผลกระทบโดยชอบธรรม เพราะแม้จะมีหลักการที่ดีเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมการจำหน่ายสุรา แต่ในทางปฏิบัติ เราต้องเผชิญกับความท้าทายทั้งจากโครงสร้างรัฐสภาพสังคม และวัฒนธรรมทางการเมืองไทยที่ยังไม่เอื้ออย่างเต็มที่ต่อการตื่นรู้และการรวมพลังของภาคประชาชนในประเด็นสาธารณะ

บทที่ 5

ผลการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก” ในบทนี้มุ่งวิเคราะห์ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน รวมถึงแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 รูปแบบ มีรายละเอียด ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เก็บข้อมูลกับประชาชนในเขตพื้นที่วิจัย ดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 15 ตุลาคม – 1 พฤศจิกายน 2567 จำนวน 400 ตัวอย่าง สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ข้อมูลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

ส่วนที่ 3 ข้อมูลการวิเคราะห์ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

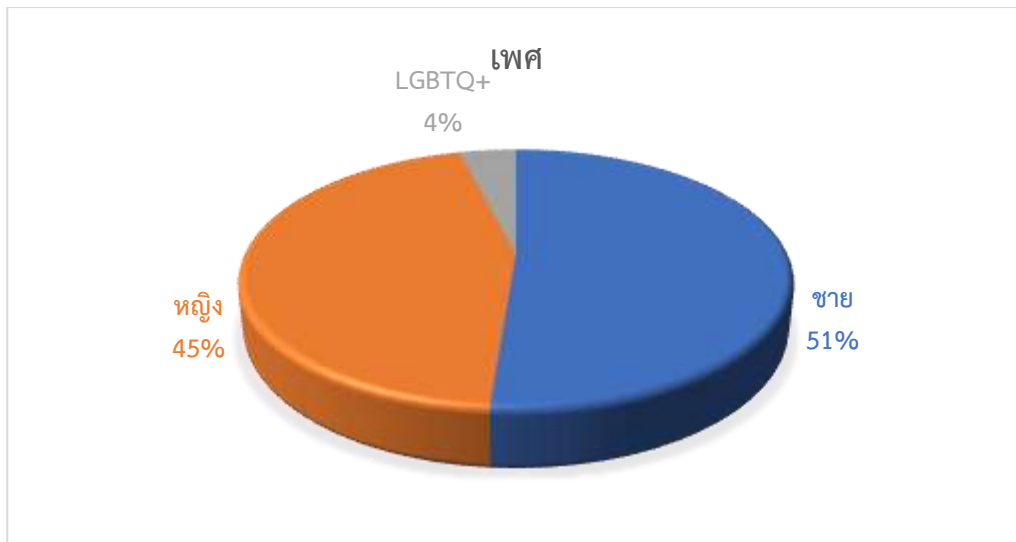
ส่วนที่ 4 ข้อมูลการวิเคราะห์แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก

ส่วนที่ 1 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (n = 400)

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ (%)
ชาย	205	51.25
หญิง	179	44.75
LGBTQ+	16	4
รวม	400	100

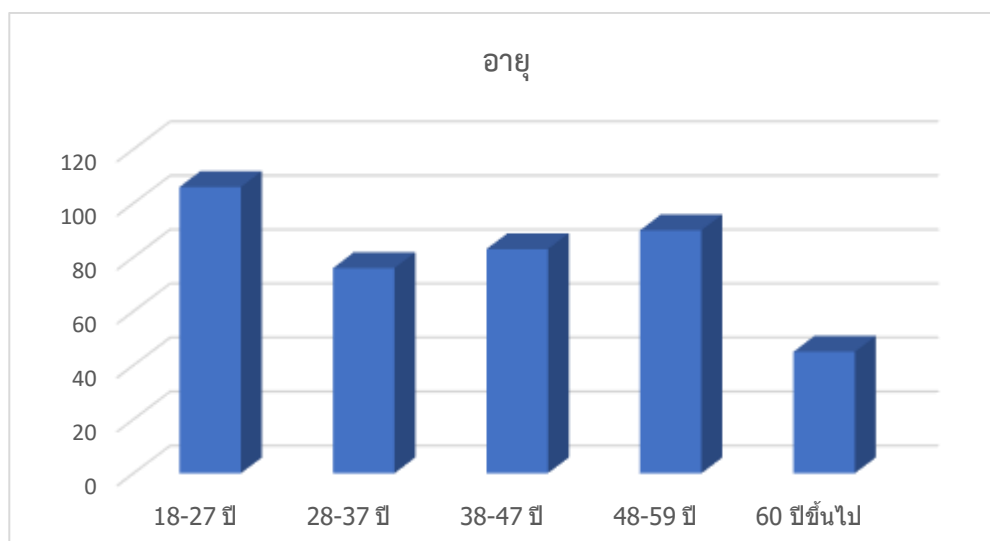
จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.25 รองลงมาเป็นเพศหญิง จำนวน 179 คน คิดเป็นร้อยละ 44.75 ลำดับท้ายสุดเป็นเพศ LGBTQ+ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 4

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ (x)
18-27 ปี	106	26.5
28-37 ปี	76	19
38-47 ปี	83	20.75
48-59 ปี	90	22.5
60 ปีขึ้นไป	45	11.25
รวม	400	100

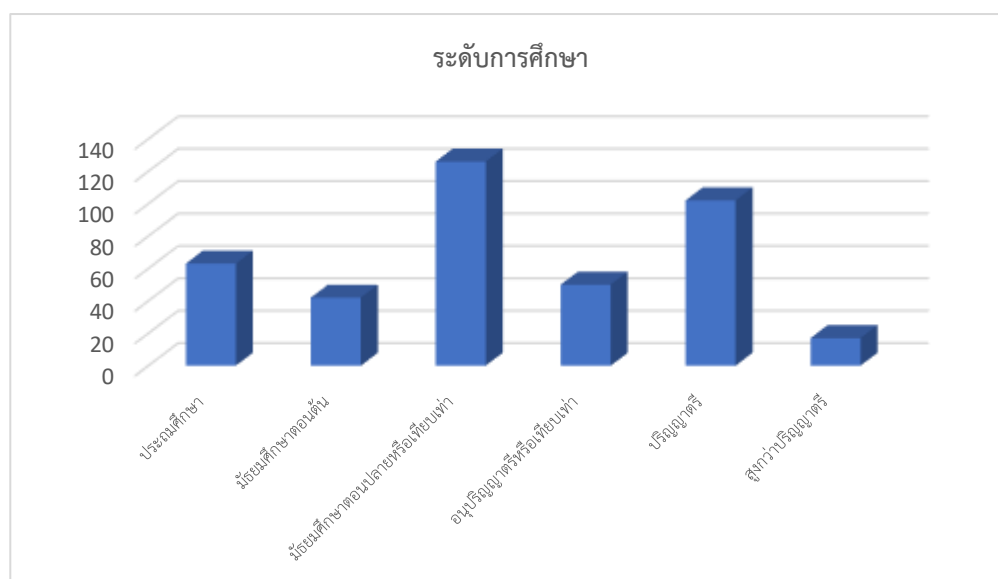
จากตารางที่ 4.2 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุ 18-27 ปี จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 26.5 รองลงมาเป็นอายุระหว่าง 48-59 ปี จำนวน 90 คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงไปเป็นช่วงอายุ 38-47 ปี จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 20.75 ลำดับถัดไปเป็นช่วงอายุ 28-37 ปี จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 และลำดับสุดท้ายเป็นช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 11.25

ตารางที่ 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ (x)
ประถมศึกษา	63	15.75
มัธยมศึกษาตอนต้น	42	10.5
มัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า	126	31.5
อนุปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	50	12.5
ปริญญาตรี	102	25.5
สูงกว่าปริญญาตรี	17	4.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.3 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า จำนวน 126 คน คิดเป็นร้อยละ 31.5 รองลงมาเป็นปริญญาตรี จำนวน 102 คิดเป็นร้อยละ 25.5 รองลงไปเป็นประถมศึกษา จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.75 ลำดับถัดมาอนุปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวน 50 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ไปเป็นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 10.5 และลำดับสุดท้ายเป็นระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4.25

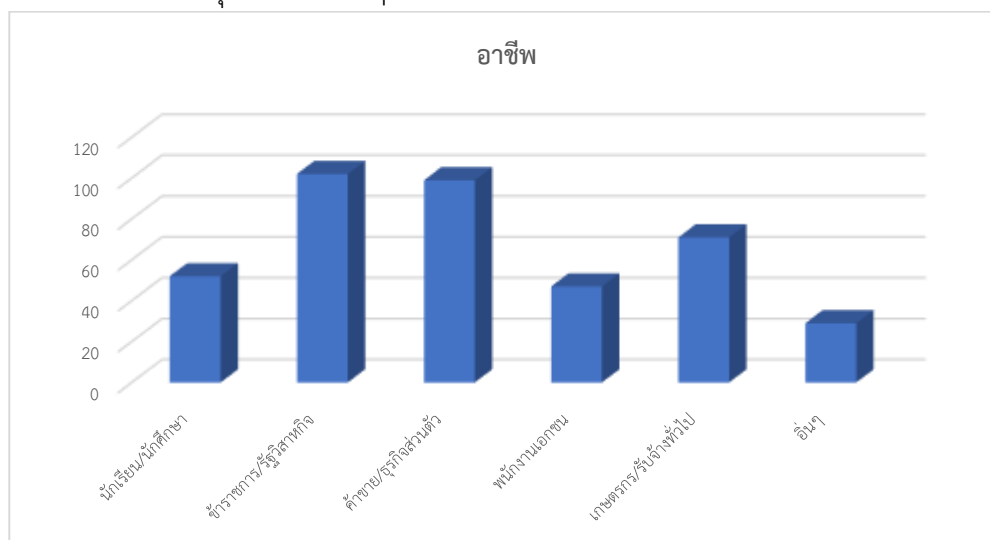

ตารางที่ 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ (x)
นักเรียน/นักศึกษา	52	13
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	102	25.5
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	99	24.75
พนักงานเอกชน	47	11.75
เกษตรกร/รับจ้างทั่วไป	71	17.75
อื่นๆ	29	7.25

รวม	400	100
-----	-----	-----

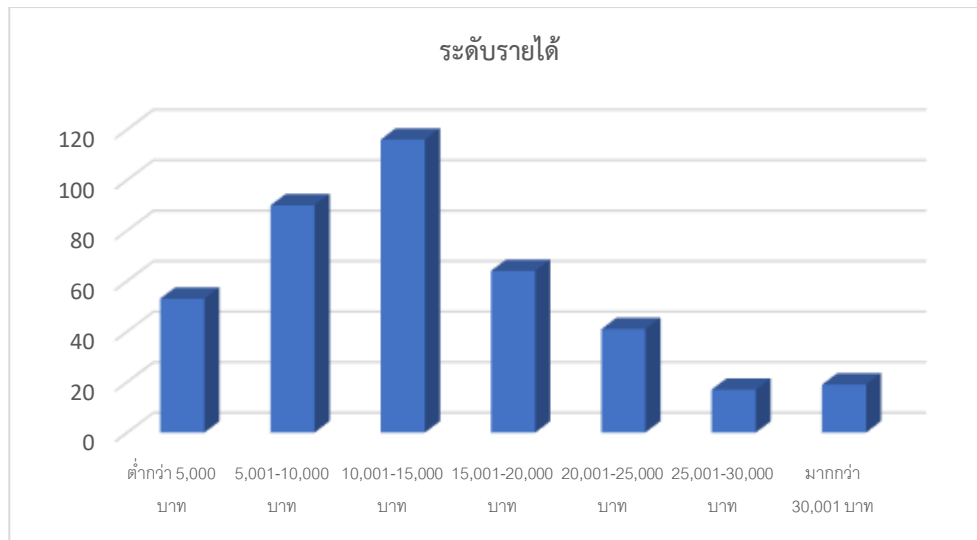
จากตารางที่ 4.4 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 25.5 รองลงมาเป็นค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 99 คิดเป็นร้อยละ 24.75 รองลงไปเป็นเกษตรกร/รับจ้างทั่วไป จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 17.75 ลำดับถัดมาเป็นนักเรียน/นักศึกษา จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 13 และลำดับสุดท้ายเป็นอื่นๆ จำนวน 29 คิดเป็นร้อยละ 7.25

ตารางที่ 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ระดับรายได้เฉลี่ย/เดือน	จำนวน	ร้อยละ (x)
ต่ำกว่า 5,000 บาท	53	13.25
5,001-10,000 บาท	90	22.5
10,001-15,000 บาท	116	29
15,001-20,000 บาท	64	16
20,001-25,000 บาท	41	10.25
25,001-30,000 บาท	17	4.25
มากกว่า 30,001 บาท	19	4.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 4.5 พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 29 รองลงมารายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 90 คิดเป็นร้อยละ 22.5 รองลงไปมีรายได้อยู่ระหว่าง 15,001-20,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 16 ลำดับถัดมามีรายได้อยู่ระหว่าง ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 13.25 ลำดับถัดมามีรายได้อยู่ระหว่าง 20,001-25,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.25 ลำดับถัดมามีรายได้อยู่ระหว่าง มากกว่า 30,001 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.75 และลำดับสุดท้ายมีรายได้อยู่ระหว่าง 25,001-30,000 บาทจำนวน 17 คิดเป็นร้อยละ 4.25

ตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ($n = 400$)

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)
ด้านการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		
1. ท่านมีความเข้าใจในนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของชุมชนเป็นอย่างดี	3.61	0.85
2. ท่านทราบถึงขั้นตอนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชนของท่าน	3.38	0.95
3. ท่านเชื่อว่านโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถช่วยลดปัญหาสังคมที่เกิดจากการดื่มแอลกอฮอล์ได้	3.47	0.91
4. ท่านติดตามข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชนอยู่เสมอ	3.22	0.92
ด้านการมีส่วนร่วมในกระบวนการนโยบาย		
5. ท่านมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชน	3.20	1.00
6. ท่านเห็นว่าการจำกัดการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนเป็นสิ่งสำคัญเพื่อความปลอดภัยของคนในพื้นที่	3.51	0.94
7. ท่านแสดงความคิดเห็นต่อเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชน	3.23	0.99
8. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการของชุมชนที่เกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	3.16	1.05
ด้านความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		

ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)
9. ท่านเชื่อว่าชุมชนควรมีบทบาทในการกำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับการขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่	3.65	0.93
10. ท่านเชื่อว่าชุมชนควรมีสิทธิเสนอความคิดเห็นต่อหน่วยงานในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่	3.67	0.92
11. ท่านเห็นว่าควรมีการจำกัดเวลาหรือสถานที่ในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายในชุมชน	3.63	0.94
12. ท่านเชื่อว่าการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนควรคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมเป็นอันดับแรก	3.82	0.86
ด้านการสนับสนุนและความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในอนาคต		
13. ท่านมีความตั้งใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนจัดเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในอนาคต	3.60	0.94
14. ท่านเห็นด้วยว่าควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างรับผิดชอบ	3.75	0.92
15. ท่านเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถส่งเสริมให้เกิดการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างมีความรับผิดชอบ	3.72	0.93
16. ท่านเห็นว่าการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะช่วยให้การออกใบอนุญาตเป็นไปอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม	3.68	0.91
รวม	3.52	0.94

จากตารางที่ 4.6 ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.94 ซึ่งในแต่ละด้านที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจนั้นพบว่า ด้านที่มีระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรามากที่สุดนั้นเป็นส่วน ของด้านความรับผิดชอบต่อผลกระทบที่เกิดจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.69 รองลงมาจะเป็นในส่วนของการสนับสนุนและความตั้งใจในการมีส่วนร่วมในอนาคตมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 รองลงไปจะเป็นในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.42 และลำดับสุดท้ายเป็นในส่วนของการมีส่วนร่วมในกระบวนการ นโยบายมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.28

ตารางที่ 4.7 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้ นโยบายการ ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ($n = 400$)

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาต จำหน่ายสุรา	ค่าเฉลี่ย (x)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)
ด้านการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		
1. ท่านมีความเข้าใจในเนื้อหาของนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน	3.52	0.90
2. ท่านทราบถึงกฎหมายและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน	3.49	0.89
3. ท่านเข้าใจถึงกฎเกณฑ์และข้อกำหนดในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในพื้นที่	3.38	0.92
4. ท่านเห็นว่าชุมชนควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบจากการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	3.60	0.95
ด้านการสื่อสารและการให้ข้อมูล		
5. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อย่างสม่ำเสมอ	3.29	0.95
6. ชุมชนของท่านมีช่องทางการสื่อสารที่ชัดเจนสำหรับการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการควบคุมการจำหน่ายสุรา	3.26	0.96
7. ท่านสามารถแสดงความคิดเห็นหรือให้ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราได้อย่างสะดวก	3.30	0.97
8. ท่านเห็นว่าควรมีการประชุมหรือกิจกรรมที่ทำให้ชุมชนเข้าใจบทบาทของตนในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	3.54	0.98
9. การสื่อสารที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานรัฐและชุมชนช่วยเสริมการมีส่วนร่วมในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดีขึ้น	3.54	0.99
10. ท่านเชื่อว่าการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยลดปัญหาสังคมในชุมชนได้	3.63	1.00
ด้านทัศนคติต่อการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์		
12. ท่านสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทในการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในพื้นที่	3.60	0.99
13. ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งสำคัญเพื่อความปลอดภัยของพื้นที่	3.74	0.89
14. ท่านเห็นด้วยว่าควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลและควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน	3.66	0.93
15. ท่านเชื่อว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะสร้างความเป็นธรรมในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราอย่างรับผิดชอบ	3.70	0.93
รวม	3.52	0.95

จากตารางที่ 4.7 ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.52 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.95 ซึ่งในแต่ละด้านที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจนั้นพบว่า ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีผลค่าเฉลี่ยมากที่สุดนั้นเป็นส่วนของด้านทัศนคติต่อการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 รองลงมาจะเป็นในส่วนของการสื่อสารและการให้ข้อมูลมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 และลำดับสุดท้ายเป็นในส่วนของการรับรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.49

ตารางที่ 4.8 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ($n = 400$)

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)
แนวทางการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในชุมชน		
1.การให้ความรู้เกี่ยวกับนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนได้	3.69	0.88
2.การจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรจะทำให้คนในชุมชนเข้าใจนโยบายมากขึ้น	3.68	0.92
3.การจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วม	3.67	0.94
4.การจัดอบรมให้กับคนในชุมชนเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอนการขอใบอนุญาตจะส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่	3.66	0.98
5.การสร้างความรู้เกี่ยวกับผลกระทบทางสุขภาพจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สามารถส่งเสริมความร่วมมือในการควบคุมการจำหน่ายในชุมชน	3.70	0.95
แนวทางการสนับสนุนและการพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่		
6. ท่านเห็นว่าหน่วยงานท้องถิ่นควรสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายชุมชนเพื่อควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	3.67	0.95
7. หน่วยงานรัฐควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	3.68	0.97
8. การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐจะช่วยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.69	0.97
9. หน่วยงานควรจัดทำช่องทางให้คนในชุมชนสามารถติดต่อหรือขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้สะดวกยิ่งขึ้น	3.71	0.97

แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ส่วนเบี่ยงเบน (S.D.)
10. การจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อประสานงานเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจะช่วยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน	3.65	1.03
แนวทางการพัฒนาช่องทางการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วม		
11. ควรมีการจัดประชุมเพื่อเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้แสดงความคิดเห็นก่อนการอนุมัติใบอนุญาตจำหน่ายสุรา	3.66	1.03
12. การจัดตั้งกลุ่มคณะทำงานในชุมชนที่เป็นตัวแทนในการตรวจสอบและเสนอแนะเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราเป็นแนวทางที่ดี	3.64	1.05
13. ควรมีช่องทางออนไลน์เพื่อให้คนในชุมชนสามารถส่งข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตได้สะดวก	3.70	1.02
14. ท่านเห็นว่าการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชนช่วยเสริมสร้างความโปร่งใสในการออกใบอนุญาต	3.60	1.04
15. การมีคณะกรรมการจากคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการออกใบอนุญาตจะทำให้การดำเนินงานเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น	3.65	1.05
รวม	3.67	0.98

จากตารางที่ 4.8 แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก มีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.67 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.98 ซึ่งในแต่ละด้านที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจนั้นพบว่า แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทที่มีผลค่าเฉลี่ยมากที่สุดนั้นเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการสนับสนุนและการพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่ที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 รองลงมาจะเป็นในส่วนของแนวทางการสร้างการรับรู้และความเข้าใจในชุมชนมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.68 และลำดับสุดท้ายเป็นส่วนหนึ่งของแนวทางการพัฒนาช่องทางการแสดงความคิดเห็นและการมีส่วนร่วมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.65

จากการวิเคราะห์ผลทั้งสามส่วนนั้นผู้วิจัย พบว่า ส่วนที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนมากที่สุดจะเป็นประเด็นในของแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.67 ลำดับถัดไปจะเป็นในของประเด็นปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.52 และในลำดับสุดท้ายจะเป็นในส่วนของประเด็นระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายได้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบทซึ่งมีค่าเฉลี่ยในภาพรวมเท่ากับ 3.52

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าชุมชนมีความต้องการตามลำดับดังนี้ (1) แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทั้งนี้ผลจากการศึกษานี้ประชาชนมีความต้องการในแนวทางการสนับสนุนและการพัฒนาเครือข่ายเชิงพื้นที่ เพื่อให้มีช่องทางในการติดต่อหรือขอคำปรึกษาเกี่ยวกับการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้สะดวกยิ่งขึ้น รวมไปถึงการมีช่องทางออนไลน์เพื่อให้คนในชุมชนสามารถส่งข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตได้สะดวกมากยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานภาครัฐที่ต้องให้ความช่วยเหลือสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนในการควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (2) ปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ผลจากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความเห็นในการมีส่วนร่วมของชุมชนในส่วนของการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นสิ่งสำคัญเพื่อความปลอดภัยของพื้นที่ และมีความเชื่อมั่นว่าถ้าหากชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะสร้างความเป็นธรรมในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา โดยต้องมีการจัดตั้งคณะกรรมการชุมชนเพื่อดูแลและควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน (3) ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ผลจากการศึกษานี้พบว่าประชาชนมีความเห็นในการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนควรคำนึงถึงผลกระทบทางสังคมเป็นอันดับแรก และควรมีการจัดกิจกรรมรณรงค์ในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในจัดจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้กับผู้บริโภค

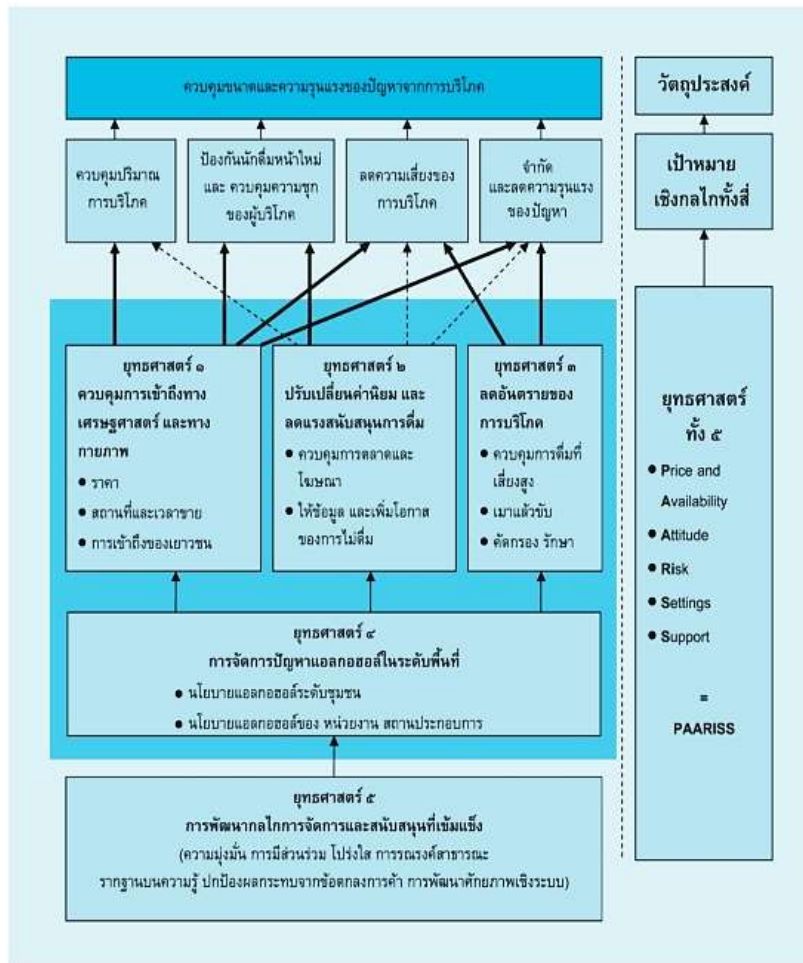
5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้รูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งการสุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง มาตรการการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับมาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชน ทั้งในมิติการกระจายอำนาจของรัฐ มิติการส่งเสริมสิทธิชุมชน และมิติการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อมาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในบริบทชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

สำหรับประเด็นเรื่องมาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในปัจจุบัน ซึ่งมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็นเรื่องนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็จะพบว่าตัวแสดงหลักที่มีบทบาทอย่างชัดเจน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน ฉะนั้นจากการสังเคราะห์เอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอถึงบทบาทของทั้งสามตัวแสดงนี้โดยตั้งอยู่บนกรอบการอธิบายถึงบทบาทในการขับเคลื่อนนโยบายสู่แนวทางปฏิบัติในเชิงพื้นที่ ดังนี้

โดยเริ่มจากภาครัฐโดยมองผ่านการทำงานภายใต้กลไกของพระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 ซึ่งเป็นแผนแม่บทในการวางนโยบายจัดการปัญหาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศ โดยแผนยุทธศาสตร์นโยบายนี้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์โลกในการจัดการปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์อีกทั้งมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แห่งชาติและคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จังหวัด ขึ้นมาเป็นกลไกในการจัดการปัญหาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั้งส่วนกลางและส่วนพื้นที่³⁰ สำหรับแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาตินี้ประกอบด้วย 5 ยุทธศาสตร์ย่อย คือ ยุทธศาสตร์การควบคุมการเข้าถึงทางเศรษฐศาสตร์และทางกายภาพ (Price and Availability) ยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยน ค่านิยมและแรงสนับสนุนในการดื่ม (Attitude) ยุทธศาสตร์การลดอันตรายจากการบริโภค (Risk reduction) ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ (Alcohol policy at every Settings) และยุทธศาสตร์การพัฒนากลไกการจัดการและสนับสนุนที่เข้มแข็ง (Support) ซึ่งแต่ละยุทธศาสตร์มีเป้าประสงค์ต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายที่สนับสนุนกันและกันเพื่อบรรลุเป้าหมายเชิงกลไกทั้ง 4 โดยในแต่ละยุทธศาสตร์ทั้ง 5 จะประกอบด้วยมาตรการย่อยหลากหลาย³¹

³⁰ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.(2563). รายงานสถานการณ์การดำเนินนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย ระหว่าง พ.ศ. 2551-2561. อ้างใน วสันต์ ปวนปึงวงศ์.(2564). จาก http://www.roadsafetythai.org/edoc/doc_20210418141649.pdf

³¹ นิพนธ์ ชินานนท์เวช. (2561). บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2566, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>

ภาพที่ 4.4 การดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563
ที่มา: นิพนธ์ ชินานนท์เวช.(2561). บทบาทภาครัฐในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. สืบค้นเมื่อ 2 สิงหาคม 2567, จาก <http://cas.or.th/cas/wp-content/uploads/2019/04>

สรุป จากการดำเนินการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และแผนยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ พ.ศ. 2554-2563 ข้างต้นพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับมาตรการการควบคุมผ่านกฎหมายและนโยบาย ได้แก่ การพัฒนานโยบาย แผนงาน มาตรการ หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเพื่อการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และการบำบัดฟื้นฟูสภาพผู้ติดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเฝ้าระวังและการบังคับใช้กฎหมาย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และการควบคุม กำกับติดตาม และประเมินผลตามอำนาจหน้าที่เจ้าพนักงานตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

หากพิจารณาตามรูป 4.4 สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในประเด็นการจัดการปัญหาแอลกอฮอล์ในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะในประเด็นมาตรการการควบคุมใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ทั้งการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราอย่างมีส่วนร่วมโดยชุมชน พื้นที่เทศบาลเมืองอรัญญิกเป็นพื้นที่กึ่งเมือง

กิ่งชนบท ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายของสภาพแวดล้อมทางสังคม ทำให้การควบคุมการจำหน่ายสุราในชุมชนมีความซับซ้อน ดังนี้

ตารางที่ มาตรการการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เชิงพื้นที่

กลุ่มตัวอย่าง	มิติการกระจายอำนาจของ รัฐจากแนวนโยบายสู่ แนวทางปฏิบัติ	มิติการมีส่วนร่วมของ ประชาชน	มิติการส่งเสริมสิทธิของ ชุมชน	ปัญหา อุปสรรค ข้อจำกัด และความท้าทาย	แนวทางการส่งเสริมการ มีส่วนร่วมของชุมชน
ภาครัฐ	-ในปัจจุบันการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรานั้น มีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก คือ กรมสรรพสามิต แต่ทั้งนี้ ก็มีหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เช่น กรมควบคุมโรค และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด ที่มีบทบาทในการให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะแก่ผู้ประกอบการเกี่ยวกับกฎหมายและข้อควรปฏิบัติในการจำหน่ายสุรานอกจากนี้ยังมีหน่วยงานในระดับท้องถิ่น เช่น เทศบาลที่มีหน้าที่ในการรับเรื่อง	-แม้ว่าจะมีกลไกการรับเรื่องร้องเรียนจากประชาชน แต่พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการจำหน่ายสุราที่ไม่เหมาะสม เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอนการร้องเรียน นอกจากนี้ยังพบว่าประชาชนบางส่วนยังมีความกังวลเกี่ยวกับความปลอดภัยในการร้องเรียน	-ชุมชนยังไม่มีบทบาทมากนักในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในพื้นที่ของตนเอง เนื่องจากกระบวนการออกและต่อใบอนุญาตยังไม่ได้เปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านการออกใบอนุญาต	-ปัญหาการตีความกฎหมาย: กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความซับซ้อนและมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดปัญหาการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน -การขาดการบังคับใช้กฎหมาย: การบังคับใช้กฎหมายยังไม่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากขาดการติดตามและประเมินผลการทำงาน	-ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจ: ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกฎหมายและขั้นตอนการร้องเรียนเกี่ยวกับการจำหน่ายสุราที่ไม่เหมาะสม -สร้างช่องทางการมีส่วนร่วม: สร้างช่องทางให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราในพื้นที่ของตนเอง -ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชน: ส่งเสริมให้

	ร้องเรียนจากประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับการจำหน่ายสุราที่ไม่เหมาะสม -อย่างไรก็ตาม พบว่าการดำเนินงานจริงยังขาดการเชื่อมโยงและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทำให้การบังคับใช้กฎหมาย ไม่ เป็น ไป อย่าง มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร เช่น ปัญหาการตีความกฎหมายที่แตกต่างกัน ระหว่าง หน่วยงาน ปัญหาการขาดการติดตามและประเมินผล การดำเนินงาน ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการจำหน่ายสุรา			-การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน: ประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการจำหน่ายสุราที่ไม่เหมาะสม -ข้อจำกัดด้านทรัพยากร: หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร ทั้ง งบประมาณ และ บุคลากร ทำให้การดำเนินงานไม่เป็นไปอย่างราบรื่น -ความท้าทายจากธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: ธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินงานอยู่เสมอ ทำให้การควบคุมและกำกับดูแลเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น	เยาวชนมีบทบาทในการตรวจสอบและเฝ้าระวังการจำหน่ายสุราที่ไม่เหมาะสม -สนับสนุนการทำงานของภาคประชาสังคม: สนับสนุนการทำงานขององค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานด้านการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ -บูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐ: บูรณาการการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เพื่อให้การดำเนินงาน เป็น ไป อย่าง มี ประสิทธิภาพ
ภาคประชาสังคม	ในปัจจุบันยังไม่มีกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นในการ	มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุม	มีการส่งเสริมให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการตนเอง	ปัญหา:	-ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน:

	ออกใบอนุญาต แต่มีการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคมในการแก้ไขปัญหา เช่น สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และเทศบาล โดยมีเป้าหมายเพื่อลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุม	เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน เช่น การจัดเวทีประชาคม การรณรงค์ และการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงปัญหา และร่วมกันแก้ไขปัญหาในชุมชน	และมีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชน เช่น การจัดทำข้อตกลงชุมชน และการจัดกิจกรรมต่างๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนสามารถควบคุม และลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ด้วยตนเอง	การเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ยังง่าย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน การบังคับใช้กฎหมายยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร ประชาชนยังขาดความตระหนักถึงปัญหา และยังไม่ให้ความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเท่าที่ควร อุปสรรค: อิทธิพลของธุรกิจเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ความซับซ้อนของปัญหา และความหลากหลายของปัจจัยที่เกี่ยวข้อง การขาดแคลนทรัพยากร และบุคลากรในการดำเนินงาน ข้อจำกัด: กฎหมายที่เกี่ยวข้องยังไม่ครอบคลุม และไม่ทันต่อสถานการณ์	ให้ข้อมูลที่ถูกต้อง และครบถ้วนเกี่ยวกับปัญหา และผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และการวางแผน สนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นกลุ่ม หรือองค์กร เพื่อขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา - ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ: ให้ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้อง - ส่งเสริมให้ผู้ประกอบการมีส่วนร่วมในการรับผิดชอบสังคม สร้างแรงจูงใจให้ผู้ประกอบการสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ:
--	--	---	---	---	---

				การขาดการบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจ ความท้าทาย: การลดผลกระทบจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระยะยาว การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการจัดการตนเอง การเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมของประชาชน	บูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนทรัพยากร และบุคลากรในการดำเนินงาน บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด
ภาคประชาชน	-การกำกับดูแลร้านค้า: ในพื้นที่ตำบลอรุณภูมิ มีการกำกับดูแลร้านค้าที่จำหน่ายสุรา โดยร้านค้าส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการ เช่น การงดขายสุราในวันสำคัญทางศาสนา	-การให้ความร่วมมือของประชาชน: ชาวบ้านในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามมาตรการ เช่น การไม่ซื้อสุราในวันสำคัญทางศาสนา และการแจ้งเบาะแสร้านค้าที่ทำผิดกฎหมาย	-การควบคุมการจำหน่ายสุรา: ชุมชนมีส่วนร่วมในการควบคุมการจำหน่ายสุราในพื้นที่ เช่น การกำหนดพื้นที่โซนนิ่ง และการจำกัดเวลาการขาย -การป้องกันปัญหาจากสุรา: ชุมชนมีส่วนร่วมใน	-การลักลอบขายสุรา: ยังคงมีการลักลอบขายสุราในบางพื้นที่ โดยเฉพาะในช่วงเทศกาล -การบังคับใช้กฎหมาย: การบังคับใช้กฎหมายยังไม่เข้มงวดเท่าที่ควร ทำให้ผู้กระทำผิดยังลอยนวล	-การสร้างความตระหนัก: สร้างความตระหนักและความเข้าใจให้กับประชาชนเกี่ยวกับโทษของสุรา และความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการควบคุม

	-การกระจายสินค้า: มีร้านค้าส่ง (ดีลเลอร์) ที่กระจายสินค้าให้กับร้านค้ารายย่อยในพื้นที่ -การออกใบอนุญาต: การออกใบอนุญาตจำหน่ายสุรามีการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่างๆ เช่น เทศบาลและสรรพสามิต โดยมีกระบวนการตรวจสอบและติดตามร้านค้า -การบังคับใช้กฎหมาย: มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น การจับปรับร้านค้าที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และการดำเนินคดีกับผู้ที่ทำให้เกิดความผิดเกี่ยวกับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์	-การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ: ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบร้านค้าที่จำหน่ายสุรา เช่น การสังเกตการณ์และแจ้งเบาะแสการกระทำผิด	การป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดจากการบริโภคสุรา เช่น การรณรงค์ให้ความรู้ และการช่วยเหลือผู้ที่ติดสุรา	-การขาดการมีส่วนร่วม: ประชาชนบางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและแจ้งเบาะแสการกระทำผิด	-การเปิดช่องทางการสื่อสาร: เปิดช่องทางการสื่อสารให้ประชาชนสามารถแจ้งเบาะแสการกระทำผิดได้ง่ายขึ้น -การสนับสนุนการมีส่วนร่วม: สนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและเฝ้าระวังร้านค้าที่จำหน่ายสุรา -การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด: บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง เพื่อป้องกันการกระทำผิด
ภาคเอกชน	-การออกใบอนุญาต: มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการขอใบอนุญาตให้สอดคล้องกับสภาพข้อเท็จจริง และอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการมากขึ้น เช่น ลดระยะเวลา	-มีการกำหนดพื้นที่ที่สามารถจำหน่ายสุราได้ เช่น สถานประกอบการที่ตั้งอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว หรือสถานประกอบการที่ได้รับอนุญาตให้จำหน่ายสุราโดยเฉพาะ	-มีการกำหนดมาตรการในการควบคุมและกำกับดูแลการจำหน่ายสุรา เช่น การกำหนดเวลาเปิด-ปิด การตรวจสอบการจำหน่ายสุราปลอม หรือ	-มีการให้ความรู้และคำแนะนำแก่ผู้ประกอบการในการปฏิบัติตามกฎหมาย และในการพัฒนาธุรกิจ	-นโยบายนี้ส่งผลดีต่อผู้ประกอบการในการเพิ่มรายได้และขยายธุรกิจ -นโยบายนี้ส่งผลดีต่อสังคมในการสร้างงานสร้างรายได้ และส่งเสริมการท่องเที่ยว

	การพิจารณาอนุญาต และ ยกเว้นค่าธรรมเนียมการออก ใบ อนุญาต สำหรับ ผู้ประกอบการบางราย -การต่อใบอนุญาต: มีการ กำหนดให้ผู้ประกอบการต้อง ยื่นขอต่อใบอนุญาตก่อน ใบอนุญาตเดิมหมดอายุ และ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขที่กำหนด หากไม่ ปฏิบัติตามอาจถูกพักใช้หรือ เพิกถอนใบอนุญาต -การส่งเสริมการท่องเที่ยว: มี การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดย ก าร ส น บ ส น ใ ห้ ผู้ประกอบการจำหน่ายสุราที่ มีคุณภาพและมีเอกลักษณ์ ของท้องถิ่น เพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ ให้แก่ประเทศ	-มีการกำหนดประเภท ของสถานประกอบการที่ สามารถจำหน่ายสุราได้ เช่น ร้านอาหาร โรงแรม หรือสถานบันเทิง -มีการกำหนดประเภท ของสุราที่สามารถ จำหน่ายได้ เช่น สุรากลั่น สุราแช่ หรือสุราพื้นบ้าน	การลงโทษผู้กระทำผิด กฎหมาย -มีการบังคับใช้กฎหมาย อย่างเคร่งครัด และมีการ ประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องในการป้องกัน และปราบปรามการ กระทำผิดกฎหมาย	-มีการสนับสนุนด้าน เงินทุนและเทคโนโลยีแก่ ผู้ประกอบการ -มีการส่งเสริมการ ร ว ม ก ลุ่ม ข อ ง ผู้ประกอบการเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งและเพิ่มขีด ความสามารถในการ แข่งขัน	-นโยบายนี้ อาจ มี ผลกระทบต่อสุขภาพและ ปัญหาอาชญากรรม หาก ไม่มีการควบคุมและกำกับ ดูแลอย่างเหมาะสม
--	---	--	---	--	---

บทที่ 6

บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

โครงการวิจัยเรื่อง “การศึกษามาตรการและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก” มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) รวบรวมและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ (2) ศึกษาระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก และ (3) นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย (1) แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ (2) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม (3) แนวคิดเกี่ยวกับสิทธิชุมชน (4) แนวคิดเกี่ยวกับนโยบายรัฐเกี่ยวกับการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และ (5) แนวคิดเกี่ยวกับมาตรการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ซึ่งผู้วิจัยแบ่งขอบเขตการศึกษาออกเป็นขอบเขตประชากร ได้แก่ องค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เป็นตัวแทนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น กลุ่มภาคภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่น ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ (1) องค์ความรู้เกี่ยวกับมาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในต่างประเทศ (2) ระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก และ (3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก โดยงานวิจัยครั้งนี้มีระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยอาศัยการวิจัยเอกสาร (Documentary research) ซึ่งมุ่งการสังเคราะห์ข้อมูลและองค์ความรู้จากนโยบาย มาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทยและต่างประเทศ ทั้งนี้ได้นำรูปแบบการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ซึ่งในการเลือกกลุ่มตัวอย่างสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับขอบเขตเนื้อหาของงานวิจัยฉบับนี้ ซึ่งการสุ่มตัวอย่าง คือ รูปแบบแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) และแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) โดยอยู่ในขอบเขตประเด็นของวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่จะสะท้อนให้เห็นถึง มาตรการในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราแบบมีส่วนร่วมของชุมชนและแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการแสวงหาคำตอบประเด็นเกี่ยวกับระดับและปัจจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรารายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท

จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนำไปสู่การสังเคราะห์องค์ความรู้ที่สะท้อนให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนามาตรการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ภายใต้นโยบายการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งแนวทางการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นกระบวนการที่ควรนำมาใช้ในการออกหรือต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ถือเป็นกระบวนการที่ให้ภาคประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียเข้ามามีส่วนในการตัดสินใจที่จะออกใบอนุญาตหรือไม่ออกใบอนุญาตให้กับบุคคลหนึ่งบุคคลใด ทั้งที่เป็นการขอใบอนุญาตรายใหม่หรือการขอต่ออายุใบอนุญาต กระบวนการนี้เป็นประโยชน์อย่างมากในการขับเคลื่อนการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในระดับชุมชนเพื่อยกระดับการกระจายอำนาจของท้องถิ่นและสิทธิชุมชนผ่านกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เข้มแข็งได้ โดยการนำเสนอเนื้อหาในบทนี้ ผู้วิจัยแบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

- 6.1 อภิปรายผลการวิจัย
- 6.2 ข้อจำกัดในการวิจัย
- 6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

6.1 อภิปรายผลการวิจัย

6.1.1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา: บทเรียนจากต่างประเทศและบริบทของไทย

การศึกษามาตรการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในบริบทของต่างประเทศพบว่า หลายประเทศให้ความสำคัญกับ การกระจายอำนาจ (Decentralization) และการเปิดโอกาสให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลกระบวนการอนุมัติใบอนุญาต ตัวอย่างเช่น ในประเทศแคนาดา สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา มีการกำหนดให้ประชาชนสามารถคัดค้านหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาตในพื้นที่ของตน ซึ่งช่วยสร้างระบบที่มีความโปร่งใสและสะท้อนความต้องการของชุมชนมากขึ้น (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ, 2552) ในความเห็นของผู้วิจัยการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา เป็นประเด็นสำคัญและท้าทายด้านนโยบายสาธารณะและการกระจายอำนาจของประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็น (1) *หลักประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)* ที่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นควรมีสิทธิ์และส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือมีส่วนกำหนดนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตประจำวัน เช่น การจำหน่ายสุราในชุมชน ซึ่งมีผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพ (2) *บริบทท้องถิ่นที่แตกต่างกัน* การอนุญาตขายสุราในพื้นที่ชุมชนมีลักษณะเฉพาะ เช่น บริบทศาสนา โรงเรียน หรือวัฒนธรรมประเพณี การสร้างมาตรการการมีส่วนร่วมช่วยให้การตัดสินใจสอดคล้องกับสภาพสังคม และ (3) *หลักความโปร่งใสและธรรมาภิบาล* การเปิดให้ชุมชนมีส่วนร่วม จะช่วยตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจเจ้าหน้าที่รัฐ ลดการแทรกแซงจากผลประโยชน์ส่วนบุคคล ซึ่งจะส่งผลดีที่จะเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นลดปัญหาสุราในชุมชน เพราะเมื่อชุมชนมีส่วนร่วม จะสามารถกำหนด “เขตควบคุม” ได้ดีขึ้น เช่น พื้นที่รอบโรงเรียน วัด หรือสถานบริการ หรือการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วม เพราะการมีส่วนร่วมส่งผลให้คนในชุมชนตระหนักถึงผลกระทบ

ของสุรา และช่วยกันควบคุม รวมถึงการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐกับชุมชน เนื่องจากหน่วยงานรัฐจะทำงานร่วมกับชุมชนในฐานะ “ภาคี” ไม่ใช่เพียง “ผู้ควบคุม” ซึ่งจะสามารถช่วยลดแรงต้านและเพิ่มประสิทธิภาพในการขับเคลื่อนนโยบาย ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของทั้งมิติของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชนในชุมชนท้องถิ่นผสมผสานความร่วมมือและขับเคลื่อนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

ในทางกลับกัน ระบบการออกใบอนุญาตในประเทศไทยยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของหน่วยงานรัฐส่วนกลาง เช่น กรมสรรพสามิตและหน่วยงานกำกับดูแลระดับจังหวัด ทำให้ประชาชนในระดับชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทเพียงเล็กน้อยในกระบวนการตัดสินใจ โดยเฉพาะในพื้นที่ศึกษาที่เป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนยังอยู่ในระดับปานกลางถึงต่ำ เนื่องจากข้อจำกัดด้านโครงสร้างกฎหมายและนโยบาย ที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทวัส ผาบัลลิมมา (2566) ที่ระบุว่า การขาดกลไกทางกฎหมายที่ชัดเจนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถมีบทบาทในการกำหนดนโยบายในระดับท้องถิ่น

6.1.2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา

จากผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ 1) ข้อจำกัดด้านกฎหมายและนโยบาย 2) โครงสร้างการออกใบอนุญาตที่รวมศูนย์อำนาจไว้ที่ภาครัฐ ทำให้ประชาชนไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุมัติหรือปฏิเสธใบอนุญาตในพื้นที่ของตน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดเรื่อง สิทธิชุมชน (Community Rights) ที่ระบุว่าชุมชนควรมีสิทธิในการกำหนดทิศทางการพัฒนาของตนเอง (ปรีชญา เวสารัชช์, 2548) และ 3) การขาดความรู้และความเข้าใจของประชาชน งานวิจัยพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ขาดข้อมูลเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกใบอนุญาตจำหน่ายสุราและไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเองในกระบวนการนี้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด การมีส่วนร่วม (Participation Theory) ของ Arnstein (1969) ที่ชี้ให้เห็นว่าระดับของการมีส่วนร่วมจะเพิ่มขึ้นเมื่อประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างเท่าเทียม ข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคม ในพื้นที่ศึกษาพบว่าประชาชนบางกลุ่ม โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้น้อย หรือกลุ่มแรงงาน มักไม่มีเวลาหรือทรัพยากรในการเข้าร่วมกระบวนการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต ซึ่งสะท้อนถึงปัจจัยด้าน ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม (Social and Economic Inequality) ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง (ธเนศวร์ เจริญเมือง, 2542) 4) ความซับซ้อนของระบบราชการ ระบบการออกใบอนุญาตมีลักษณะที่ซับซ้อนและขาดกลไกที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือคัดค้านได้ ส่งผลให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าตนเองไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ซึ่งแตกต่างจากแนวทางที่เน้นการบริหารแบบเปิด (Open Governance) ในบางประเทศ เช่น นิวซีแลนด์ ที่ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับใบอนุญาตผ่านระบบออนไลน์ได้ ในความเห็นของผู้วิจัยประเด็นการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ที่ยังไม่สามารถนำมาสู่แนวการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้อย่างจริงจัง ได้สะท้อนความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่าง พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 โดยกระทรวงสาธารณสุข (สำนักงาน

คณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์) เพื่อวางกรอบ “ควบคุมผลกระทบต่อสุขภาพ” จากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เช่น การโฆษณา เวลา/สถานที่ห้ามขาย กับ พ.ร.บ.สรรพสามิต พ.ศ. 2560 โดยกรมสรรพสามิตกระทรวงการคลัง มีอำนาจ “อนุญาตหรือไม่อนุญาต” ให้ขายสุรา เป็นกฎหมายด้านรายได้และภาษี ต่างมีช่องโหว่สำคัญทางกฎหมาย ดังนี้ 1) อำนาจใบอนุญาตกับอำนาจควบคุมอยู่คนละหน่วยงาน กรมสรรพสามิต มีอำนาจออกใบอนุญาตขายสุรา ที่ต้องยึดตามหลักเกณฑ์ทางข้อกำหนดและเงื่อนไขตามกฎหมาย ส่วนสำนักงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีหน้าที่กำกับกำกับการจำหน่าย แต่ไม่มีอำนาจในการยับยั้งการอนุญาต 2) ขาดการอ้างอิงซึ่งกันและกันในกฎหมาย พ.ร.บ.สรรพสามิต ไม่ได้ระบุให้คำนึงถึงข้อห้าม/เงื่อนไขตาม พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วน พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ก็ไม่มีอำนาจบังคับสรรพสามิตให้ปฏิเสธการออกใบอนุญาต 3) พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ไม่มีระบบอำนาจพิจารณาในระดับพื้นที่ เช่น ไม่มีการจัดตั้งคณะกรรมการควบคุมระดับจังหวัด/ชุมชน ที่มีอำนาจร่วมพิจารณาใบอนุญาต รวมถึงไม่มีระบบ “การเสนอความเห็นจากประชาชน/อปท.” ให้สรรพสามิตต้องนำมาพิจารณาประกอบการอนุญาต และ 4) การต่อใบอนุญาตไม่มีการประเมินผลกระทบต่อชุมชน ไม่มีข้อกำหนดให้มี รายงานผลกระทบทางสังคม/สุขภาพ (Social or Health Impact Assessment) หรือการสอบถามหรือรับฟังชุมชนก่อนการต่ออายุใบอนุญาตจำหน่ายสุรา จะเห็นได้ว่า “พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” เป็นกฎหมายเชิงสุขภาพที่ไม่มีอำนาจโดยตรงในการควบคุมการเริ่มต้นการจำหน่ายสุรา ขณะที่ “พ.ร.บ.สรรพสามิต” ซึ่งเป็นกฎหมายรายได้ มีอำนาจเต็มในการอนุญาต และไม่ได้ถูกออกแบบมาเพื่อควบคุมผลกระทบทางสังคม ช่องว่างนี้ทำให้เกิดความลักลั่นและย้อนแย้งของแนวทางการพัฒนาและนโยบายสาธารณะ ระหว่างเป้าหมายเรื่องสุขภาพของสังคม กับกลไกของรัฐที่ให้ความสำคัญกับการจัดเก็บและพัฒนารายได้

ผลกระทบที่ตามมาจากความไม่เชื่อมโยงดังกล่าวส่งผลให้เกิดการห้ามขายในพื้นที่ตาม พ.ร.บ.ควบคุมฯ กลายเป็นเพียง “ข้อจำกัดหลังได้ใบอนุญาต” แม้ พ.ร.บ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จะระบุ “สถานที่ห้ามขาย” เช่น รอบโรงเรียน วัด หรือสถานที่ราชการ แต่ข้อห้ามนี้ถูกใช้เฉพาะภายหลังจากที่ผู้ประกอบการได้รับใบอนุญาตแล้ว ไม่ใช่เป็น “เงื่อนไขประกอบการพิจารณาใบอนุญาต” ทำให้เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างสิทธิทางกฎหมายกับผลกระทบทางสังคม และไม่มีการประเมิน/รับฟังเสียงจากประชาชนหรือผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน เพราะชุมชนไม่มี “ช่องทางทางกฎหมาย” ที่จะเสนอความเห็นก่อนหรือระหว่างการพิจารณาออกใบอนุญาต โดยเสียงของประชาชน หรือ อปท. แม้มีเวทีประชาคมหรือเวทีท้องถิ่นอยู่แล้ว แต่ก็ไม่มีสถานะเชิงกฎหมายต่อการตัดสินใจ รวมถึงร้านที่มีสร้างผลกระทบเชิงลบต่อชุมชนก็ยังสามารถต่อใบอนุญาตได้โดยอัตโนมัติในระบบออนไลน์ที่เกิดจากการพัฒนาระบบราชการดิจิทัล (e-Government) ซึ่งอาจไม่สะท้อนพฤติกรรมจริงของผู้ประกอบการ ช่องโหว่เหล่านี้สะท้อนว่า แม้รัฐมีเจตนาดีในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่การแยกอำนาจระหว่างกฎหมายสองฉบับโดยไม่มี “กลไกประสาน” กลับทำให้กระบวนการควบคุมไม่สามารถป้องกันปัญหาเชิงพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ “เสียงของชุมชน” ยังคงไม่ถูกนับเป็นองค์ประกอบในการตัดสินใจที่สำคัญ

6.1.3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา

จากผลการวิจัย ได้มีการเสนอแนวทางเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ดังนี้ 1) *การพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมของประชาชน* ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการท้องถิ่นที่ประกอบด้วยตัวแทนจากภาคประชาชน ภาคเอกชน และหน่วยงานรัฐ เพื่อทำหน้าที่เป็นกลไกในการตรวจสอบและให้ความเห็นเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่เน้นให้ชุมชนมีบทบาทมากขึ้นในการตัดสินใจทางนโยบาย (สถาบันพระปกเกล้า, 2545) 2) *การปรับปรุงกฎหมายและนโยบาย* รัฐบาลควรปรับปรุงกฎหมายเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถมีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับการออกใบอนุญาต เช่น การกำหนดให้มีประชาพิจารณ์ก่อนออกใบอนุญาตในพื้นที่ที่มีข้อพิพาท ซึ่งเป็นแนวทางที่ได้รับการยอมรับในหลายประเทศ (The World Health Organization, 2020) 3) *การให้ความรู้และสร้างความตระหนัก* ภาครัฐควรส่งเสริมการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และสิทธิของชุมชนผ่านโครงการอบรมและแคมเปญประชาสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การเสริมสร้างอำนาจให้ประชาชน (Empowerment Theory) ของ Freire (1973) 4) *การพัฒนาแพลตฟอร์มดิจิทัล* การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการจัดทำแพลตฟอร์มออนไลน์ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถเสนอความคิดเห็นและตรวจสอบกระบวนการออกใบอนุญาตได้อย่างโปร่งใส

6.1.4. สรุปอภิปรายผล

งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการควบคุมการเข้าถึงเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และส่งเสริมความโปร่งใสในกระบวนการออกใบอนุญาต อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ระบบราชการ และโครงสร้างทางสังคมยังคงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน แนวทางการพัฒนาที่เสนอในงานวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้เพื่อเพิ่มอำนาจให้กับชุมชนและสร้างระบบที่เปิดกว้างและมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ที่เน้นให้ประชาชนมีบทบาทในกระบวนการตัดสินใจทางนโยบายมากขึ้น (Pateman, 1970) การดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัย ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน รวมถึงการปรับปรุงโครงสร้างทางกฎหมายและนโยบายเพื่อให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง

ถึงแม้ว่าในทางปฏิบัติ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” ในเรื่องที่อ่อนไหวอย่างสุรา แม้จะอยู่บนพื้นที่ของเจตนาที่ดีตามหลักสาธารณสุขและประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม แต่ในบริบทของสังคมไทยกลับเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญ เช่น คนไม่อยากยุ่งกับเรื่องที่ขัดแย้ง ขาดการสนับสนุนจากภาครัฐในเชิงระบบ หรือการมีส่วนร่วมถูกมองว่าเป็นภาระไม่ใช่พลังก็ตาม สะท้อนประเด็นเชิงโครงสร้างอำนาจและกระบวนการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น (Decentralization) ซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งอำนาจรัฐส่วนกลาง และศักยภาพชุมชนท้องถิ่น ที่จะมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายในการตัดสินใจเรื่องใบอนุญาตจำหน่ายสุรา ซึ่งเป็นเรื่องที่มีผลกระทบเชิงสุขภาวะและสังคมโดยตรงเพื่อให้การมีส่วนร่วมของชุมชนไม่ใช่เพียงพิธีกรรมและสามารถนำไปสู่การกระจายอำนาจอย่างแท้จริง การเชื่อมโยงเชิงนโยบายระหว่าง การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น กับบทบาทด้านสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) โดยเฉพาะในประเด็นที่สำคัญอย่าง “การควบคุมการจำหน่ายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” ตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 และ กฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ในการดูแล ส่งเสริม และควบคุมสุขภาพของประชาชน

ในพื้นที่ หรือแม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และ 14 ก็มุ่งสนับสนุนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพและนโยบายสาธารณะสู่พื้นที่

ดังนั้น แม้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มีอำนาจโดยตรงในการออกใบอนุญาตสุรา แต่สามารถที่จะกำหนด “พื้นที่ควบคุม” หรือเงื่อนไขเฉพาะสำหรับการจำหน่ายสุราในท้องถิ่นได้ สามารถออก “ข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยพื้นที่เสี่ยง” หรือ “แนวปฏิบัติในการเฝ้าระวังการจำหน่ายสุรา” ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสดง “อำนาจเชิงพื้นที่” และสิทธิในการให้ความเห็นประกอบการพิจารณาออกใบอนุญาตจำหน่ายได้ ทั้งนี้ สามารถจัดตั้งในรูปแบบคณะกรรมการร่วมท้องถิ่น-สาธารณสุข-ประชาชน ตลอดจนการบูรณาการมาตรการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่น ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เช่น “เขตพื้นที่ปลอดเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” หรือ “แผนสุขภาวะชุมชน” โดยผนวกเครื่องมือทางวิชาการร่วมกับภาคีเครือข่ายในการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (HIA) รวมถึงข้อมูลรายงานการสำรวจสถานการณ์การจำหน่ายสุราในพื้นที่ชุมชน กล่าวคือ พันธกิจด้านสาธารณสุขขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถกลายเป็น “ช่องทางของการควบคุมการจำหน่ายสุราอย่างมีส่วนร่วม” ได้ แม้จะไม่ได้มีอำนาจออกใบอนุญาตโดยตรง แต่สามารถกำหนดนโยบายท้องถิ่น ออกข้อบัญญัติ จัดเวทีรับฟัง และประเมินผลกระทบเพื่อให้เสียงของชุมชนมีความหมายในกระบวนการตัดสินใจของรัฐส่วนกลางอย่างแท้จริง

ชุมชนและตัวแทนควรมีบทบาทในการพิจารณาใบอนุญาตจำหน่ายสุรา โดยกำหนดเป็นแนวทางจัดตั้งคณะกรรมการฯ ระดับชุมชนให้เกิดขึ้นจริงอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งควรใช้กลยุทธ์ที่ค่อยเป็นค่อยไปและปลดความขัดแย้งใน 3 ระยะ ดังนี้ **ระยะที่ 1:** เริ่มต้นจาก “พื้นที่นาร่อง” ที่สมัครใจ โดยเลือกพื้นที่ที่มีผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำศาสนาเข้มแข็ง เช่น เทศบาลตำบลที่มีนโยบายสร้าง “ชุมชนสุขภาวะ” อยู่แล้ว สามารถใช้เวทีประชาคมหมู่บ้านที่มีอยู่เดิมเป็นฐาน ไม่ตั้งคณะใหม่ในทันที รวมถึงใช้ชื่อกลาง เช่น “คณะทำงานสุขภาวะชุมชน” แทน “คณะกรรมการควบคุมสุรา” เพื่อลดแรงต้าน **ระยะที่ 2:** พัฒนากลไกมีส่วนร่วมทั้งทางการ โดยมีบทบาทแค่ให้ข้อเสนอแนะต่อ อปท. ในการอนุญาตใบอนุญาต จัดทำแบบฟอร์มประเมินผลกระทบชุมชน โดยให้คนในพื้นที่ร่วมแสดงความเห็น (คล้ายแบบสอบถาม) ก่อนออกใบอนุญาต รวมถึงการทำงานร่วมกับ อสม. หรือเครือข่ายองค์กรชุมชน ไม่ใช่สร้างหน่วยใหม่ และ **ระยะที่ 3:** เสนอกฎกติกาเข้าสู่ “แผนพัฒนาท้องถิ่น” ควรผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบรรจุ “แนวทางการมีส่วนร่วมในการพิจารณาใบอนุญาตจำหน่ายสุรา” ไว้ในแผนงานหรือระเบียบท้องถิ่น เช่น ข้อบัญญัติของเทศบาลอาจยื่นผ่านกลไกสภาท้องถิ่น โดยมีข้อมูลสาธารณสุขสนับสนุน โดยมีแนวทางสนับสนุนเพิ่มเติมจากหน่วยงานกลาง เช่น สสส. หรือกรมควบคุมโรค ร่วมเป็นพี่เลี้ยง และจัดเวทีเสวนา ให้ข้อมูล และส่งเสริมชุมชนที่พร้อมเป็นพื้นที่นาร่อง เชิงภาคีศาสนา หรือโรงเรียน เข้ามาเป็นคนกลางที่ไม่ขัดแย้งกับผู้ประกอบการ และควรพัฒนาคู่มือ/แนวทางแบบไม่ใช้อำนาจสั่งการ เช่น “แนวทางสร้างพื้นที่สุขภาวะผ่านการมีส่วนร่วมในการจัดการใบอนุญาตสุรา”

แนวทางส่งเสริมบทบาทให้ชุมชนบรรลุเป้าหมายการกระจายอำนาจและสร้างการมีส่วนร่วมในการออกและต่อใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชน ดังนี้

- มิติกฎหมาย/ระเบียบ: เสนอให้ อปท. ออก “ข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยพื้นที่ควบคุมการจำหน่ายสุรา” ร่วมกับเกณฑ์ของสรรพสามิต
- มิติสถาบัน/โครงสร้าง: ตั้ง “คณะกรรมการระดับอำเภอ” โดยมีทั้งเจ้าหน้าที่รัฐและตัวแทนชุมชนในการพิจารณา
- มิติข้อมูล/ฐานความรู้: จัดทำ “แผนที่ร้านสุราในพื้นที่” ผนวกด้วยข้อมูลเชิงสถิติปัญหาและสถานการณ์ และการรวบรวมความคิดเห็นจากประชาชนเพื่อประกอบการตัดสินใจ
- มิติขับเคลื่อนเชิงนโยบาย: ใช้ผลการประเมินจากชุมชน เสนอต่อคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด
- มิติพัฒนาเครือข่าย: สร้าง “สภาชุมชน” หรือ “เครือข่ายสุภาพะท้องถิ่น” ที่สามารถยื่นยันต่อรองกับส่วนกลางได้

การบริหารจัดการเรื่องใบอนุญาตจำหน่ายสุราในประเทศไทยสะท้อนให้เห็นถึงความลักลั่นของระบบราชการรวมศูนย์ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจตามรัฐธรรมนูญไทย การเสริมบทบาทการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและชุมชนผ่านกลไกเชิงทางการ หรือการเสนอแนวทางแก้ไขเชิงโครงสร้างจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการพัฒนานโยบายที่เท่าทันปัญหาสุภาพะและสังคมในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนวทางเชิงนโยบาย ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาใบอนุญาตจำหน่ายสุราในชุมชน แม้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์สาธารณะและสุภาพะของชุมชน แต่ก็ต้องดำเนินการภายใต้หลักนิติธรรม (rule of law) และหลักสิทธิมนุษยชน (human rights) โดยเฉพาะสิทธิในการประกอบอาชีพของผู้ขายไม่ให้ถูกละเมิดโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น ควรมีแนวทางปฏิบัติเพื่อถ่วงดุลอย่างสร้างสรรค์ ดังนี้

1. กำหนดกลไกการมีส่วนร่วมในกฎหมายหรือระเบียบปฏิบัติ เช่น ต้องมี “เวทีรับฟังความคิดเห็นชุมชน” ก่อนการออกหรือขยายใบอนุญาต
2. สร้าง “คณะกรรมการพิจารณาใบอนุญาตระดับท้องถิ่น” ที่มีประชาชนเป็นกรรมการร่วมกับรัฐ
3. จัดทำฐานข้อมูลร้านค้าและผลกระทบในพื้นที่ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบาย
4. พัฒนาเครื่องมือประเมินผลกระทบจากการค้าสุรา (Alcohol Impact Assessment - AIA) ก่อนอนุญาต
5. อบรมและพัฒนาศักยภาพของชุมชน เพื่อให้เข้าใจสิทธิ หน้าที่ และบทบาทของตน

กล่าวคือ “คณะกรรมการพิจารณาใบอนุญาตจำหน่ายสุราระดับท้องถิ่น” จำเป็นต้องออกแบบให้ครอบคลุมทั้งหลักธรรมาภิบาล ความชอบธรรม และการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนมาตรการควบคุมสุราอย่างมีประสิทธิภาพ และลดความขัดแย้งในชุมชนได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การมี

คณะกรรมการฯ ไม่ได้เป็นการลดทอนสิทธิ์ของผู้ชาย หากแต่เป็นการวางกลไกในการสมดุลสิทธิของผู้ชายกับสิทธิของชุมชน โดยใช้หลักการมีส่วนร่วม ความโปร่งใส และการกระจายอำนาจเป็นตัวรองรับ

งานวิจัยฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความปลอดภัยและสุขภาวะที่ดีขึ้น การดำเนินนโยบายที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และต้องมีการพัฒนาโครงสร้างทางกฎหมายและนโยบายให้เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง

6.2 ข้อจำกัดในการวิจัย

- การศึกษานี้มุ่งเน้นพื้นที่เฉพาะในจังหวัดพิษณุโลก ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการนำไปใช้ในบริบทอื่น
- ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถามอาจได้รับผลกระทบจากอคติของผู้ตอบ
- การเปรียบเทียบกับต่างประเทศยังต้องพิจารณาบริบททางวัฒนธรรมและกฎหมายที่แตกต่างกัน

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัย

- ควรมีการศึกษาขยายขอบเขตไปยังพื้นที่อื่นที่มีบริบททางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างกัน
- ควรศึกษาผลกระทบของมาตรการที่นำมาใช้จริงในระดับชุมชนเพื่อติดตามผลลัพธ์ระยะยาว
- ควรมีการพัฒนาแบบจำลองการมีส่วนร่วมของชุมชนที่สามารถนำไปปรับใช้ในระดับนโยบาย

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมสรรพสามิต. (2565). *หลักเกณฑ์และวิธีการในการออกใบอนุญาตขายสุรา ยาสูบ และไฟ* พ.ศ. 2565.

สืบค้นจาก <https://www.excise.go.th>

ธเนศวร์ เจริญเมือง. (2542). *ประชาธิปไตยทางตรงกับสิทธิชุมชน*. สำนักพิมพ์มติชน.

ปรัชญา เวสารัชช์. (2548). *สิทธิชุมชนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พระราชบัญญัติควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. (2552). สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2567, จาก
[https://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/c74d97b01eae257e44aa9d5bade97baf/files/lawalc/001_1alc.PDF](https://www.google.com/search?q=https://www.google.com/url%3Fsa%3DE%26source%3Dgmail%26q%3Dhttps://ddc.moph.go.th/uploads/ckeditor/c74d97b01eae257e44aa9d5bade97baf/files/lawalc/001_1alc.PDF)

พระราชบัญญัติสรรพสามิต พ.ศ.2560. สืบค้นเมื่อ 30 กรกฎาคม 2567.

พงษ์พัฒน์ ตุลาพันธ์, ฉวีวรรณ บุญสุยา และ ณัฐนารี เอมยงค์. (2558). การดื่มแอลกอฮอล์ในวัยรุ่นไทย. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5.

ไพศาล ลิ้มสถิต และจุมพล แดงสกุล. (2564). รายงานวิจัยโครงการศึกษากฎหมายและนโยบายควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่างประเทศเพื่อเสนอแก้ไขปรับปรุง พรบ.ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.) คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

มัทนา พฤกษ์รัตนานท์. (ม.ป.ป.). ความหมายของสุรา. สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2567, จาก
<https://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf>(<https://www.google.com/search?q=https://www.google.com/url%3Fsa%3DE%26source%3Dgmail%26q%3Dhttps://www.excise.go.th/cs/groups/public/documents/document/mjaw/mdm3/~edisp/webportal16200037530.pdf>)

วิทวัส ผาบัสมิมา. (2566). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. 13(1) หน้า 12-23.

สถาบันพระปกเกล้า. (2545). *แนวทางการกระจายอำนาจเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติระยะที่ 2 (พ.ศ.2565-2570)*.

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สพร.). (2565). *การขออนุญาตขายสุรา (สำหรับรายใหม่และรายเก่า)*. สืบค้นจาก <https://info.go.th/procedure>

- สาวิตรี อัจฉนงค์กรชัย. (2562). รายงานสถานการณ์ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในสังคมไทย ประจำปี พ.ศ. 2560. สืบค้นเมื่อ 18 สิงหาคม 2563 จาก,
file:///C:/Users/USER/Downloads/Documents/%E0%B8%A3%E0%B8%B2%E0%B8%A2%E0%B8%87%E0%B8%B2%E0%B8%99%E0%B8%AA%E0%B8%96%E0%B8%B2%E0%B8%99%
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2558). กำเนิดและความยั่งยืนของเสรีประชาธิปไตย. วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 45 (2) หน้า 139-140.
- สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ มูลนิธิเพื่อการพัฒนา นโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ ร่วมกับ หน่วยวิจัยเภสัชศาสตร์สังคม คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. (2562). คู่มือการประเมินการดำเนินงานควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับจังหวัด.
- สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2565). แผนปฏิบัติการด้านควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ระดับชาติระยะที่ 2 (พ.ศ.2565-2570). หน้า 1-2
- ยงยุทธ ขจรธรรม, พิมพ์า ขจรธรรม และ บัณฑิต ศรไพศาล (2547). ประสิทธิภาพของนโยบายและมาตรการการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2558). ข้อเสนอแนะเพื่อเปลี่ยนแปลงกฎหมายภาษีสรรพสามิต: ระบบใบอนุญาตขายสุรา. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา. (2553). ยุทธศาสตร์นโยบายแอลกอฮอล์ระดับชาติ. ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา.
- นิภาวรรณ แก้วแสนทิพย์. (2561). ผลกระทบจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ต่อนโยบายเขตเศรษฐกิจพิเศษของไทยและลาว. โพธิ์วิจัย 2 (1) หน้า 48-50.
- อรทัย วลีวงศ์, จินตนา จันทรโคตรแก้ว, สุรศักดิ์ ไชยสงค์ และ ทักษพล ธรรมรังสี. (2558). การศึกษาผลกระทบของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อบุคคลรอบข้างผู้ดื่ม ในประเทศไทย (ระยะที่ 1). สำนักวิจัยนโยบายสร้างเสริมสุขภาพ และ สำนักงานพัฒนานโยบายสุขภาพระหว่างประเทศ.

ภาษาอังกฤษ

- Arnstein, S. R. (1969). *A ladder of citizen participation*. Journal of the American Planning Association, 35(4), 216-224.
- Freire, P. (1973). *Education for critical consciousness*. Bloomsbury Publishing.
- Pateman, C. (1970). *Participation and democratic theory*. Cambridge University Press.

The World Health Organization. (2020). *Alcohol control policies and public health: A review of best practices in global governance*. WHO Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ภาคผนวก ข

ภาคผนวก ค ประวัติและผลงานนักวิจัย

1. ชื่อ-นามสกุล (ภาษาไทย) : นางสาวกฤติมา อินทะกุล
ชื่อ-นามสกุล (ภาษาอังกฤษ) : Ms. Krittima Intagoon
2. ตำแหน่งทางวิชาการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์
3. ตำแหน่งปัจจุบัน : อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์
4. สังกัดหน่วยงาน : มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
5. ที่อยู่ติดต่อ : สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และการพัฒนาท้องถิ่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เลขที่ 156 หมู่ 5
ตำบลพลายชุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
6. โทรศัพท์ : 055-267-000 อีเมล : Krittima.i@psru.ac.th

7. ประวัติการศึกษา

วุฒิการศึกษา	สถาบัน	สาขาวิชา	ปีที่จบการศึกษา
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.)	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	การปกครอง	2557
รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.)	มหาวิทยาลัยนเรศวร	รัฐศาสตร์	2551

8. สาขาวิชาการที่มีความสนใจ

- ประเด็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อกลุ่มเปราะบาง
- ประเด็นการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยว อัตลักษณ์ วัฒนธรรม และชาติพันธุ์
- ประเด็นการปกครองท้องถิ่นและการกระจายอำนาจ
- ประเด็นการพัฒนาประชาธิปไตยและพลเมือง
- ประเด็นการสื่อสารทางการเมือง
- ประเด็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง

9. ประสบการณ์การบริหารงานวิจัย

ปีงบประมาณ	สถานะ	ชื่อเรื่อง (แหล่งทุน)
------------	-------	-----------------------

2567	หัวหน้าโครงการ	ชุตินันท์ อ้วนศรี, บุษยรัตน์ บุญช่วย, รุ่งนภาภรณ์ จันทร์หมุด, อารียา สีชมพล และกฤติมา อินทะกุล. (2565). บัณฑิตสวัสดิการแห่งรัฐกับความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. การประชุมวิชาการเครือข่ายราชภัฏรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 5 ในหัวข้อ “ความท้าทายของนักรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ไทยในวิถีถัดไป (Next Normal)” (275-297). นครสวรรค์:มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
2566	ผู้ร่วมวิจัย	พิจิตรา นาคเฮง, วิลาวัลณ์ พยัคฆะ, คุณัญญา หมื่นชม, ณัฐตา กองทรัพย์ และกฤติมา อินทะกุล. (2565). มาตรการการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่: กรณีศึกษาบ้านมุงเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. การประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่ 7 “การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนภายใต้วิถีชีวิตใหม่” (856-867). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
2565	วิจัย	สุเทพ คำเมฆ และกฤติมา อินทะกุล. (2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงบูรณาการในพื้นที่กิ่งเมืองชนบท กรณีศึกษา เทศบาลเมืองอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 10(1), 74-88.
2565	วิจัย	สุภารัตน์ รัตนพงษ์, หนึ่งฤทัย ศรีสุกใส, กฤติมา อินทะกุล, จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และนันท์พนธ์ คดคง. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. วารสาร มจร.พุทธปัญญาปริทรรศน์. 6(1), 35-46.
2564	วิจัย	ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์, อรุณี กาสยานนท์ และกฤติมา อินทะกุล. (2564). กระบวนการและเส้นทางการกลไกการค้ามนุษย์ของประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 10(1), 114-125.

10. ผลงานวิจัยที่ได้รับการเผยแพร่

- ชุตินันท์ อ้วนศรี, บุษยรัตน์ บุญช่วย, รุ่งนภาภรณ์ จันทร์หมุด, อารียา สีชมพล และกฤติมา อินทะกุล. (2565). บัณฑิตสวัสดิการแห่งรัฐกับความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย กรณีศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. การประชุมวิชาการเครือข่ายราชภัฏรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 5 ในหัวข้อ “ความท้าทายของนักรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ไทยในวิถีถัดไป (Next Normal)” (275-297). นครสวรรค์:มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พิจิตรา นาคเฮง, วิลาวัลณ์ พยัคฆะ, คุณัญญา หมื่นชม, ณัฐตา กองทรัพย์ และกฤติมา อินทะกุล. (2565). มาตรการการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนภายใต้ชีวิตวิถีใหม่ : กรณีศึกษาบ้านมุงเหนือ อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก. การประชุมวิชาการระดับชาติพิบูลสงครามวิจัย ครั้งที่

ที่ 7 “การวิจัยและนวัตกรรมเพื่อความยั่งยืนภายใต้วิถีชีวิตใหม่” (856-867). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

- สุเทพ คำเมฆ และ**กฤติมา อินทะกุล**.(2564). การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเชิงบูรณาการในพื้นที่กิ่งเมืองชนบท กรณีศึกษา เทศบาลเมืองอรัญญิก อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 10(1), 74-88.
- สударัตน์ รัตนพงษ์, หนึ่งฤทัย ศรีสุกใส, **กฤติมา อินทะกุล**, จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และนันทพันธ์ คตคง. (2564). การจัดการท่องเที่ยวโดยใช้ชุมชนเป็นฐานตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. วารสาร มจร.พุทธปัญญาปริทรรศน์. 6(1), 35-46.
- ทศนีย์ ปัทมสนธิ์, อรุณี กาสยานนท์ และ**กฤติมา อินทะกุล**.(2564). กระบวนการและเส้นทางการลักลอบการค้ามนุษย์ของประเทศไทย. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 10(1), 114-125.
- **กฤติมา อินทะกุล** และณัฐพร ตั้งเจริญชัย. (2563). การศึกษาศักยภาพชุมชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชน กรณีศึกษา ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 9(3), น.53-70.
- **กฤติมา อินทะกุล**.(2562). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อโครงการแก้มลิงบึงระมาณ อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก. รายงานสืบเนื่องการประชุมวิชาการระดับชาติ โครงการเครือข่ายทางการศึกษา วิจัยและความสัมพันธ์ทางวิชาการ ด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ (PSPARN) ครั้งที่ 3. หน้า 354-374.
- อรุณี กายานนท์, **กฤติมา อินทะกุล**, จุฑาธิป ประดิพัทธ์นฤมล และสударัตน์ รัตนพงษ์. (2561).การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของตำบลนาชุม อำเภอบ้านโคก จังหวัดอุดรธานี.วารสารวิชาการรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 3(1). กรกฎาคม – ธันวาคม 2561. หน้า 45-60.